

Polisfrågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet ett antal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2007. De behandlade yrkandena tar i huvudsak upp olika frågor som rör polisen. Det handlar bl.a. om polisens yttre organisation, insatser mot organiserad brottslighet, antagning till och innehållet i polisutbildningen samt kontrollen över ordningsvakter och väktare.

Utskottet föreslår att riksdagen – med delvis bifall till motion Ju289 (m) – tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen bör låta genomföra en översyn av vilka behov som finns att, inom ramen för det nordiska samarbetet, skapa bättre möjligheter för de nordiska ländernas polismyndigheter att samarbeta operativt över gränserna.

Utskottet föreslår att övriga motioner avslås av riksdagen.

I betänkandet finns 12 reservationer (s, v, mp).

I ett särskilt betänkande (bet. 2007/08:JuU28 Polisfrågor – förenklad beredning) behandlas ett antal motionsyrkanden om bl.a. polisfrågor som rör motionsförslag som utskottet har tagit ställning till och avstyrkt i betänkanden under riksdagsåret 2006/07.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden	7
Polisens yttre organisation	7
Effektivitet inom rättsväsendet, m.m.	9
Bekämpande av organiserad brottslighet	12
Polisiärt gränssamarbete	16
Gränskontroll	18
Samverkan mellan polis och militär	21
Polisens samarbete med HBT-organisationer	22
Polisutbildningen, m.m.	24
Stöd till personalen inom polisen	27
Tillträdesförbud vid idrottsarrangemang	28
Olovliga demonstrationer	30
Andra frågor om ordningslagen	32
Ordningsvakter och väktare, m.m.	33
Vapenlagstiftningen	36
Kontroll av ledare inom föreningslivet	39
Integritet i pass m.m.	41
Reservationer	43
1. Polisens effektivitet, m.m., punkt 2 (s, v)	43
2. Kortare brottsutredningstider, punkt 3 (s)	43
3. Bekämpande av organiserad brottslighet, punkt 4 (s)	44
4. Polisens samarbete med HBT-organisationer, punkt 8 (v, mp)	45
5. Breddad rekrytering till polisyrket, punkt 9 (s, v, mp)	45
6. Förhindrande av att olämpliga personer antas till polisutbildningen, punkt 10 (v)	46
7. Innehållet i polisutbildningen, m.m., punkt 11 (s)	47
8. Stöd till personalen inom polisen, punkt 12 (s, v)	47
9. Andra frågor om ordningslagen, punkt 15 (s)	48
10. Översyn av bevakningsbranschen, punkt 16 (v, mp)	48
11. Ordningsvakter, m.m., punkt 17 (s, v, mp)	49
12. Vapenlagstiftningen, punkt 18 (s)	50
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	51
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007	51
<i>Bilaga 2</i>	
Offentlig utfrågning i justitieutskottet om organiserad brottslighet	55

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Polisens yttre organisation

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:Ju223 och 2007/08:Ju411 yrkande 1.

2. Polisens effektivitet, m.m.

Riksdagen avslår motion 2007/08:Ju435 yrkandena 10 och 13.

Reservation 1 (s, v)

3. Kortare brottsutredningstider

Riksdagen avslår motion 2007/08:Ju435 yrkandena 6 och 11.

Reservation 2 (s)

4. Bekämpande av organiserad brottslighet

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:Ju411 yrkande 2, 2007/08:Ju431 yrkandena 1 och 2 samt 2007/08:U353 yrkande 10.

Reservation 3 (s)

5. Polisiärt gränssamarbete

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i betänkandet om en översyn av vilka behov som finns att, inom ramen för det nordiska samarbetet, skapa bättre möjligheter för de nordiska ländernas polismyndigheter att samarbeta operativt över gränserna. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2007/08:Ju289.

6. Gränskontroll

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:Ju261 och 2007/08:Ju444.

7. Samverkan mellan polis och militär

Riksdagen avslår motion 2007/08:Ju440.

8. Polisens samarbete med HBT-organisationer

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:Ju398 yrkande 6 och 2007/08:So335 yrkande 12.

Reservation 4 (v, mp)

9. Breddad rekrytering till polisyrket

Riksdagen avslår motion 2007/08:Ju346 yrkande 3.

Reservation 5 (s, v, mp)

10. Förhinder av att olämpliga personer antas till polisutbildningen

Riksdagen avslår motion 2007/08:Ju338 yrkande 4.

Reservation 6 (v)

11. Innehållet i polisutbildningen, m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:Ju346 yrkande 2 och 2007/08:Ju370.

Reservation 7 (s)

12. Stöd till personalen inom polisen

Riksdagen avslår motion 2007/08:Ju304.

Reservation 8 (s, v)

13. Tillträdesförbud vid idrottsarrangemang

Riksdagen avslår motion 2007/08:Ju439 yrkandena 2–4.

14. Olovliga demonstrationer

Riksdagen avslår motion 2007/08:Ju221.

15. Andra frågor om ordningslagen

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:Ju231 och 2007/08:Ju291.

Reservation 9 (s)

16. Översyn av bevakningsbranschen

Riksdagen avslår motion 2007/08:Ju256.

Reservation 10 (v, mp)

17. Ordningvakter, m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:Ju348, 2007/08:Ju373 och 2007/08:Ju430.

Reservation 11 (s, v, mp)

18. Vapenlagstiftningen

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:Ju253, 2007/08:Ju328 och 2007/08:Ju343.

Reservation 12 (s)

19. Kontroll av ledare inom föreningslivet

Riksdagen avslår motion 2007/08:Ju407.

20. Integritet i pass m.m.

Riksdagen avslår motion 2007/08:Ju377.

Stockholm den 25 mars 2008

På justitieutskottets vägnar

Thomas Bodström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Thomas Bodström (s), Inger Davidson (kd), Henrik von Sydow (m), Krister Hammarbergh (m), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Cecilia Wigström i Göteborg (fp), Karl Gustav Abramsson (s), Inge Garstedt (m), Christer Adelsbo (s), Helena Bouveng (m), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s), Otto von Arnold (kd), Mehmet Kaplan (mp), Anders Hansson (m) och Karin Nilsson (c).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal motionsyrkanden som huvudsakligen rör polisen och som väckts under den allmänna motionstiden hösten 2007.

I ett särskilt betänkande (bet. 2007/08:JuU28 Polisfrågor – förenklad beredning) behandlas ett antal motionsyrkanden om bl.a. polisfrågor som rör motionsförslag som utskottet har tagit ställning till och avstyrkt i betänkanden under riksdagsåret 2006/07.

I *bilaga 2* har intagits stenografuppteckningar från justitieutskottets offentliga utfrågning den 19 februari 2008 om organiserad brottslighet.

Utskottets överväganden

Polisens yttre organisation

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motionsyrkanden om hur polisverksamheten i Sverige bör vara organiserad.

Motionerna

I motion Ju411 (m) förespråkas att hela polisorganisationen samlas i en myndighet. I motion Ju223 (m) anförs att polisens organisation bör decentraliseras till mindre enheter än länsmyndigheter.

Bakgrund

Polisiär verksamhet är i Sverige en i princip uteslutande statlig angelägenhet. De allmänna ramarna för verksamheten anges i huvudsak i polislagen (1984:387), polisförordningen (1998:1558) och förordningen (1989:773) med instruktion för Rikspolisstyrelsen. Rikspolisstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för polisväsendet och har tillsyn över detta. Till Rikspolisstyrelsen hör Säkerhetspolisen, Rikskriminalpolisen och Polishögskolan. Styrelsen är chefsmyndighet för Statens kriminaltekniska laboratorium (SKL). I varje län finns en polismyndighet som ansvarar för polisverksamheten där. Polismyndigheten leds av en polisstyrelse. Den består av myndighetens chef och det antal övriga ledamöter som regeringen bestämmer och även utser. I 3 kap. 1 § polisförordningen föreskrivs att polisstyrelsen särskilt ska se till att polisarbetet bedrivs i överensstämmelse med de prioriteringar och riktlinjer som riksdagen och regeringen lagt fast för polisverksamheten. I 3 kap. 2 § anges att polisstyrelsen bl.a. avgör viktiga frågor om planeringen och inriktningen av verksamheten samt ekonomi.

Polisstyrelsen får enligt 5 a § polislagen inrätta en eller flera polismyndigheter som under styrelsen ska leda polismyndigheten inom den eller de delar av polisdistriktet som styrelsen bestämmer. Enligt 3 kap. 5 § polisförordningen kan polisstyrelsen avgöra i vilken utsträckning polismyndigheten bestämmer sådana ärenden som polisstyrelsen annars avgör. Polismyndigheten avgör också andra frågor som hänskjuts till nämnden av länspolismästaren, av den ställföreträdande polischefen eller av chefen för det polisområde som ingår i nämnden. Polisstyrelsen får bestämma att polismyndigheten ska bereda ärenden som ska avgöras av styrelsen. Polisstyrelsen bör särskilt se till att ärenden delegeras till polismyndigheten i den utsträckning som det behövs med hänsyn till att polisarbetet ska vara lokalt förankrat.

Riksrevisionens styrelse överlämnade i januari 2006 till riksdagen en framställning angående Rikspolisstyrelsens styrning av polismyndigheterna, m.m. (framställning 2005/06:RRS16). I framställningen föreslog styrelsen bl.a. att riksdagen skulle begära att regeringen tar initiativ till en översyn av formerna för styrning av polisväsendet, inklusive frågor om medelsfördelning inom polisorganisationen, tillsyn av polisverksamheten samt för- och nackdelar med en sammanhållen polismyndighet. Styrelsen anförde att det – mot bakgrund av sådana brister i Rikspolisstyrelsens styrning av polismyndigheterna som uppdagats i Riksrevisionens bakomliggande granskningsrapport (RiR 2005:18) – fanns skäl att närmare utreda för- och nackdelar med en sammanhållen polismyndighet.

Riksdagen avslod på förslag av justitieutskottet Riksrevisionens styrelses framställning (bet. 2005/06:JuU40, rskr. 186). Justitieutskottet konstaterade i den specifika frågan om en översyn bör göras av för- och nackdelarna med en sammanhållen polismyndighet att den frågan inte närmare berörts av Riksrevisionen i granskningsrapporten och att Riksrevisionen inte heller lämnat något sådant förslag. Riksrevisionens styrelses förslag i den delen syntes således sakna egentligt underlag. Utskottet var i det sammanhanget inte berett att ta ställning till frågan om en enmyndighetsorganisation. Utskottet ville ändå i själva sakfrågan peka på att den nuvarande organisationsstrukturen också har fördelar i förhållande till en enmyndighetsorganisation, bl.a. genom större möjligheter till anpassning till lokala förutsättningar samt mer lokal förankring och demokratisk insyn genom de lokala polisstyrelserna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att polisorganisationen och styrningen av denna under senare år genomgått väsentliga förändringar. Härtill kommer det av regeringen uppställda målet om 20 000 poliser till år 2010 och kraven på att öka polisens synlighet ute i samhället. I nuläget bör några större organisationsförändringar inte genomföras. Utskottet utgår vidare från att Rikspolisstyrelsen och länsmyndigheterna löpande gör nödvändiga anpassningar och vidtar åtgärder för att tillse att verksamheten fungerar så optimalt som möjligt utifrån lokala förutsättningar och behov. Riksdagen bör avslå motion Ju223 samt motion Ju411 i nu behandlad del.

Effektivitet inom rättsväsendet, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår fem motionsyrkanden i samma motion om bl.a. effektivisering av polisens verksamhet. Jämför reservationerna 1 (s, v) och 2 (s).

Motionerna

I motion motion Ju435 (s) anføres att polisens verksamhet måste utvecklas och bli mer effektiv. Motionärerna pekar även på vikten av att tiden mellan brottet och domen blir så kort som möjligt och att polis oftare bör vara förundersökningsledare. I motionen förespråkas även ökad användning av mobila polisstationer i syfte att öka allmänhetens tillgänglighet till polisen.

Bakgrund

Inom polisorganisationen bedrivs ett fortlöpande utvecklings- och effektiviseringsarbete. Syftet med det arbetet är primärt att frigöra resurser till kärnverksamheten så att polisens verksamhetsresultat kan förbättras.

Sedan den 1 juli 2004 pågår en försöksverksamhet med ett särskilt snabbförfarande i brottmål (se prop. 2003/04:89, bet. JuU26, rskr. 234). Försöksverksamheten bedrevs från början i anslutning till Stockholms tingsrätt, men genom en förordningsändring i mars 2007 utvidgades försöksverksamheten till att även omfatta Uppsala och Helsingborgs tingsrätter. Syftet med försöksverksamheten är att minska de totala genomströmningstiderna för s.k. mängdbrott, exempelvis stöld, misshandel, skadegörelse och trafikbrott av mindre komplicerad karaktär, och få en snabbare handläggning i domstol av dessa mål. Under försöksperioden ska polis, åklagare, domstolar samt berörda enheter inom Kriminalvården och Rättsmedicinalverket samarbeta i syfte att med bibehållen rättssäkerhet effektivisera handläggningen av enklare brottmål. De berörda myndigheterna och domstolarna ska anpassa sina respektive verksamheter så att snabbförfarandet kan användas i största möjliga utsträckning. I samband med försöksverksamhetens inledande infördes en lagreglerad möjlighet till utökad användning av s.k. förenklad delgivning i domstol. Försöksverksamheten har förlängts t.o.m. den 30 juni 2008 (se prop. 2005/06:119 och bet. JuU24, rskr. 224).

I samband med att försöksverksamheten inleddes uppdrog regeringen åt Brottsförebyggande rådet (Brå) att utvärdera försöksverksamheten med snabbare handläggning av brottmål (dnr Ju2004/5459/Å). Brå redovisade sitt uppdrag genom en delrapport i maj 2005 och en slutrapport i september 2006. Brå uppskattar i sin slutrapport att mellan 3 000 och 4 000 ärenden har hanterats som snabbspårsärenden under försöksperioden. Snatterier har dominerat bland dessa ärenden, följt av grov olovlig körning.

Däremot har bara enstaka fall av anmäld misshandel och skadegörelse hanterats som snabbspårsärenden. Brå konstaterar att fler ärenden borde kunna hanteras med snabbförfarande. Vidare konstaterar Brå att mindre än en femtedel av alla snabbspårsärenden avgjordes i domstol. I ungefär hälften av snabbspårsärendena meddelade åklagaren åtalsunderlåtelse eller utfärdade denne strafföreläggande.

Regeringen gav i februari 2007 Åklagarmyndigheten i uppdrag att i samråd med Rikspolisstyrelsen, Domstolsverket, Kriminalvården och Rättsmedicinalverket redovisa vilka åtgärder som myndigheterna och domstolarna har vidtagit för att säkerställa effektiviteten i försöksverksamheten jämte en analys av åtgärdernas effektivitet och påverkan på övrig verksamhet. Av redovisningen ska även framgå hur myndigheternas samlade uppföljning och utvärdering av försöksverksamheten har genomförts. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2008 (dnr Ju2007/1457/Å).

I 23 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken anges att beslut att inleda en förundersökning ska fattas av polismyndighet eller åklagaren. Har förundersökningen inletts av polismyndighet och är saken inte av enkel beskaffenhet, ska ledningen av förundersökningen avseende brottet övertas av åklagaren, så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Åklagaren ska också i annat fall överta ledningen när det är påkallat av särskilda skäl.

Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen har gemensamt utarbetat föreskrifter och allmänna råd om ledning av förundersökning i brottmål (RPSFS 2007:2, FAP 403-5 respektive ÅFS 2005:9 ändrad genom ÅFS 2007:4). De gällande bestämmelserna – som är likalydande – innehåller bl.a. föreskrifter om hur 23 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken ska tillämpas. Av 2 § i respektive föreskrift framgår att då anmälan om brott inkommit till Åklagarmyndigheten och åklagare beslutat att inleda förundersökning, får åklagaren överlämna till polismyndigheten att leda förundersökningen om saken är av enkel beskaffenhet. I 4 § första stycket regleras vid vilka brottstyper som saken typiskt sett ska anses vara av enkel beskaffenhet. Förundersökningen ska i dessa fall med de undantag som i övrigt regleras i författningen ledas av polisen. I en till författningen fogad bilaga görs en uppräkningslista av sådana brott vilka som regel ska anses vara av enkel beskaffenhet och förundersökning i normalfallet ledas av polismyndigheten. Det handlar om brott såsom misshandel, olaga hot, ej grovt brott, stöld, tillgrepp av fortskaffningsmedel, bedrägeri, urkundsförfälskning samt våld och hot mot tjänsteman, dock ej mot polis, åklagare eller domare. Enligt 4 § andra stycket ska förundersökningen ledas av polismyndigheten även rörande andra brott än de som uppräknats i bilagan, om åklagaren funnit att saken är av enkel beskaffenhet. I 5–8 §§ uppräknas ett antal undantag och situationer då åklagaren ändå ska leda förundersökningen respektive överta förundersökningsledningen. I 6 § anges t.ex. att åklagare ska leda förundersökningen när brottet innefattar våld eller hot

om våld mot närstående eller tidigare närstående person eller när brottet har rasistiska eller främlingsfientliga motiv eller beror på målsägandens sexuella läggning eller trosbekännelse.

I 3 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga anges att en förundersökning mot den som inte har fyllt 18 år alltid ska ledas av åklagaren, om den unge är skäligen misstänkt för ett brott för vilket det är föreskrivet fängelse i mer än sex månader. I 5 kap. polisförordningen (1998:1558) finns bestämmelser som innebär att förundersökning mot anställd inom polisen i allmänhet ska ledas av åklagare.

I detta sammanhang kan även nämnas att Beredningen för rättsväsendets utveckling (BRU) i delbetänkandet En ny uppgifts- och ansvarsfördelning mellan polis och åklagare (SOU 2005:84) bl.a. behandlat frågor om polisens respektive åklagarens roll som förundersökningsledare. I betänkandet föreslås bl.a. att åklagarna ska intensifiera sitt arbete vid utredning av den grövre brottsligheten och att polisen på egen hand i större utsträckning ska sköta andra utredningar, främst rörande mängdbrottslighet. I betänkandet föreslås därför en ändring i 23 kap. 3 § rättegångsbalken som innebär att åklagarna i princip ska leda bara sådana brottsutredningar där saken är av omfattande eller svår beskaffenhet eller när det annars är påkallat. Betänkandet bereds inom Justitiedepartementet.

Inom polisen används i olika utsträckning mobila poliskontor. Som exempel kan nämnas att Polismyndigheten i Stockholms län sedan år 2006 använder sig av mobila poliskontor på Medborgarplatsen och Stureplan i Stockholm på fredags- och lördagskvällar. Valet av platser är gjord utifrån koncentrationen av brott i områdena och i tiden. Samverkan sker med bl.a. ordningsvakter och socialtjänsten. Syftet med verksamheten är att öka tryggheten och göra polisen mer tillgänglig för allmänheten. Verksamheten har mottagits mycket positivt såväl av allmänhet som av i områdena verk samma ordningsvakter. Verksamheten kommer att utökas 2008 även utanför city (se Polismyndighetens i Stockholms län verksamhetsplan 2008 s. 4).

I Rikspolisstyrelsens regleringsbrev för år 2008 anger regeringen att Rikspolisstyrelsen senast den 1 oktober 2008 ska redovisa och bedöma resultatet av de åtgärder som har vidtagits och som kommer att vidtas under perioden 2008–2011 i syfte att effektivisera verksamheten inom polisorganisationen. Där så är möjligt ska Rikspolisstyrelsen lämna en bedömning av hur stora resurser som beräknas frigöras till följd av effektiviseringarna. Av redovisningen ska även framgå hur effektiviseringarna påverkat polisverksamhetens resultat. Vidare anger regeringen i regleringsbrevet att Rikspolisstyrelsen ska redovisa vilka åtgärder som myndigheten har vidtagit för att öka samverkan mellan polis, åklagare, domstolar och Kriminalvården i syfte att korta den totala tiden från brottsanmälan till dom.

I regleringsbrevet anges också att Rikspolisstyrelsen ska redovisa de åtgärder som vidtagits för att göra polisen mer synlig och resultatet av dessa. Regeringen pekar därvid på att ökad polisär synlighet är ett viktigt verktyg för att uppnå regeringens mål att öka människors faktiska och upplevda trygghet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i vad motionärerna anför om att polisens verksamhet måste vara effektiv och att förundersökningar måste bedrivas så att tiden från anmälan om brottet till lagföring blir så kort som möjligt. Genom regeringens mål om 20 000 poliser till år 2010 skapas goda personella förutsättningar att i större utsträckning ingripa mot brott och slutföra brottsutredningar på kortare tid. Utskottet utgår från att regeringen noga följer frågor om vidare effektiviseringar av polisverksamheten och att åtgärder vidtas om det visar sig nödvändigt. Utskottet kan vidare konstatera att försöksverksamheten rörande ett särskilt snabbförfarande i brottmål alltjämt pågår och att Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten relativt nyligen har sett över sina föreskrifter och allmänna råd om ledning av förundersökning i brottmål. Dessutom pågår alltjämt beredning inom Regeringskansliet av BRU:s delbetänkande om uppgifts- och ansvarsfördelningen mellan polis och åklagare, en beredning som inte bör föregripas. Härtill kommer de ovan redovisade återrapporteringskrav som regeringen i regleringsbrev ålagt Rikspolisstyrelsen. Utskottet ser användning av mobila poliskontor på tider och platser där brottsligheten är hög som en utmärkt brottsförebyggande metod och ett bra sätt att öka polisens synlighet. Hur, var och i vilken omfattning sådana kontor bör användas måste dock vara en fråga för varje polismyndighet att själv avgöra utifrån lokala behov och förutsättningar. Motion Ju435 bör avslås av riksdagen i nu behandlade delar.

Bekämpande av organiserad brottslighet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår fyra motionsyrkanden om åtgärder mot organiserad brottslighet. Jämför reservation 3 (s).

Motionerna

I motion Ju411 (m) anförts att polisen bör kraftsamla centralt för att mer effektivt kunna bekämpa grov och organiserad brottslighet. I motion Ju431 (m) förespråkas också en kraftsamling mot organiserad brottslighet. Motionären förespråkar tillskapandet av en nationell operativ myndighet för bekämpande av organiserad brottslighet samt att en nationell strategi utar-

betas för detta ändamål. I motion U353 (s) anfördes att Sverige bör verka i större utsträckning för att öka samarbetet inom EU för att bekämpa den gränsöverskridande brottsligheten.

Bakgrund

Rikskriminalpolisen, som är en del av Rikspolisstyrelsen, bedriver central operativ polisverksamhet för att bekämpa grov organiserad och systemhotande brottslighet på nationell och internationell nivå. Arbetet inom Rikskriminalpolisen bedrivs genom kriminalunderrättelsearbete, samordning av denna och genom biträde till landets polismyndigheter i ärenden som gäller grov och organiserad brottslighet. I vissa fall leder Rikskriminalpolisen egna utredningar. Rikskriminalpolisen samordnar även särskilda polisiära händelser i landet samt ansvarar för svensk polis i internationella samarbeten, t.ex. inom Europol och Interpol.

Operativa rådet är ett samarbetsorgan inom polisorganisationen som utgör navet i svensk polis kraftsamling mot den grova organiserade brottsligheten. Rådet bildades för att stärka samarbetet mellan olika myndigheter. I rådet, som leds av chefen för Rikskriminalpolisen, ingår representanter från Rikskriminalpolisen och länspolismyndigheterna samt från Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Säkerhetspolisen, Tullverket och Skatteverket. Operativa rådet kan besluta om särskilda gemensamma insatser. Rådet kan också besluta om att tillsätta nationella aktionsgrupper som arbetar operativt, samordnar och analyserar underrättelseinformation och kartlägger kriminella nätverk. Informationen används av lokala polismyndigheter där brotten utreds.

Rikspolisstyrelsen har utarbetat en strategi mot grov organiserad brottslighet som anger övergripande tillvägagångssätt och en gemensam inriktning på verksamheten. Strategin kompletteras med konkreta handlingsplaner som utarbetas i nära samarbete med polismyndigheterna och Rikskriminalpolisen.

Justitieministern har tagit initiativ till en nationell mobilisering mot den grova organiserade brottsligheten. En styrgrupp har inrättats i syfte att säkerställa att mobiliseringen får ett brett och varaktigt genomslag. I styrgruppen ingår ledande företrädare för polisen, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Säkerhetspolisen, Skatteverket, Tullverket och Brottsförebyggande rådet. Rådet leds av expeditionschefen på Justitiedepartementet. Styrgruppen hade sitt första möte i december 2007.

Justitieministern beslutade i december 2007 att ge ett antal myndighetsföreträdare inom rättsväsendet uppdrag att föreslå olika åtgärder för en effektivare och mer uthållig bekämpning av den grova organiserade brottsligheten. Sålunda har länspolismästaren i Stockholms län fått i uppdrag att lämna förslag på åtgärder som bidrar till utvidgad samverkan mellan polisen och andra samhällsaktörer (dnr Ju2007/11036/P). Länspolismästaren i Skåne ska föreslå åtgärder som syftar till ett effektivare utnyttjande av poli-

siära resurser i bekämpningen av den grova organiserade brottsligheten (dnr Ju2007/11033/P). Chefsåklagaren vid internationella åklagarkammaren i Stockholm har fått i uppdrag att lämna förslag som leder till att rättsväsendets myndigheter samt Tullen och Skatteverket ökar sin förmåga att samverka mot denna brottslighet (dnr Ju2007/11037/P). Chefen för Säkerhetspolisen ska utreda och lämna förslag till hur myndighetens kompetens, resurser och metoder bäst kan användas. I detta uppdrag ingår också att lämna förslag till åtgärder för förbättrat skydd av bevispersoner, politiker, journalister och myndighetsföreträdare som utsätts för hot från individer och grupper knutna till den grova organiserade brottsligheten (dnr Ju2007/11035/P). Chefen för Rikskriminalpolisen ska lämna förslag till hur kriminalunderrättelseverksamheten kan effektiviseras och vara ett stöd till de myndigheter som samverkar (dnr Ju2007/11038/P). Generaldirektören för Ekobrottsmyndigheten har fått i uppdrag att lämna förslag på åtgärder som säkerställer att såväl befintlig som ny förverkandelagstiftning kan tillämpas på ett effektivt sätt. I uppdraget ingår att särskilt beakta behovet av att sprida kunskap inom de brottsbekämpande myndigheterna om de möjligheter som lagstiftningen ger (dnr Ju2007/11034/P). Alla sex uppdragen ska redovisas senast den 30 april 2008.

Justitieutskottet höll den 19 februari 2008 en offentlig utfrågning om den organiserade brottsligheten i Sverige. Syftet med utfrågningen var att utskottet skulle få en lägesbeskrivning avseende denna typ av brottslighet. Stenografupptagningar från utfrågningen återfinns i *bilaga 2*.

I Rikspolisstyrelsens regleringsbrev för år 2008 anger regeringen att Rikspolisstyrelsen senast i samband med årsredovisningen för 2008 ska redovisa resultatet av de åtgärder som har vidtagits för att bekämpa den organiserade brottsligheten.

I detta sammanhang kan också nämnas att regeringen i februari 2008 till riksdagen lämnade skrivelsen Nationellt ansvar och internationellt engagemang – En nationell strategi för att möta hotet från terrorism (skr. 2007/08: 64). I skrivelsen pekar regeringen bl.a. på betydelsen av myndighetssamverkan i kampen mot terrorismen. Regeringen anför att en väl fungerande samordning på myndighetsnivå är en förutsättning för goda resultat. Nya initiativ till myndighetssamverkan uppmuntras, och vid behov kommer åtgärder att vidtas för att undanröja hinder för samarbete (s. 9).

Inom EU bedrivs ett omfattande arbete med att på olika sätt och med olika medel bättre och gemensamt inom EU vidta åtgärder mot den gränsöverskridande brottsligheten, i synnerhet grov och organiserad brottslighet. En stor del av detta arbete går ut på att anta olika EU-rättsakter för att förbättra förutsättningarna för samarbete mellan medlemsstaternas polisiära och rättsliga myndigheter. Vidare bedrivs genom Europol och Eurojust samt direkt mellan EU:s medlemsstater ett omfattande operativt samarbete för att bekämpa sådan brottslighet. Att redogöra för alla antagna och förhandlade rättsakter som har betydelse för bekämpande av organiserad brottslighet låter sig inte göras i detta sammanhang. Här kan dock särskilt

nämnas ett förslag till rambeslut om kampen mot organiserad brottslighet. Kommissionen lade i januari 2005 fram ett förslag till ett sådant rambeslut (KOM [2005] 6 slutlig). Syftet med förslaget var att tillnärma medlemsstaternas lagstiftning när det gäller brott som rör deltagande i en kriminell organisation. Vid RIF-rådets möte den 27–28 april 2006 nåddes en principöverenskommelse om innehållet i rambeslutet. I utkastet till rambeslut finns en definition av begreppet kriminell organisation (artikel 1). Vidare anges i rambeslutet att varje medlemsstat ska vidta nödvändiga åtgärder för att se till att vissa närmare beskrivna beteenden som rör en kriminell organisation betraktas som brottsliga gärningar och att dessa brott straffbeläggs på viss nivå. I departementspromemorian Sveriges antagande av rambeslut om kampen mot organiserad brottslighet (Ds 2008:6) anförts att regeringen bör föreslå riksdagen att godkänna det inom EU upprättade utkastet till rambeslut. I promemorian görs bedömningen att rambeslutet inte förutsätter att det införs en legaldefinition av begreppet kriminell organisation i Sverige. De gärningstyper som omfattas av rambeslutet får enligt vad som anförts i promemorian anses vara sådana som normalt är att förknippa med organiserad brottslighet och som är av allvarlig och gränsöverskridande karaktär. En proposition i ämnet har aviserats till i april 2008.

Utskottets ställningstagande

Organiserad brottslighet utgör ett mycket allvarligt samhällsproblem som i förlängningen till och med kan vara systemhotande. En effektiv bekämpning av sådan brottslighet förutsätter aktivitet från aktörer från hela samhället och berör ett stort antal myndigheters verksamhet, även utanför rättsväsendet. Utskottet kan konstatera att regeringen har tagit krafttag för att på olika sätt bekämpa den grova organiserade brottsligheten. Utskottet ser mycket positivt på initiativet till en nationell mobilisering mot denna brottslighet. Detsamma gäller de olika uppdrag att föreslå åtgärder som regeringen lagt ut på myndighetsföreträdare inom rättsväsendet. Utskottet kan vidare konstatera att ett omfattande arbete bedrivs inom EU för att bekämpa den organiserade gränsöverskridande brottsligheten och att den svenska regeringen är aktiv i detta arbete. Utskottet ser mot bakgrund av det arbete som bedrivs ingen anledning till ett tillkännagivande i frågan från riksdagen. Motionerna Ju411, Ju431 och U353 bör avslås av riksdagen i nu behandlade delar.

Polisiärt gränssamarbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen bör låta genomföra en översyn av vilka behov som finns att, inom ramen för det nordiska samarbetet, skapa bättre möjligheter för de nordiska ländernas polismyndigheter att samarbeta operativt över gränserna. Därmed bifaller riksdagen delvis motion Ju289 (m).

Motionen

I motion Ju289 (m) anförs att ett avtal med Finland bör förhandlas fram i syfte att möjliggöra för polismyndigheterna i de båda länderna att ingripa över landgränsen vid överhängande fara.

Bakgrund

I lagen (2000:343) om internationellt polisiärt samarbete återfinns bestämmelser bl.a. om utländska polisiära myndigheters möjligheter till gränsöverskridande övervakning (4 §) och gränsöverskridande förföljande (5 §) in på svenskt territorium. Bestämmelserna grundar sig i huvudsak på artikel 40 respektive 41 i Schengenkonventionen. Övervakning går ut på att skugga en person under en brottsutredning. Förföljande syftar till att gripa den som flyr undan exempelvis ett frihetsberövande. Huvudregeln är att det krävs samtycke av behörig svensk myndighet för båda dessa åtgärder. Under vissa i lagen angivna förutsättningar får åtgärderna vidtas utan föregående samtycke. Här krävs det till att börja med att saken är brådskande. Är det fråga om övervakning krävs det dessutom att det ska vara fråga om vissa i lagen närmare angivna allvarliga brott. Vidare krävs i fråga om övervakning att överskridandet av gränsen anmäls till behörig svensk myndighet så snart det kan ske och att bistånd begärs i utredningen. Om samtycke inte lämnats inom fem timmar från gränsöverskridandet, ska övervakning som sker utan samtycke upphöra. I fråga om förföljande utan föregående samtycke gäller att de förföljande tjänstemännen ska anhålla om bistånd av behörig svensk myndighet senast vid gränsöverskridandet. Gemensamt för båda åtgärderna gäller att de ska avbrytas om behörig svensk myndighet begär det.

I lagen om internationellt polisiärt samarbete återfinns även bestämmelser om polisiärt samarbete i Öresundsregionen (9–10 §§). De bestämmelserna – som går utöver vad som följer av Schengensamarbetet – grundar sig på ett avtal som Sverige har ingått med Danmark om polisiärt samarbete i Öresundsregionen. Enligt 9 § har danska polismän på svenskt territorium på Öresundsförbindelsen samma befogenheter att ingripa mot hot mot den allmänna ordningen och säkerheten som svenska polismän har

enligt lag eller annan författning. Om en dansk polisman vidtar en sådan åtgärd ska svensk polismyndighet på orten omedelbart underrättas. Åtgärden får pågå tills en behörig svensk myndighet övertar genomförandet eller begär att åtgärden ska avbrytas. Enligt 10 § får danska polismän på svenskt territorium fortsätta ett i Danmark påbörjat förföljande av en person för varje gärning som hör under allmänt åtal enligt svensk och dansk rätt. Utöver sådant förföljande som enligt 5 § kan göras med stöd av Schengenkonventionen får förföljande även ske av en person som har avvikit från varje form av frihetsberövande på grund av brott. Sådant förföljande får också ske av en person som har avvikit från annat frihetsberövande i den mån utlämning till Danmark kan komma i fråga enligt lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling. På svenskt territorium på Öresundsförbindelsen får danska polismän även inleda ett förföljande. De ska i ett sådant fall omedelbart anhålla om bistånd av en behörig svensk myndighet.

I detta sammanhang bör även nämnas den s.k. Prümkonventionen och det s.k. Prümrådsbeslutet.

I maj 2005 ingick Belgien, Tyskland, Spanien, Frankrike, Luxemburg, Nederländerna och Österrike ett fördrag om fördjupat gränsöverskridande samarbete för bekämpning av terrorism, gränsöverskridande brottslighet och olaglig migration. Konventionen, som undertecknades i den tyska staden Prüm, har kommit att betecknas *Prümkonventionen*. Konventionen är öppen för alla EU:s medlemsstater att tillträda. Finland, men inte Sverige, har ratificerat konventionen. Enligt artikel 25 i konventionen kan tjänstemän i en fördragsslutande stat i brådskande fall utan förhandsmedgivande av myndighet i annan fördragsslutande stat överskrida den gemensamma gränsen för att i närheten av den andra fördragsslutande partens gräns genomföra sådana tillfälliga åtgärder i enlighet med värdstatens nationella lagstiftning som behövs för att avvärja omedelbara fara för liv eller hälsa.

Ministerrådet för rättsliga och inrikes frågor samt räddningstjänst (RIF-rådet) träffade i juni 2007 en politisk överenskommelse om ett rådsbeslut som innebär en integrering av Prümkonventionens tredjepelarfrågor i EU:s regelverk, med undantag av ovan nämnda artikel 25 om ingripande över gräns vid överhängande fara för liv och hälsa. Förslaget till rådsbeslut, som har kommit att kallas *Prümrådsbeslutet* (att skilja från ovan nämnda Prümkonvention), innehåller alltså inga bestämmelser om ingripande över gräns vid överhängande fara för liv och hälsa.

Utskottets ställningstagande

Sveriges landgräns mot Finland sträcker sig mycket långt och går i huvudsak genom områden som är glest befolkade. Möjligheterna för svensk polis att vid omedelbar fara för liv eller hälsa tillräckligt snabbt ingripa långt upp i Tornedalen är begränsade vid tillfällena då närmaste polispatrull

befinner sig i t.ex. Haparandaområdet. Det kan därför, som motionären anför, finnas ett värde i att möjliggöra för svensk och finsk polis att bistå varandra med att ingripa över gränsen för att genom tillfälliga åtgärder avvärja sådan omedelbar fara. Utskottet anser emellertid att frågan om operativt polissamarbete över gränserna inte bör bedömas endast i förhållande till Finland. Även gentemot de övriga nordiska länderna kan det finnas ett mervärde i att i större utsträckning kunna samarbeta operativt över gränserna. Utskottet vill inte heller begränsa de överväganden som bör göras i dessa frågor till att endast omfatta ingripanden för att avvärja omedelbar fara för liv och hälsa.

Det får ankomma på regeringen att låta genomföra en översyn av vilka behov som finns att, inom ramen för det nordiska samarbetet, skapa bättre möjligheter för de nordiska ländernas polismyndigheter att samarbeta operativt över gränserna. Vad utskottet nu anför bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening. Det innebär att riksdagen bör delvis bifalla motion Ju289.

Gränskontroll

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motioner om gränskontroll och Tullverkets befogenheter.

Motionerna

I motion Ju444 (fp) anføres att alla gränskontrolluppgifter som i dag ligger hos Tullverket, polisen och Kustbevakningen bör samlas i en myndighet. I motion Ju261 (c) anføres att Tullverkets tjänstemän bör ges utvidgade befogenheter att stoppa och kvarhålla misstänkta fordon.

Bakgrund

I lagen (2000:1225) om straff för smuggling (smugglingslagen) återfinns bestämmelser om Tullverkets befogenheter att i den brottsbekämpande verksamheten bedriva förundersökning och använda vissa tvångsmedel. I 19 § anges sålunda att Tullverket får fatta beslut om att inleda förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken angående brott enligt smugglingslagen samt vissa brott enligt narkotikastrafflagen (1968:64) och lagen (2003:148) om straff för terroristbrott. De befogenheter och skyldigheter som undersökningsledaren har enligt rättegångsbalken gäller i sådant fall Tullverket. Tullverket ska förordna särskilda befattningshavare i verket att fullgöra verkets uppgifter.

Är saken inte av enkel beskaffenhet, ska ledningen av förundersökningen övertas av åklagaren så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Åklagaren ska även annars överta ledningen, när detta är påkallat av särskilda skäl. När en förundersökning leds av en åklagare, får åklagaren anlita biträde av Tullverket. Åklagaren får också uppdra åt tjänstemän vid verket att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet.

Innan förundersökning har hunnit inledas, får en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen i enlighet med vad som föreskrivs i 23 kap. 3 § tredje stycket rättegångsbalken hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen. Vidtagna åtgärder ska så snart som möjligt anmälas för den som har rätt att leda förundersökning rörande brottet (20 §).

En tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen har beträffande sådana brott för vilka Tullverket får besluta om att inleda förundersökning samma befogenhet som en polisman att enligt 24 kap. 7 § första stycket rättegångsbalken gripa den som misstänks för brott. Vad som föreskrivs i rättegångsbalken om befogenheter och skyldigheter i förhållande till den som gripits gäller för tjänstemannen i samma utsträckning som för en polisman samt för Tullverket i samma utsträckning som för en polismyndighet (21 §). En tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen har för dessa brott samma befogenhet som en polisman att enligt 27 kap. 4 § rättegångsbalken ta egendom i beslag (22 §). En tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen har vidare samma befogenhet som en polisman att enligt 28 kap. 5 § rättegångsbalken göra husrannsakan utan förordnande från rätten eller åklagaren (26 §). En tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen har också vissa befogenheter att besluta om kroppsvisitation och kroppsbesiktning (27–28 §§).

Ytterligare bestämmelser om Tullverkets brottsbekämpande befogenheter finns i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen samt i tullagen (2000:1281).

Gränskontrollutredningen avlämnade i november 2004 betänkandet Gränskontrolllag – effektivare gränskontroll (SOU 2004:110). Utredningens uppgift var att utvärdera Sveriges medlemskap i Schengen och därvid ur ett brottsförebyggande och brottsbekämpande perspektiv samt ett migrationsperspektiv se över och utvärdera nuvarande ordning med personkontroll vid våra gränser. Utredningen föreslår bl.a. att det i författning tydligt anges att polisen har huvudansvaret för personkontrollen och att Kustbevakningen har ett självständigt ansvar för personkontrollen till sjöss. Vidare föreslår utredningen att Tullverket och Kustbevakningen i övrigt ges ett ökat ansvar för personkontrollen. Rikspolisstyrelsen, såsom den ytterst ansvariga myndigheten, föreslås få behörighet att närmare bestämma om ansvarsfördelning och samverkan i övrigt. Som en samlad beteckning för polisen, Tullverket och Kustbevakningen föreslår utredningen definitionen gränskontrollmyndighet. Tullverket och Kustbevakningen bör enligt utred-

ningen, när de utgör gränskontrollmyndighet, få samma befogenheter som polisen. Personkontroll ska bedrivas på hela det svenska territoriet, dvs. både vid inre och yttre gräns och – såvitt avser den inre utlänningskontrollen – överallt i landet. Liksom för personkontroll i samband med passering av gräns föreslår utredningen att polisen ska ha huvudansvaret för den inre utlänningskontrollen och att Kustbevakningen ska ha ett självständigt ansvar till sjöss. Kustbevakningen samt Tullverket och Migrationsverket ska i övrigt på ett mer tydligt sätt medverka i kontrollen. Syftet med personkontroll i form av en inre utlänningskontroll föreslås bli utvidgat, på så sätt att kontrollen ska inriktas på att förhindra och bekämpa alla överträdelser och brott mot utlänningslagens bestämmelser, och således omfatta även svenska medborgare. Härutöver bör också brottet människohandel omfattas av inre utlänningskontroll. Utredningen föreslår också, för att skapa en mer effektiv informationsöverföring mellan olika myndigheter med ansvar för gränskontroll, att en nationell underrättelseverksamhet inom polisen och en för alla gränskontrollmyndigheter gemensam underrättelsefunktion inrättas. Vidare bör ett för hela Sverige gemensamt underrättelsesregister samt brottsanmälnings- eller spaningsregister upprättas. Slutligen föreslås en författningsreglerad uppgiftsskyldighet inom och mellan gränskontrollmyndigheterna samt mellan dessa myndigheter och Migrationsverket. Härigenom skulle de främsta nuvarande hindren i sekretesslagen och registerförfattningarna bortfalla. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

I detta sammanhang kan även nämnas att riksdagen hösten 2005 behandlade propositionen Tullverkets brottsbekämpning – Effektivare uppgiftsbehandling (prop. 2004/05:164, bet. 2005/06:SkU3, rskr. 2005/06:12, SFS 2005:787). Med anledning av propositionen antog riksdagen lagen (2005:787) om behandling av uppgifter i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet, som ersatte lagen (2001:85) om behandling av personuppgifter i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet. Genom lagändringarna gjordes en anpassning till den tekniska utvecklingen och de ökade kraven på effektivitet inom Tullverket. De från integritetssynpunkt yttre ramarna för behandling av uppgifter i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet slogs fast i lag, däribland ändamålen med behandlingen och de begränsningar som ska gälla för användningen av uppgifter. Lagändringarna innebär bl.a. att Tullverket får bättre möjligheter än i dag att i sin brottsbekämpande verksamhet använda sig av information som finns i tull-databasen. Vidare ges andra brottsbekämpande myndigheter i större utsträckning åtkomst till Tullverkets register. Lagen gäller i stället för personuppgiftslagen (1998:204) och innehåller hänvisningar till de bestämmelser i personuppgiftslagen som ska vara tillämpliga på Tullverkets brottsbekämpande verksamhet. Lagändringarna trädde i kraft den 1 december 2005.

Här kan också nämnas att regeringen nyligen överlämnade propositionen Ökade möjligheter att ingripa mot rattfylleri och sjöfylleri (prop. 2007/08:53) till riksdagen. I propositionen föreslås bl.a. att tjänstemän vid Tullverket och Kustbevakningen ska ges möjlighet att ta alkoholutandnings-

prov, både rutinmässiga sållningsprov och bevisprov, samt göra ögonundersökningar för att förebygga, upptäcka och utreda rattfylleribrott. Vidare föreslås att Tullverket och Kustbevakningen ska ges möjlighet att inleda förundersökning om rattfylleribrott respektive sjöfylleribrott. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2008.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att Gränskontrollutredningens betänkande bereds inom Regeringskansliet. Denna beredning bör inte föregripas. När det gäller tullens befogenheter är utskottet inte berett att nu utvidga dessa befogenheter att gälla utöver vad som följer av smugglingslagen och andra relevanta författningar eller i övrigt föregripa utskottets kommande beredning av propositionen om ingripande mot rattfylleri och sjöfylleri. Motionerna Ju261 och Ju444 bör avslås av riksdagen.

Samverkan mellan polis och militär

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att polis och militär bör öva samverkan i större utsträckning.

Motionen

I motion Ju440 (fp) anføres att polis och militär i större utsträckning bör öva samverkan för att bättre kunna möta ett terroristangrepp i Sverige. Motionären pekar bl.a. på en brist i att polis och militär för närvarande inte övar samverkan för terrorismbekämpning på land.

Bakgrund

I Sverige är det en uppgift för polisen att ingripa mot brott och därmed också mot hot och våld av terrorister.

Genom införande den 1 juli 2006 av lagen (2006:343) om Försvarsmaktens stöd till polisen vid terrorismbekämpning (prop. 2005/06:111, bet. JuU17, rskr. 242) har det öppnats upp en möjlighet för polisen att vid terroristbekämpning begära stöd från Försvarsmakten med insatser som kan innebära användning av våld eller tvång mot enskilda. En sådan stödinsats ska stå under direkt ledning av polisen. Stöd får enligt huvudregeln begäras endast efter regeringens medgivande. Vid sådana brådskande fall som kan innebära fara för människors liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av egendom får Rikspolisstyrelsen begära sådant stöd även utan regeringens samtycke.

Utskottet har inhämtat från Rikspolisstyrelsen att styrelsen sedan år 2007 vid polishögskolan i Solna låter bedriva utbildningsverksamhet för militär personal. Utbildningen som omfattar såväl grundläggande juridik som fallstudier syftar bl.a. till att den militära personalen ska vara förtrogen med sina utökade befogenheter. Vid Rikspolisstyrelsen har ett principbeslut fattats om att det för närvarande inte finns behov av stöd från andra militära styrkor än delar av flygvapnet och flottan. Därför begränsas utbildningen av militärer till enbart vissa piloter och fartygschefer. Det innebär också att Försvarsmakten inte ska öva terroristscenarier med polisen på land. Överväganden inom Rikspolisstyrelsen om en gemensam plattform för framtida samövning med Försvarsmakten kommer att göras under år 2008.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan instämma i vad motionären anför om att polismyndigheterna och Försvarsmakten bör öva samverkan. Genom den nya lagstiftningen som trädde i kraft år 2006 öppnas möjligheter för polisen att begära stöd från Försvarsmakten vid terrorismbekämpning. Sådana insatser kräver ett väl förberett samarbete mellan myndigheterna. Utskottet har ingen anledning att göra någon annan bedömning än Rikspolisstyrelsen rörande från vilka militära styrkor stöd kan behöva rekvireras. Utskottet utgår vidare från att Rikspolisstyrelsen i samråd med Försvarsmakten gör nödvändiga överväganden om vilka utbildningsinsatser som behövs för delar av Försvarsmaktens personal. Utskottet anser slutligen att det är Rikspolisstyrelsen, länspolismyndigheterna och Försvarsmakten som bäst kan bedöma i vilken omfattning och på vilket sätt myndigheterna bör öva samverkan. Riksdagen bör avslå motion Ju440.

Polisens samarbete med HBT-organisationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motionsyrkanden om samarbete mellan polis och HBT-organisationer. Jämför reservation 4 (v, mp).

Motionerna

I motionerna Ju398 (mp, v, c, fp) och So335 (v) förespråkas ett bättre samarbete mellan polis och HBT-organisationer.

Bakgrund

I 3 § polislagen (1984:387) anges att polisen ska samarbeta med andra myndigheter och organisationer vilkas verksamhet berör polisverksamheten.

Regeringen uppdrog i regleringsbrev för år 2007 åt Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten att tillsammans säkerställa att hatbrottsmotiv identifieras och utreds så tidigt som möjligt vid utredningar om brott där det kan finnas ett sådant motiv. Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten redovisade i januari 2008 detta uppdrag i en skrivelse till regeringen. I skrivelsen anförs bl.a. att det vid polismyndigheternas kriminalunderrättelsetjänster bedrivs arbete med att kartlägga hatbrottslighet samt att genomföra hot- och riskbedömningar inför demonstrationer och andra sammankomster där hatbrott kan befaras förekomma. Vid dessa sammankomster är en tydlig polisiär närvaro särskilt viktig. Flera polismyndigheter har särskilt utsedda hatbrottsutredare vilka i allmänhet är placerade vid respektive länskriminalavdelning. Även polismyndigheternas brottsoffersamordnare är viktiga aktörer i samband med hatbrottsutredningar. Ett framgångsrikt lokalt arbete mot hatbrott förutsätter även god samverkan med andra myndigheter, skolor, företag och organisationer. Särskilt sådana organisationer som företräder grupper vilka riskerar att utsättas för hatbrott.

Rikspolisstyrelsen anför i årsredovisningen för år 2007 rörande insatser mot hatbrottslighet bl.a. följande. Vid Rikspolisstyrelsen påbörjas under år 2008 ett arbete med att ta fram en utbildningsplan för kvalitetssäkring och utveckling av polisens kontaktcenter (PKC). Rikspolisstyrelsen har redan under år 2007 beslutat och givit i uppdrag att inom ramen för den planerade utbildningen säkerställa att personalen vid PKC i tillämpliga delar utbildas i hatbrotts- och motivbildsproblematik i syfte att höja PKC-personalens förmåga att upptäcka eventuella hatbrottsmotiv i samband med anmälningsupptagning. Arbetet kommer att ske med beaktande av det vid Rikspolisstyrelsen pågående arbetet med brottsofferstrategin samt den brottsförebyggande strategin. Inom ramen för Rättsväsendets Informationsförsörjning (RIF) pågår ett arbete rörande hur information om hatbrottsmotiv ska hanteras genom hela rättskedjan. Senast vid 2011 års utgång ska ett nytt polisiärt IT-baserat verksamhetsstöd för avrapportering och utredning vara i drift. Systemet ska stödja brottmålsprocessen genom hela rättskedjan. Beträffande utbildningsinsatser rörande hatbrott anförs att vid de polisiära grundutbildningarna har sedan år 2001 bedrivits utbildning syftande till att höja polisens förmåga att upptäcka och bekämpa hatbrott. Därutöver bedrivs en nationell specialistutbildning, i form av vidareutbildning motsvarande fem veckors heltidsstudier, som syftar till att ge kursdeltagarna en ökad förmåga att identifiera, utreda och kartlägga brott med främlingsfientliga och homofobiska motiv samt utveckla metoder att arbeta med bekämpning av hatbrott (s. 107 f.).

Utskottet har tidigare behandlat frågan om ökat samarbete mellan polisen och HBT-organisationer, senast våren 2007 (bet. 2006/07:JuU6 s. 23). Utskottet stod då fast vid tidigare uttalanden om att utskottet utgick från att polisen samverkar med HBT-organisationer för att öka kunskapen och stärka förtroendet för polisen. Utskottet konstaterade också att det bedrivs åtgärder inom polisorganisationen för att öka kompetensen på detta område.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att det bedrivs ett arbete inom polisen för att på olika sätt förbättra polisens förmåga att identifiera och bekämpa brott med hatmotiv. I detta arbete framstår det som självklart att polisen har anledning att ha löpande och i vissa delar fördjupade kontakter med olika organisationer, bl.a. sådana organisationer som företräder homo- och bisexuella samt transpersoner. Något behov av ett tillkännagivande i denna fråga föreligger inte. Utskottet avstyrker bifall till motionerna Ju398 och So335.

Polisutbildningen, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motionsyrkanden om antagningen till polisutbildningen, ett motionsyrkande om innehållet i polisutbildningen samt en motion om forsknings- och utvecklingsarbete i anslutning till polisutbildningarna. Jämför reservationerna 5 (s, v, mp), 6 (v) och 7 (s).

Motionerna

I motion Ju338 (v) förespråkas åtgärder för att förhindra att uppenbart olämpliga personer antas till och genomgår polisutbildning. I motion Ju346 (s) anförs att rekryteringen till polisutbildningen bör breddas såväl vad gäller jämställdhet som etnisk mångfald.

I motion Ju346 (s) förespråkas vidare att kunskap och erfarenheter från andra länder i större utsträckning bör beaktas i polisutbildningen. I motion Ju370 (kd) anförs att forsknings- och utvecklingsarbete med anknytning till polisverksamhet i större utsträckning bör knytas till polisutbildningarna.

Bakgrund

Den dåvarande socialdemokratiska regeringen tillkallade i januari 2006 en särskild utredare med uppdrag att se över frågor relaterade till polisutbildningen. Utredningen antog namnet Polisutbildningsutredningen. I utredarens uppdrag ingick att lämna förslag till hur polisutbildningen helt eller delvis skulle kunna omvandlas till en högskoleutbildning så att den anpassas till de bestämmelser som gäller för en högskoleutbildning enligt högskolelagen (1992:1434) och andra relevanta författningar. Utredaren skulle bl.a. belysa vilka konsekvenser en övergång till en formell högskoleutbildning får för Rikspolisstyrelsens möjlighet att bestämma över utbildningens innehåll (dir. 2006:10). I december 2006 beslutade regeringen att Polisutbildningsutredningen skulle upphöra. Som skäl till att lägga ned utredningen angavs bl.a. att man ville göra en förutsättningslös analys av vad den framtida polisutbildningen bör innehålla, bl.a. avseende kompetensfrå-

gor och utbildningens innehåll. En sammanställning av det grundmaterial som Polisutbildningsutredningen hade tagit fram överlämnades till justitiedepartementet i januari 2007.

I december 2006 tillkallade regeringen i stället en ny särskild utredare med nya utredningsdirektiv rörande polisutbildningen. Utredaren ska enligt direktiven lämna förslag till hur den nuvarande polisutbildningen bör reformeras. Syftet är enligt direktiven att säkerställa att enskilda poliser och polisorganisationen som helhet motsvarar de krav som ställs på polisverksamheten och på de förhållningssätt som ska styra arbetet. Uppdraget innebär att utredaren ska kartlägga och analysera hur kraven på polisverksamheten och därmed på poliserna kan komma att förändras jämfört med situationen i dag. Med det som utgångspunkt ska utredaren genomföra en granskning av dagens polisutbildning vad avser antagningskrav, rekryteringsprocess och grund- och vidareutbildning. Utredaren ska kartlägga och analysera de behov och förväntningar som finns på polisorganisationen i fråga om etnisk mångfald, jämställdhet, polisverksamhet i glesbygd och i storstad och en breddad rekrytering till polisyrket. I uppdraget ingår också att överväga de andra frågor som aktualiseras med anledning av uppdraget. Som en del i arbetet ska utredaren inhämta information om polisutbildningar i andra relevanta länder för att, i de fall detta är motiverat, ta till vara kunskap och erfarenheter. Utredaren ska lämna förslag till hur förändringarna ska genomföras. Utredaren ska beakta de överväganden och förslag som redovisas i delbetänkandet Läget i rättsväsendet och förslag till fortsatta reformer inom brottsutredningsverksamheten m.m. (SOU 2003:114) avseende kriminalpolisutbildning och behovet av en breddad rekrytering till den brottsutredande verksamheten. Utredaren ska utifrån de identifierade kraven och granskningen av polisutbildningen lämna förslag till hur denna bör reformeras. Utredaren ska samråda med berörda myndigheter samt ta till vara de erfarenheter som gjorts av den nedlagda Polisutbildningsutredningen (dir. 2006:139). Utredningen har sedermera antagit namnet Utredningen om den framtida polisutbildningen.

Utredningen överlämnade i juni 2007 ett delbetänkande (SOU 2007:39). I delbetänkandet kartläggs och analyseras hur kraven på polisverksamheten och därmed på poliserna kan komma att förändras jämfört med situationen i dag. Vidare studeras de behov och förväntningar som finns på polisorganisationen i fråga om etnisk mångfald, jämställdhet, polisverksamhet i glesbygd och i storstad och en breddad rekrytering till polisyrket.

Utredningen om den framtida polisutbildningen ska slutredovisa sitt uppdrag senast den 30 mars 2008.

I årsredovisningen för år 2007 anger Rikspolisstyrelsen att polisen kommer att tillföras ytterligare resurser och personal fram till halvårsskiftet 2010 då regeringens mål om 20 000 poliser bedöms vara uppfyllt (s. 7). För att uppnå målet om 20 000 poliser kommer drygt 4 000 nya poliser

att utbildas och anställas under perioden 2008–2010. Därefter kommer antalet poliser inte att öka utan ligga kvar på samma nivå. Nyrekryteringar kommer att hållas på en nivå som motsvarar förväntade avgångar (s. 95).

Beträffande innehållet i polisutbildningen anger Rikspolisstyrelsen att en översyn av den polisära grundutbildningen, där även aspiranterterminen ingår, inleddes år 2007 i syfte att kvalitetssäkra utbildningen. Översynen kommer att färdigställas under 2008 (s. 96).

Beträffande mångfald och könsstruktur inom polisen anger Rikspolisstyrelsen i årsredovisningen bl.a. att målet inom polisen är att mångfaldsperspektivet ska genomsyra all verksamhet, bl.a. vid nyrekrytering och antagning till polisutbildningen. En positiv utveckling i linje med det arbetet kan konstateras: nämligen att av de nyutbildade polisaspiranterna har andelen med utländsk bakgrund ökat från 5,6 % år 2005 till 8,7 % år 2007. Av samtliga anställda hade 6 % utländsk bakgrund under år 2007 (s. 13). Av de drygt 12 000 personer som sökte till polisutbildningen år 2007 var 35 % kvinnor och 19 % hade utländsk bakgrund. Av de antagna var motsvarande siffror 31 respektive 18 %. Enligt Rikspolisstyrelsen är målet att varken kvinnor eller män ska utgöra mindre än 40 % av de antagna till polisutbildningen. Under år 2005 var andelen kvinnor som sökte till polisutbildningen 37 % och 35 % under år 2006. Omkring 40 % av dem som då antogs var kvinnor. I samband med antagningsomgången till hösten 2007 bröts denna trend. En något mindre andel kvinnor sökte sig till polisutbildningen och många fler än tidigare hoppade av under själva rekryteringsfasen. Vid antagningsomgången med kursstart hösten 2007 var 34 % av de sökande kvinnor. Av dem som antogs var 27 % kvinnor. Under år 2007 har ett arbete pågått där bl.a. profilen i rekryteringsmaterialet har ändrats. Det kan redan nu konstateras att andelen antagna kvinnor har återgått till samma nivå som tidigare. Till antagningsomgången med kursstart våren 2008 har andelen antagna kvinnor ökat till 42 %. Polisen kommer att fortsätta sitt arbete med att försöka attrahera fler sökande och sträva efter en ökad mångfald. Särskilt prioriterade grupper är kvinnor och personer med utländsk bakgrund. Under år 2007 inleddes en översyn av antagningssystemet som helhet. Denna översyn, och strävan att attrahera prioriterade grupper, kommer under år 2008 att utmynna i en långsiktig strategi för att nå dessa grupper. (s. 97 f.).

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser mycket positivt på att Rikspolisstyrelsen bedömer att regeringens mål om 20 000 poliser år 2010 kommer att uppnås. Utskottet utgår från att Rikspolisstyrelsen fortsättningsvis dimensionerar antagningen till polisutbildningen så att nivån om 20 000 poliser kommer att bestå även efter år 2010. Utskottet ser också mycket positivt på att andelen kvinnor inom polisen ökar och att andelen nyutbildade poliser med utländsk bakgrund ökat väsentligt de senaste åren. Utskottet kan i övrigt konstatera att

ett omfattande utredningsarbete beträffande rekryteringen till och innehålllet i den framtida polisutbildningen alltjämt pågår. Utredningsarbetet och den kommande beredningen av utredningens slutbetänkande bör inte föregripas. Riksdagen bör avslå motion Ju370 samt motionerna Ju338 och Ju346 i nu behandlade delar.

Stöd till personalen inom polisen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om handledning och stöd till viss personal inom polisen. Jämför reservation 8 (s, v).

Motionen

I motion Ju304 (s) menar motionärerna att det finns behov av bättre professionellt stöd och handledning för familjevårdsutredare och för poliser med vissa andra tjänster.

Bakgrund

Inom polisen genomfördes under åren 2006 och 2007 en nationell utbildning för debriefingledare och handledare i avlastningssamtal. Broschyren Psykosocialt omhändertagande i Polisen – en kort handledning, som ursprungligen kom ut år 2003, har också reviderats. I broschyren klagörs begrepp och ansvarssituation avseende det psykosociala stödet. I Rikspolisstyrelsens verksamhetsplan för år 2007 anges bl.a. att styrelsen ska utveckla och införa handledning och att arbetet med att utveckla det psykosociala stödet ska fortsätta.

Riksdagen gjorde våren 2006, på förslag av justitieutskottet, ett tillkännagivande till regeringen om att personalhandledning ska bli en obligatorisk del i polisens verksamhet. Ett enigt utskott anförde då bl.a. följande. Poliser möter dagligen människor i kris. Inom många andra yrkeskategorier som möter människor i kris vore det otänkbart att inte tillhandahålla handledning för att bearbeta personalens upplevelser. Inom polisen tillhandahålls huvudsakligen s.k. krishandledning i samband med större händelser. För att förbättra polisens arbetsmiljö är det enligt utskottets mening angeläget att personalhandledning blir en obligatorisk del i polisens verksamhet. Det fick ankomma på regeringen att vidta åtgärder som tillgodosåg vad utskottet anförde (bet. 2005/06:JuU14 s. 27 f., rskr. 185).

Regeringen redovisade våren 2007 i skrivelsen Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen (skr. 2006/07:75) för åtgärder vidtagna med anledning av riksdagens tillkännagivande. Regeringen hänvisade därvid till pågående arbete inom polisen, bl.a. de ovan redovi-

sade insatserna inom Rikspolisstyrelsen. Några behov av ytterligare åtgärder från regeringens sida bedömdes inte föreligga. Regeringen avsåg att lägga skrivelsen till handlingarna (skr. 2006/07:75 s. 28 f.).

Utskottet behandlade våren 2007 en liknande motion som den nu aktuella (bet. 2006/07:JuU6 s. 30 f.). Utskottet anförde då att det inte hade någon annan uppfattning i själva sakfrågan än när utskottet våren 2006 föreslog ett tillkännagivande. Utskottet konstaterade att Rikspolisstyrelsen har tagit ett samlat grepp kring ledarskapsfrågorna inom polisväsendet. Utskottet såg positivt på det arbetet. Utskottet hänvisade i övrigt till den då nära förestående redovisningen från regeringen i skrivelse 75. Något nytt tillkännagivande från riksdagen i samma fråga ansåg utskottet inte vara påkallat.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan instämma i vad motionären anför om behovet av professionellt stöd och handledning till poliser som arbetar med utredningar om bl.a. familjevåld. Utskottet kan konstatera att det inom polisorganisationen bedrivs ett arbete med denna inriktning. Utskottet utgår från att Rikspolisstyrelsen följer denna fråga nära och om behov uppstår vidtar ytterligare åtgärder. Utskottet ser inte något behov av ett nytt tillkännagivande från riksdagen. Motion Ju304 bör avslås av riksdagen.

Tillträdesförbud vid idrottsarrangemang

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår tre yrkanden i en motion rörande reglerna om tillträdesförbud till idrottsarrangemang.

Motionen

I motion Ju439 (fp) anfördes att polisen bör ges möjlighet att ansöka om tillträdesförbud till idrottsarrangemang. I samma motion förespråkades en straffskärpning av överträdelse av tillträdesförbud i syfte att möjliggöra ett frihetsberövande av överträdaren. Slutligen föreslås i motionen att åklagaren bör ges möjlighet att meddela tillfälliga tillträdesförbud.

Bakgrund

Den 1 juli 2005 trädde lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang i kraft. Innebörden av den nya lagen är att en person får förbjudas att få tillträde till och vistas på en inhägnad plats huvudsakligen avsedd för idrottsutövning när idrottsarrangemang anordnas på platsen av en idrottsorganisation (tillträdesförbud). Den som bryter mot ett tillträdes-

förbud döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Tillträdesförbud får beslutas, om det på grund av särskilda omständigheter finns risk att personen kommer att begå brott under kommande idrottsarrangemang och brottet är ägnat att störa ordningen eller säkerheten där. Tillträdesförbudet ska gälla för en viss tid, högst ett år, men kan förlängas med som mest ett år i taget. Beslut om tillträdesförbud fattas av allmän åklagare efter ansökan av den idrottsorganisation som anordnar det eller de arrangemang som förbudet avses skydda eller av specialidrottsförbundet inom Sveriges Riksidrottsförbund för den aktuella idrottsverksamheten. Åklagarens beslut kan prövas av allmän domstol (prop. 2004/05:77, bet. JuU32, rskr. 238).

I frågan om vilka som bör ha rätt att ansöka om tillträdesförbud anfördes i propositionen att de skäl som motiverat en initiativrätt för det allmänna i den i sammanhanget jämförbara lagen (1988:688) om besöksförbud saknas när det gäller frågor om tillträdesförbud. Idrottsorganisationer är juridiska personer och intar därmed närmast en starkare ställning än de som förbuden avses gälla. Vidare anfördes att det i och för sig kan förekomma fall där viss idrottsanknuten brottslighet inte kommer till organisationernas kännedom på grund av att s.k. förundersökningssekretess enligt 5 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100) gäller och därmed hindrar polis eller åklagare från att informera organisationerna om brottsligheten. Det torde främst gälla fall där brott har begåtts på en helt annan plats än på en plats för idrottsutövning. När brott har inträffat inne på en idrottsplats eller i omedelbar anslutning till denna torde organisationerna som regel känna till detta. Behovet av en möjlighet för polisen att ansöka om tillträdesförbud eller en initiativrätt för åklagaren är alltså begränsat till fall där idrottsrelaterade brott begåtts i vissa särskilda situationer och där brotten endast befinner sig på förundersökningsstadiet. I propositionen gjordes bedömningen att det saknas tillräckliga skäl att föreslå ändringar i dagens reglering om förundersökningssekretess för att ge organisationerna information om sådana brott. Mot bakgrund av det ställningstagandet ansåg regeringen att det knappast kan komma i fråga att föreslå någon form av initiativrätt för det allmänna kombinerad med en ordning där den berörda idrottsorganisationen därefter inträder som part i förfarandet hos åklagaren och kan få del av uppgifter som hänför sig till en förundersökning. Vidare skulle det under sådana förhållanden kunna uppstå andra svåra principiella frågor som rör handläggningen av förbudsfrågorna. En fråga som skulle behöva lösas är om det ska vara den enskilda organisationen som anordnar arrangemang eller specialidrottsförbundet som ska höras i ärendet hos åklagaren. En annan är om organisationen ska kunna begära domstolsprövning av åklagarens beslut och en följdfråga är om en sådan rätt bör gälla både beslut att förbud ska gälla och beslut att förbud inte ska gälla. Det kan t.ex. tänkas att åklagaren inte beslutar om förbud och att organisationen är missnöjd med det. Det kan också tänkas att åklagaren beslutat om ett för-

bud trots att organisationen inte önskat det. Slutligen erinrades i propositionen om att regleringen om tillträdesförbud i första hand syftar till att förebygga brott under idrottsarrangemang (prop. s. 40 f.).

Justitieministern beslutade i september 2007 att ge en utredare uppdraget att överväga bl.a. om även polisen bör ha möjlighet att ansöka om tillträdesförbud och om polis eller åklagare ska ha möjlighet att, omedelbart efter en inträffad ordningsstörning, förbjuda den berörda personen tillträde till matcharenan. I uppdraget ingår vidare att se över regleringen kring pyroteknik och de fall när personer obehörigen beträder spelplanen eller kastar in föremål under pågående idrottsarrangemang. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2008 (dnr Ju2007/8495/P).

Här kan även nämnas att regeringen i regleringsbrevet för Brottsförebyggande rådet (Brå) år 2008 gett Brå i uppdrag att presentera en kunskaps-sammanställning om framgångsrika metoder nationellt och internationellt för att minska förekomsten av ordningsstörningar i samband med idrott. I uppdraget ingår även att föreslå insatser som kan förbättra samordningen på olika nivåer mellan de olika aktörerna. Uppdraget ska ske i samverkan med polisen och andra aktörer och redovisas senast den 15 september 2008.

Av 24 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken följer att det normalt inte är möjligt att häkta någon på grund av misstanke om överträdelse av lagen om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang. Att det inte heller är möjligt att i sådana fall gripa och anhålla någon följer av 24 kap. 6 § och 7 § rättegångsbalken.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i vad motionärerna anför om problemet med ordningsstörningar i samband med idrottsarrangemang. Krafttag måste på olika sätt tas för att komma till rätta med dessa problem, och utskottet ser positivt på det utredningsuppdrag som justitieministern har lämnat. I avvaktan på utredningsresultatet och den kommande beredningen är utskottet emellertid inte berett att ta ställning till de förslag motionärerna lagt fram. Motion Ju439 bör avslås av riksdagen i nu behandlade delar.

Olovliga demonstrationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om hårdare straff för upprepade olovliga demonstrationer.

Motionen

I motion Ju221 (m) anføres att upprepade olovliga demonstrationer bör bestraffas hårdare.

Bakgrund

Enligt 2 kap. 29 § ordningslagen (1993:1617) är det straffbart att som anordnare, uppsåtligen eller av oaktsamhet, bryta mot kravet på tillstånd eller anmälan för allmänna sammankomster eller offentliga tillställningar. Straffet för sådana överträdelser är böter eller fängelse i högst sex månader.

Regeringen beslutade i mars 2007 om direktiv till en särskild utredare att överväga och föreslå förändringar av strafflagstiftningen i syfte att åstadkomma en straffmätning som markerar en skärpt syn på allvarliga våldsbrott. I utredarens uppdrag ingår vidare att överväga förändringar som ger en större spännvidd i straffmätningen vid brott i allmänhet när det har funnits försvårande eller förmildrande omständigheter. I det sammanhanget ska utredaren också överväga betydelsen av flerfaldig brottslighet och återfall i brott (dir. 2007:48 och 2007:137). Utredningen, som antagit namnet Straffnivåutredningen, ska slutredovisa sitt uppdrag senast den 31 juli 2008.

I detta sammanhang kan även nämnas att lagen (2005:900) om förbud mot maskering i vissa fall trädde i kraft den 1 januari 2006. Bestämmelserna i lagen innebär bl.a. att den som deltar i en demonstration inte får helt eller delvis täcka ansiktet på ett sätt som försvårar identifikation. Förbudet gäller dock endast om det uppkommer en störning av den allmänna ordningen eller om det föreligger en omedelbar fara för en sådan störning. Detsamma gäller den som på allmän plats deltar i en folksamling, som inte utgör en demonstration eller annan allmän sammankomst eller offentlig tillställning enligt ordningslagen, om folksamlingen stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för denna. Förbudet gäller inte den som täcker ansiktet av religiösa skäl. Straffet för brott mot maskeringsförbudet är böter eller fängelse i högst sex månader. I ringa fall döms inte till ansvar. Anordnaren av en allmän sammankomst som omfattas av maskeringsförbudet kan ansöka om tillstånd för deltagare i sammankomsten att helt eller delvis täcka ansiktet (prop. 2005/06:11, bet. JuU3, rskr. 72).

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i vad motionären anför om att upprepade olovliga demonstrationer utgör ett samhällsproblem. Utskottet kan konstatera att det ingår i Straffnivåutredningens uppdrag att överväga betydelsen av återfall i brott vid bedömning av åtgärder för att skapa större spännvidd i straffmätningen vid brott i allmänhet. Det pågående utredningsarbetet och den kommande beredningen av Straffnivåutredningens betänkande bör inte föregripas. Motion Ju221 bör därför avslås av riksdagen.

Andra frågor om ordningslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om avskaffande av kravet på tillstånd för att få arrangera offentlig danstillställning och en motion om en dispensmöjlighet från kravet på tillstånd för att bedriva jakt inom detaljplanerat område. Jämför reservation 9 (s).

Motionerna

I motion Ju231 (m) föreslås att kravet i ordningslagen på tillstånd för att få arrangera offentlig danstillställning avskaffas.

I motion Ju291 (s) förespråkas att ordningslagens bestämmelser om krav på tillstånd för jakt inom detaljplanerat område ändras så att generell dispens kan ges. Motionärerna pekar på ett växande problem med att vindkraftverk uppförs på platser där jakt normalt bedrivs och som därför kommit att detaljplaneras.

Bakgrund

Offentliga tillställningar får enligt ordningslagen (1993:1617) inte utan tillstånd anordnas på offentliga platser. För en offentlig danstillställning krävs tillstånd även om den inte anordnas på en offentlig plats. Ansökan om tillstånd görs hos polismyndigheten. Ett tillstånd får förenas med villkor (2 kap. 4, 6 och 16 §§ ordningslagen).

Riksdagen behandlade våren 2005 proposition 2003/04:174 Några frågor om ordningslagen. I propositionen anfördes beträffande frågan om krav på danstillstånd bl.a. att de argument som kan anföras mot ett avskaffande av kravet på danstillstånd, framför allt avseende ordning och säkerhet, väger tyngre än behovet av minskad byråkrati. Vidare anfördes att det är väl känt att det vid danstillställningar kan uppkomma bråk och andra situationer som kräver polisingripande (prop. s. 14). I samband med justitieutskottets beredning av propositionen tog utskottet även ställning till en motion med yrkande om att kravet på tillstånd för danstillställningar ska avskaffas. Utskottet anförde då att ett avskaffande av kravet på tillstånd till danstillställningar som inte genomförs på offentlig plats skulle kunna leda till minskad byråkrati. Ett avskaffande av kravet skulle emellertid försvåra polisens informationsinhämtande och därmed göra det svårare för polisen att fullgöra sitt uppdrag att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Utskottet anförde vidare att danstillställningar med stor publik också kan leda till t.ex. trafikproblem och ordningsstörningar, och det är viktigt att villkoren för tillställningen uppmärksammas vid en ansökan. Utskottet ansåg att kravet på tillstånd till danstillställning i varje fall tills vidare borde vara kvar (bet. 2004/05:JuU12 s. 6).

Enligt 3 kap. 6 § ordningslagen krävs tillstånd av polismyndigheten för att skjuta med eldvapen inom område som omfattas av detaljplan.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har i fråga om kravet på tillstånd för danstillställningar inte någon annan uppfattning än vad det dåvarande justitieutskottet hade våren 2005. Utskottet kan instämma i den problembild som motionärerna bakom motion Ju291 målar upp om en kollision mellan möjligheterna att bedriva jakt i skog och mark och ett förekommande behov av att kunna detaljplanera viss mark utanför tätbebyggt område för att där anlägga t.ex. vindkraftverk. Utskottet avser att följa denna fråga men är inte berett att nu ta något initiativ. Motionerna Ju231 och Ju291 bör avslås av riksdagen.

Ordningstvakter och vaktare, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår fyra motioner om ökade krav på bl.a. ordningstvakter och vaktare. Jämför reservationerna 10 (v, mp) och 11 (s, v, mp).

Motionerna

I motion Ju256 (v) begärs en översyn av bevakningsbranschen och den lagstiftning som reglerar bevakningsverksamhet. Motionärerna pekar bl.a. på att reglerna om tillsyn, utbildning och lämplighetsprövning behöver stramas upp. I motion Ju348 (m) anförs att det bör införas ett system för auktorisering av ordningstvakter och vaktare. I motion Ju373 (s) föreslås att krav på legitimering eller certifiering införs avseende personer som arbetar som vakt i krogentréer. I motion Ju430 (s) begärs en utredning bl.a. om ordningstvaktens oberoende.

Bakgrund

Ordningstvakter är personer som utan att vara poliser förordnats av en polismyndighet att medverka till att upprätthålla allmän ordning, t.ex. i anslutning till en krog eller ett idrottsevenemang. Bestämmelser om ordningstvakter finns i lagen (1980:578) om ordningstvakter och i ordningstvaktförordningen (1980:589). Därutöver har Rikspolisstyrelsen utfärdat föreskrifter och allmänna råd om ordningstvakter (RPSFS 2003:10, FAP 692-1). För att kunna förordnas till ordningstvakt krävs att personen med hänsyn till laglydnad och övriga omständigheter är lämplig för uppdraget och att denna har fyllt 20 men inte 65 år. Vidare krävs att personen har med godkänt resultat genomgått polisens grundutbildning för ordnings-

vakter. Ordningsvakter har enligt 29 § tredje stycket polislagen (1984:387) givits vissa befogenheter som normalt endast tillkommer polisen. En ordningsvakt kan t.ex. när någon stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för densamma, när det är nödvändigt för att ordningen ska kunna upprätthållas, avvisa eller avlägsna någon från visst område eller utrymme. Om en sådan åtgärd inte är tillräcklig får en ordningsvakt tillfälligt omhänderta personen. Ordningsvakter har också under vissa omständigheter rätt att använda handfängsel. En ordningsvakt har vidare befogenhet att omhänderta en person med stöd av lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer samt även beslagta spritdrycker, vin eller starköl enligt lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker. I samtliga fall då en ordningsvakt gripit eller omhändertagit någon ska denne skyndsamt överlämnas till närmaste polisman.

Bestämmelser om väktare, om auktorisation av bevakningsföretag och andra föreskrifter om sådana företag finns i lagen (1974:191) om bevakningsföretag. Lagen kompletteras av förordningen (1989:149) om bevakningsföretag m.m. Rikspolisstyrelsen har utfärdat föreskrifter och allmänna råd till lagen och förordningen om bevakningsföretag (RPSFS 2006:15, FAP 579-2). Enligt lagen om bevakningsföretag är väktare personer som är godkända för anställning vid bevakningsföretag och som har till uppgift att utföra bevakningstjänst. Med bevakningsföretag avses den som yrkesmässigt åtar sig att för annans räkning bevaka fastighet, anläggning, viss verksamhet, offentlig tillställning eller något annat sådant, att bevaka enskild person för dennes skydd eller att bevaka sedlar, mynt eller annan egendom i samband med transport. Bevakningsföretag ska auktoriseras av länsstyrelsen, som också godkänner bevakningsföretagens personal. Auktorisation får endast beviljas om det kan antas att verksamheten kommer att bli bedriven på ett sakkunnigt sätt och i övrigt i överensstämmelse med god sed inom branschen, om verksamheten inte kommer att få en från allmän synpunkt olämplig inriktning samt kommer att uppfylla de krav som ställs på verksamhet av det slag som företaget ska bedriva. All personal som är anställd vid ett auktoriserat bevakningsföretag ska vara godkänd vid prövning avseende laglydnad, medborgerlig pålitlighet samt lämplighet i övrigt för anställning i sådant företag. Väktare inom bevakningsbranschen ska genomgå obligatorisk utbildning enligt de föreskrifter och allmänna råd om utbildningen som meddelats av Rikspolisstyrelsen. Utbildningen är obligatorisk. En väktare har, till skillnad från en ordningsvakt, inte vidare befogenheter än vad som tillkommer envar.

Inom Justitiedepartementet har det gjorts en översyn av olika frågor som rör bl.a. ordningsvakter och väktare som redovisats i departementspromemorian Ordningsvakter och väktare (Ds 2003:50). I promemorian föreslås bl.a. att anmälningar mot ordningsvakter när det gäller brott i tjänsten ska handläggas på samma sätt som anmälningar mot anställda vid polisen. Vidare föreslås att entrévärdverksamhet ska omfattas av lagen (1974:191) om bevakningsföretag, vilket innebär krav på auktorisation av sådan verk-

samhet och på godkännande av personalen med hänsyn till laglydnad och allmän lämplighet. För att göra prövningen av godkännande av personal vid bevakningsföretag snabbare föreslås bl.a. att länsstyrelserna får direktåtkomst till belastnings- och misstankeregistren. När det gäller ordningsvakter föreslås att sådana får förordnas också vid nattöppna restauranger som saknar tillstånd till alkoholförsäljning om det finns behov av ordningsvakter. Det föreslås vidare att det i lagen om ordningsvakter införs en bestämmelse om att en ordningsvakt, om inte polisen bestämt annat, inför varje tjänstgöringstillfälle ska kontakta polisen. Detta för att polisen ska veta vem som tjänstgör och var samt kunna förmedla information som är av betydelse till ordningsvakten. Dessutom föreslås att endast polismyndigheter ska få bedriva fortbildning av ordningsvakter samt att en ordningsvakt ska bära klädsel och tjänstetecken som klart visar att han eller hon är ordningsvakt utan att det uppstår risk för förväxling med polis eller väktare.

Delar av förslagen i promemorian genomfördes våren 2006. Genom ändringar i lagen om bevakningsföretag – som trädde i kraft den 1 juli 2006 – infördes bl.a. möjligheter att ställa särskilt höga krav på företag som ägnar sig åt bevakning av värdetransporter och ett system med differentierad auktorisation inriktat på det slag av verksamhet som bedrivs (prop. 2005/06:136, bet. JuU35, rskr. 299).

Återstående delar av departementspromemorian bereds i Justitiedepartementet.

Här kan också nämnas att Justitiekanslern, JK, i december 2007 meddelade ett beslut i ett granskningsärende rörande ordningsvaktens och entrévärdars agerande i samband med ingripanden vid klubbar och restauranger (dnr 3350-07-22). JK konstaterar i sitt beslut att de granskade polismyndigheterna i Stockholms län, Västra Götaland och Skåne såvitt kan bedömas utövar sin tillsyn över ordningsvakterna på ett i allt väsentligt bra sätt och att polismyndigheterna synes sköta utbildningen av ordningsvakter bra men att det är tveksamt om grundutbildningen för ordningsvakter är tillräckligt omfattande bl.a. i frågor rörande konflikthantering och etik. Vidare konstaterar JK att det såvitt kan bedömas i inte obetydlig utsträckning förekommer obefogat våld, övervåld och ojuste beteende från ordningsvaktens sida i samband med ingripanden mot kroggäster, men att det är svårt att säga hur omfattande problemet är. JK konstaterar också att det tycks förekomma att vissa ordningsvakter i inte obetydlig omfattning talar helt eller delvis osanning när de hörs i mål rörande krogvåld och att de osanningar som tycks förekomma medför risker i rättssäkerheten för kroggäster som kommer i konflikt med de berörda vakterna. JK anför också att det – med det nuvarande systemet där ordningsvakterna oftast avlönas direkt av krögarna – finns en tydlig risk att det uppstår lojaliteter mellan krögarna och vakterna som inverkar negativt på vakternas förmåga att upprätthålla ordningen på ett korrekt sätt. JK konstaterar också att det i ärendet har framkommit omständigheter som tyder på att vissa s.k. entrévärdar – främst de som tjänstgör i Stockholms innerstad – utan lagligt stöd

ingriper med våld mot kroggäster. JK föreslog i sitt beslut i granskningsärendet att regeringen ska låta utreda frågan om ändringar bör göras i det regelverk som styr ordningsvakternas arbete. En sådan utredning bör enligt JK även behandla frågan om det finns skäl att införa nya bestämmelser för hanteringen av brottsanmälningar mot ordningsvakter. Vidare kan det enligt JK finnas anledning att i det sammanhanget göra en översyn av om det är behövt och möjligt att reglera entrévärdarnas verksamhet. JK rekommenderar vidare Rikspolisstyrelsen, polismyndigheterna, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket att överväga vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att man i möjligaste mån ska komma till rätta med de rättssäkerhetsproblem som tycks förekomma.

Även JK:s beslut i granskningsärendet bereds i Justitiedepartementet.

I ett svar den 12 februari 2008 på en interpellation rörande ordningsvakter och entrévärdar (interpellation 2007/08:326) anförde justitieministern att det, när det gäller behovet av förändringar av regelverket rörande ordningsvakter och av att införa en reglering av de s.k. entrévärdarnas verksamhet, övervägs inom Justitiedepartementet – mot bakgrund av Justitiekanslerns granskning och beslut – om några ytterligare utredningsåtgärder behöver vidtas på området (riksdagens snabbprotokoll 2007/08:62, anförandena 68–74).

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att de frågor om bl.a. ordningsvakter och väktare som motionärerna lyfter fram är föremål för beredning inom Justitiedepartementet. Utskottet är därför inte berett att nu ta ställning i dessa frågor. Motionerna Ju256, Ju348, Ju373 och Ju430 bör avslås av riksdagen.

Vapenlagstiftningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår tre motioner om förändringar i vapenlagstiftningen. Jämför reservation 12 (s).

Motionerna

I motion Ju328 (fp) föreslås att överträdelser av förvaringsbestämmelserna i vapenlagen ska kriminaliseras. I motion Ju253 (c) begärs att en översyn görs av reglerna för museers förvaring av skjutvapen. Motionären menar att äldre, ofta obrukbara, vapen som förvaras på museer inte bör omfattas av vapenlagstiftningens regelverk. I motion Ju343 (s) anfördes att dispensmöjligheten för personer under 18 år att erhålla vapenlicens bör bevaras.

Motionärerna pekar på att verksamheten vid landets naturbruksgymnasier skulle drabbas hårt om dispensmöjligheten i vapenlagen togs bort till följd av pågående arbete inom EU att ta fram ett nytt vapendirektiv.

Bakgrund

Enligt 5 kap. 2 § första stycket vapenlagen (1996:67) ska skjutvapen, när de inte används, förvaras i säkerhetsskåp eller i något annat lika säkert förvaringsutrymme. Med stöd av 9 kap. 1 § vapenförordningen (1996:70) meddelar Rikspolisstyrelsen närmare föreskrifter om hur skjutvapen och ammunition ska förvaras för att uppfylla bestämmelserna i 5 kap. 2 § vapenlagen (se RPSFS 2006:12, FAP 551-3, RPSFS 2006:13, FAP 556-1 och RPSFS 2005:4, FAP 556-2).

En enskild som förvarar sitt skjutvapen i strid med förvaringsbestämmelserna i 5 kap. 2 § vapenlagen gör sig inte skyldig till något brott (jfr 9 kap. 2 § första stycket c vapenlagen). En enskild kan däremot göra sig skyldig till brott om denne bryter mot sådana föreskrifter eller villkor om förvaring som har meddelats med stöd av vapenlagen (se 9 kap. 2 § första stycket b in fine och 5 kap. 5 § vapenlagen).

Förvaring i strid med förvaringsbestämmelser kan leda till att ett tillstånd att inneha vapen återkallas (6 kap. 1 § vapenlagen).

Rikspolisstyrelsen har meddelat föreskrifter och allmänna råd om museers förvaring av skjutvapen (RPSFS 2006:13, FAP 556-1). Enligt 4 kap. 5 § i föreskriften ska särskilt farliga vapen som är varaktigt obrukbara och som exponeras förvaras i ett säkerhetsskåp, i en säkerhetsmonter eller i ett lika säkert förvaringsutrymme eller fastsatt i byggnadsstomme eller svåröflyttat föremål samt fastlåst med ett lås som uppfyller kraven i Svenska Stöldskyddsföreningens (SSF) norm för hänglås klass 3 och SSF:s norm för hänglåsbeslag klass 3. Särskilt farliga skjutvapen som är varaktigt obrukbara och som inte exponeras ska enligt 4 kap. 7 § förvaras i ett säkerhetsskåp eller ett lika säkert förvaringsutrymme. Enligt 4 kap. 9 § ska varaktigt obrukbara skjutvapen som inte utgör särskilt farliga skjutvapen och som exponeras vara fastlåsta i byggnadsstomme eller svåröflyttat föremål med ett lås som uppfyller kraven i SSF:s norm för hänglås klass 3 och SSF:s norm för hänglåsbeslag klass 3. Varaktigt obrukbara skjutvapen som inte utgör särskilt farliga skjutvapen och som inte exponeras ska enligt 4 kap. 13 § förvaras i ett säkerhetsskåp eller ett lika säkert förvaringsutrymme. Förvaringsutrymmet ska vara larmat. Sker förvaringen i museet behöver förvaringsutrymmet dock inte vara larmat.

Enligt 2 kap. 3 § första stycket 4 vapenförordningen (1996:70) kan den som är under 18 år i vissa fall få innehavstillstånd för vissa målskjutningsvapen. Enligt 2 kap. 11 § vapenförordningen får tillstånd att inneha skjutvapen inte meddelas den som är underårig utan att förmyndaren har samtyckt till innehavet. I 3 kap. 1 § Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om vapenlagstiftningen (RPSFS 2006:12, FAP 551-3) anges

att sökande som är underårig ska visa att han eller hon har ett för sin ålder påfallande och varaktigt intresse för målskjutning, stor skjutskicklighet och goda utvecklingsmöjligheter i skyttekarriären om ett eget tillstånd att inneha skjutvapen meddelas. Att så är fallet ska styrkas genom ett intyg från styrelsen för den sammanslutning sökanden tillhör och grundas på en av styrelsen gjord noggrann prövning av sökanden.

Inom EU pågår för närvarande ett arbete med att anta ändringar i EU:s s.k. vapendirektiv. Kommissionen lämnade i mars 2006 ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring i nyss nämnda direktiv rådets direktiv 91/477/EEG om kontroll av förvärv och innehav av vapen (KOM [2006] 93 slutlig). Europaparlamentet och ministerrådet för rättsliga och inrikes frågor samt räddningstjänst (RIF-rådet) har i en första läsning ställt sig bakom ett reviderat utkast till direktiv. Enligt artikel 5 i det reviderade utkastet till direktiv ska medlemsstaterna tillse att personer under 18 år inte får köpa handeldvapen och att minderåriga endast får inneha sådana vapen för jakt- och målskytteändamål förutsatt att det sker med föräldrarnas tillstånd eller att de står under ledning av en förälder eller en vuxen med en giltig vapenlicens eller jaktlicens eller befinner sig på licensierad träningsanläggning eller annan godkänd inrättning.

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare prövat motionsyrkanden om en straffsanktionering av överträdelser av förvaringsbestämmelserna, senast i januari 2007 (bet. 2006/07:JuU2 s. 11 f.). Utskottet har återkommande hänvisat till tidigare uttalanden under riksmötet 1999/2000 om att något behov av kriminalisering inte förelåg (se bet. 1999/2000:Ju9 s. 16 f.). Utskottet redovisade då att 1995 års vapenutredning föreslagit att straffansvar skulle införas för överträdelse av de allmänna förvaringsbestämmelserna (SOU 1998:44 s. 248 f.). I den i ärendet aktuella propositionen (prop. 1999/2000:27 s. 53 f.) gjordes bedömningen att någon straffbestämmelse inte borde införas. Till stöd för denna uppfattning anförde regeringen att kriminalisering som metod för att söka hindra överträdelse av olika normer i samhället bör användas med försiktighet. Innan man beslutar att kriminalisera ett visst handlande bör man undersöka om det finns andra medel för att motverka detsamma. Enligt regeringen torde vetskapen om att tillståndsmyndigheten kan kontrollera att förvaringsbestämmelserna följs, och därmed vetskapen om risken för att tillståndet återkallas om förvaringen visar sig vara bristfällig, leda till att förvaringsbestämmelserna efterlevs i högre utsträckning än vad som tidigare varit fallet. Mot den bakgrunden framsatod en kriminalisering av förvaringsbestämmelserna som mindre angelägen. Att inte införa någon straffbestämmelse innebar också att det integritetsintrång som en kontroll kan medföra begränsas. Kontrollen skulle således inte syfta till att uppdaga brottsliga gärningar, utan får i stället mer karaktären av en åtgärd för tillsyn av tillståndspliktig verksamhet. Ett ytterligare skäl mot att kriminalisera överträdelser i förvaringsbestämmelserna var enligt regeringen att en kriminalisering kan leda till att

benägenheten att anmäla vapenstöldar minskar. I frågan om brister i förvaringen av vapen bör straffsanktioneras eller inte delade utskottet regeringens bedömning (bet. 1999/2000:JuU9 s. 17).

Utskottet var när motsvarande motionsyrkanden om förvaring senast behandlades alltså alltfjämt av uppfattningen att något behov av kriminalisering inte förelåg. Utskottet ansåg att det inte hade framkommit något som gav utskottet anledning att göra någon annan bedömning (bet. 2006/07:JuU2 s. 11 f.).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte ändrat uppfattning i fråga om utvidgad kriminalisering av överträdelser av förvaringsbestämmelserna. När det gäller minderårigas möjligheter att inneha vapen kan utskottet konstatera att de föreslagna ändringarna av vapendirektivet i alla fall inte skulle innebära något fullständigt förbud för minderåriga att under överinseende av vuxen i viss utsträckning använda vapen för jakt- och målskytteändamål. Utskottet är dock inte berett att föregripa kommande beredning med anledning av ändringar i EU:s vapendirektiv. Riksdagen bör avslå motionerna Ju253, Ju328 och Ju343.

Kontroll av ledare inom föreningslivet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att ledare inom föreningslivet bör kunna kontrolleras mot belastningsregistret.

Motionen

I motion Ju407 (m) anförs att barn och unga som är aktiva inom föreningslivet måste skyddas mot övergrepp. Motionärerna pekar bl.a. på att de ideella organisationer som bedriver sådan verksamhet bör ges möjlighet att kontrollera aktiva ledare mot belastningsregistret.

Bakgrund

Enligt lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och barnomsorg ska den som erbjuds anställning inom sådan verksamhet lämna ett utdrag ur polisens belastningsregister till den som erbjuder anställningen. Den som inte lämnar registerutdrag får enligt dessa bestämmelser inte heller anställas. Utdraget ska i förekommande fall innehålla anteckning om vissa allvarigare våldsbrott samt sexualbrott och barnpornografibrott (se 22 § förordningen [1999:1134] om belastningsregister).

Riksdagen behandlade nyligen propositionen Utvidgad registerkontroll inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg (prop. 2007/08:28, bet. UbU4, rskr. 132). I propositionen som antogs av riksdagen föreslogs att lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och barnomsorg ändras på så sätt att den registerkontroll som i dag ska göras av alla som erbjuds anställning inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg föreslås utvidgas till vissa ytterligare personalkategorier som arbetar eller praktiserar inom förskoleverksamhet, skola eller skolbarnsomsorg. Lagändringarna ska träda i kraft den 1 april 2008.

I vissa fall har också annan än den enskilde själv rätt att få ut utdrag ur register. Till exempel har en statlig, kommunal eller landstingskommunal myndighet som beslutar om anställning av personal inom bl.a. vård av barn och ungdom rätt att, i fråga om den som myndigheten avser att anställa eller anlita som uppdragstagare, ur belastningsregistret få ut uppgifter om brott som föranlett någon annan påföljd än penningböter (se 11 § 5 förordningen om belastningsregister). Detsamma gäller för misstänkta brott som lett till åtal (se 4 § 7 förordningen [1999:1135] om misstankeregister).

Lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn trädde i kraft den 1 juli 2007 (prop. 2006/07:37, bet. SoU9, rskr. 129). Enligt lagen är det obligatoriskt att genomföra en registerkontroll i fråga om personer som erbjuds anställning eller liknande vid ett hem för vård eller boende (HVB) som tar emot barn. Kontrollen avser såväl belastningsregistret som misstankeregistret. Skyldigheten att kontrollera register gäller inte redan anställda personer eller personer som redan har pågående uppdrag eller praktikplats vid hemmet. Registerkontrollen sker genom att den arbetssökande själv inhämtar registerutdrag, och det är endast den sökande som erbjuds anställning som ska lämna registerutdrag till arbetsgivaren. En person får inte anställas om inte registerkontroll utförts.

Bestämmelserna om registerkontroll syftar till att öka skyddet för barn mot att utsättas för övergrepp, kränkningar eller annat särskilt skadligt inflytande från personer som finns i barnets närmaste omgivning.

I 9 § första stycket lagen (1998:620) om belastningsregister finns en allmän bestämmelse intagen av innebörd att en enskild har rätt att på begäran få ta del av samtliga uppgifter ur registret om sig själv. Sådana uppgifter ska på begäran lämnas ut utan avgift en gång per kalenderår. Bestämmelsen är i första hand att se som en dataskyddsbestämmelse med möjlighet till insyn för den enskilde.

Någon reglering med särskilda möjligheter för ideella föreningar inom t.ex. idrottsrörelsen att kontrollera ledare och andra inom verksamheten aktiva personer mot belastnings- respektive misstankeregistret finns inte.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar inte motionärernas uppfattning att det bör bli möjligt för föreningslivet att kontrollera aktiva ledare mot belastningsregistret. Införande av ytterligare möjligheter för arbetsgivare och andra att kontrollera personer mot belastnings- och misstankeregistret måste ske med ett betydande mått av restriktivitet. Motion Ju407 bör avslås av riksdagen.

Integritet i pass m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om förstärkt integritet för uppgifter i passhandlingar.

Motionen

I motion Ju377 (s) anförs att den personliga integriteten rörande uppgifter i bl.a. passhandlingar måste stärkas. Motionären pekar bl.a. på att införandet av biometriska data i passhandlingar medför att risken för att personliga uppgifter kommer i orätta händer har ökat.

Bakgrund

Våren 2005 beslutade riksdagen om ändringar i passlagen (1978:302) som främst syftade till att höja säkerheten i passen (prop. 2004/05:119, bet. JuU27, rskr. 290). Genom lagändringarna – som trädde i kraft den 1 oktober 2005 – har det införts bestämmelser som bl.a. innebär att passen ska förses med s.k. biometrisk information. Den som ansöker om pass är därför skyldig att låta passmyndigheten ta en bild i digitalt format av hans eller hennes ansikte. Bilden sparas sedan på ett lagringsmedium i form av ett datachip i passet. Laddningen av datachipet utförs av passtillverkaren. Vid passansökningstillfället blir sökanden fotograferad i en fotostation, som tar flera digitala foton och automatiskt säkerställer kvaliteten på dessa. I samband därmed tas biometriska data fram ur ansiktets bilden i syfte att verifiera att det nyss tagna fotografiet är användbart som underlag för verifiering av ansiktsbiometri. Ett digitalt fotografi används dels för att lasergravera ansiktets bilden i passet, dels för att i komprimerad form sparas på lagringsmediet i passet. Det var vid tiden för regeringens proposition ännu oklart vilken teknik som ska användas för avläsning av informationen vid kontroll av passet i samband med gränspassage. Det kan krävas utrustning som automatiskt avläser informationen på det kontaktlösa datachipet och jämför biometriska data med den gränspasserande personens ansikte (prop. s. 22).

Enligt 7 kap. 15 § första stycket 1 sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess för uppgift om enskilda personliga förhållanden i verksamhet som avser folkbokföringen eller annan liknande registrering av befolkningen och, i den utsträckning regeringen föreskriver det, i annan verksamhet som avser registrering av en betydande del av befolkningen, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Bestämmelsen är således försedd med ett s.k. kvalificerat rakt skaderekvisit, dvs. det gäller en extra stark presumtion att uppgifter i sådana verksamheter är offentliga. Skaderekvisitet är avsett att skydda uppgifter av särskilt ömtålig art samt uppgifter som normalt sett är harmlösa, men som på grund av speciella omständigheter får anses vara särskilt känsliga i det enskilda fallet. Regeringen har med stöd av 7 kap. 15 § första stycket 1 förordnat att motsvarande sekretess som gäller enligt den bestämmelsen ska gälla för uppgifter om enskildas personliga förhållanden bl.a. i verksamhet som avser Rikspolisstyrelsens centrala passregister (1 b § sekretessförordningen [1980:657]). Enligt 7 kap. 15 § andra stycket sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess i verksamhet som avses i paragrafens första stycke 1 för uppgift i form av fotografisk bild av den enskilde, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men. Bestämmelsen är försedd med ett s.k. omvänt skaderekvisit, dvs. det gäller en presumtion för att sådana uppgifter omfattas av sekretess.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan instämma i vad motionären anför om att fler personliga uppgifter numera lagras i passhandlingen och att det ställer högre krav på säkerhet och att enskildas integritet skyddas. Å andra sidan är det angeläget att kunna säkerställa att pass inte används vid gränspassage av annan än dess innehavare. Utskottet kan vidare konstatera att det finns en tillfredsställande sekretessreglering avseende bl.a. passhandlingar och ärenden om passansökan. Motion Ju377 bör avslås av riksdagen.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Polisens effektivitet, m.m., punkt 2 (s, v)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Christer Adelsbo (s), Lena Olsson (v) och Kerstin Haglö (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om polisens effektivitet, m.m. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Ju435 yrkandena 10 och 13.

Ställningstagande

Polisväsendet har tillförts betydande anslag under senare år. Det är enligt vår mening angeläget att resurserna används på ett effektivt sätt. Såväl polisens organisation som arbetsmetoderna måste utvecklas för att nå bättre effektivitet. Polisens verksamhet bör enligt vår mening i större utsträckning vara planerad snarare än händelsestyrd.

Polisen bör i större utsträckning vara synlig ute i samhället, i synnerhet på kvällar och helger då risken för att råka ut för brott är särskilt stor. Mobila polisstationer är ett bra exempel på hur polisen har utvecklat sin verksamhet för att kunna finnas närvarande i olika miljöer och på vissa tider i syfte att skapa trygghetskänsla och en lugnande effekt i närområdet. Detta är en verksamhet som vi anser borde utvecklas mer.

Det får ankomma på regeringen att vidta erforderliga åtgärder för att tillse att vad vi nu anfört tillgodoses.

2. Kortare brottsutredningstider, punkt 3 (s)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Christer Adelsbo (s) och Kerstin Haglö (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om kortare brottsutredningstider. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Ju435 yrkandena 6 och 11.

Ställningstagande

Enligt vår mening måste tiden mellan brott och lagföring kortas. När det går lång tid från att brottet anmäls till dess att det tas upp i domstol blir ofta kvaliteten på bevisningen sämre samtidigt som brottsoffret utsätts för onödigt lidande och förutsättningarna för att rehabilitera gärningsmannen försämrats.

Vidare anser vi att polis i större utsträckning bör vara förundersökningsledare. På så sätt ges åklagarna ökade möjligheter att koncentrera på större och svårare utredningar.

Det får ankomma på regeringen att vidta lämpliga åtgärder samt, om erforderligt, skyndsamt återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning som tillgodoser vad vi nu anfört.

3. Bekämpande av organiserad brottslighet, punkt 4 (s)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Christer Adelsbo (s) och Kerstin Haglö (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ökat samarbete inom EU för att bekämpa organiserad brottslighet. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U353 yrkande 10 och avslår motionerna 2007/08:Ju411 yrkande 2 och 2007/08:Ju431 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Enligt vår mening är den fria rörligheten inom EU mycket positiv. Globaliseringen av ekonomin är också i huvudsak bra. En negativ effekt av öppna gränser och fri rörlighet är emellertid att den organiserade brottsligheten i större utsträckning blir gränsöverskridande. Nya möjligheter för handel och utbyte ger nya möjligheter för brottslig verksamhet. Mot den bakgrunden måste brottsbekämpande myndigheter på ett effektivt sätt kunna arbeta gränsöverskridande. Ett ökat internationellt samarbete, inte minst inom EU, är nödvändigt för att bekämpa denna brottslighet. Det arbetet måste ske på nationell basis och av nationella brottsbekämpande myndigheter, men genom ömsesidigt och förtroendefullt samarbete med andra länders myndigheter.

Det får ankomma på regeringen att bl.a. i samband med förhandlingsarbete inom EU beakta vad vi nu anfört.

4. Polisens samarbete med HBT-organisationer, punkt 8 (v, mp)

av Lena Olsson (v) och Mehmet Kaplan (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om polisens samarbete med HBT-organisationer. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:Ju398 yrkande 6 och 2007/08:So335 yrkande 12.

Ställningstagande

Polisens verksamhet är mycket viktig när det gäller att motverka brott mot HBT-personer och för att på ett adekvat sätt ta hand om brottsoffer ur denna grupp. Många brottsoffer ur denna grupp drar sig för att anmäla brott eftersom de känner oro för vilket bemötande de får hos polisen. För att bli bättre på att förebygga och utreda brott mot HBT-personer behöver polisen bedriva ett tätare samarbete med HBT-organisationer. En sådan samverkan skulle både öka polisens kunskaper och höja förtroendet för polisväsendet i denna grupp. Samverkan bör ske både på nationell nivå och på lokal nivå utifrån de förutsättningar som finns inom olika närpolisområden.

Det får ankomma på regeringen att genom styrning av Rikspolisstyrelsen tillse att vad vi nu anfört tillgodoses.

5. Breddad rekrytering till polisyrket, punkt 9 (s, v, mp)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Christer Adelsbo (s), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s) och Mehmet Kaplan (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om breddning av rekryteringen till polisutbildningen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Ju346 yrkande 3.

Ställningstagande

Även om det på senare år skett väsentliga förbättringar vad gäller andelen till polisutbildningen antagna kvinnor och personer med annan etnisk bakgrund än svensk, är det enligt vår mening önskvärt att bredda rekryteringen ytterligare vad gäller jämställdhet och etnisk mångfald. Sammansättningen av poliskåren bör så långt möjligt spegla det samhälle polisen verkar i.

Det får ankomma på regeringen att i samband med den kommande beredningen av slutbetänkandet från Utredningen om den framtida polisutbildningen beakta vad vi nu anfört.

6. Förhinderande av att olämpliga personer antas till polisutbildningen, punkt 10 (v)

av Lena Olsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om att olämpliga personer inte ska kunna antas till polisutbildningen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Ju338 yrkande 4.

Ställningstagande

Att polisen möts av allmänhetens förtroende är viktigt utifrån både ett verksamhetsperspektiv och ett arbetsmiljöperspektiv. I den nya polisutbildningen är etik- och moralfrågor en bärande del av utbildningen, en annan del är mental träning. Det finns emellertid med dagens antagningsförfarande till polisutbildningen en klar risk att personer som är uppenbart olämpliga för uppdraget kan antas till och genomföra polisutbildningen och anställas som poliser. Detta riskerar att medföra rättssäkerhetsrisker för enskilda och försämra förtroendet för poliskåren som helhet.

Det får ankomma på regeringen att i samband med den kommande beredningen av slutbetänkandet från Utredningen om den framtida polisutbildningen beakta vad jag nu anfört och i övrigt vidta nödvändiga åtgärder för att tillse att personer som är uppenbart olämpliga som poliser inte antas till och genomgår polisutbildning.

7. Innehållet i polisutbildningen, m.m., punkt 11 (s)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Christer Adelsbo (s) och Kerstin Haglö (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om att kunskaper och erfarenheter från andra länder i större utsträckning ska tillämpas i polisutbildningen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Ju346 yrkande 2 och avslår motion 2007/08:Ju370.

Ställningstagande

Polisutbildningens kvalitet är central för att kunna utveckla polisarbetet. Polisen i Sverige borde i större utsträckning använda och tillgodogöra sig erfarenheter från andra länder, såväl i polisutbildningen som ute i verksamheten. Ett större kunskapsutbyte mellan polismyndigheter i olika länder ger större insyn och möjligheter till nya infallsvinklar.

Det får ankomma på regeringen att i samband med den kommande beredningen av slutbetänkandet från Utredningen om den framtida polisutbildningen beakta vad vi nu anfört.

8. Stöd till personalen inom polisen, punkt 12 (s, v)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Christer Adelsbo (s), Lena Olsson (v) och Kerstin Haglö (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om stöd och handledning till personal inom polisen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Ju304.

Ställningstagande

Poliser är ofta mycket utsatta och har en i många fall mycket svår uppgift. De får ofta hantera mänskliga tragedier i samband med våldsbrott, trafikolyckor, sexuella övergrepp och andra händelser. Särskilt påfrestande för poliserna framstår arbetet mot familjevåld. Rikspolisstyrelsen har satsat på att bygga upp en starkare organisation för familjevåldsutredare på ett före-

dömligt sätt. De poliser som arbetar som familjevåldsutredare saknar emellertid i dag professionellt stöd och avlastning för att kunna bearbeta de tragedier de möter i tjänsteutövningen.

Regeringen bör enligt vår mening ge Rikspolisstyrelsen i uppdrag att ta fram ett program för professionellt stöd till familjevåldsutredare samt att se över handledningen inom andra tjänster i poliskåren.

9. Andra frågor om ordningslagen, punkt 15 (s)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Christer Adelsbo (s) och Kerstin Haglö (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om införande av en möjlighet till generell dispens för jakt i detaljplanerat område. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Ju291 och avslår motion 2007/08:Ju231.

Ställningstagande

I samband med utbyggnad av vindkraft detaljplaneras ofta områden som ligger utanför tätbebyggt område. I sådana områden bedrivs och har i alla tider bedrivits jakt. Kravet i ordningslagen på polismyndighetens tillstånd för att få skjuta inom detaljplanerat område har på senare år medfört att en konflikt mellan jaktintressen och intresset av att utveckla förnybar energi skapats. Enligt vår mening kan denna konflikt enkelt lösas genom att det i ordningslagen införs en möjlighet för den lokala polismyndigheten att ge generell dispens för bedrivande av jakt inom sådana detaljplanerade områden.

Det får ankomma på regeringen att låta utreda denna fråga och återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser vad vi nu anfört.

10. Översyn av bevakningsbranschen, punkt 16 (v, mp)

av Lena Olsson (v) och Mehmet Kaplan (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om en översyn av regleringen av bevakningsbranschen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Ju256.

Ställningstagande

På senare år har antalet väktare och ordningsvakter ökat i Sverige. En sådan utveckling utgör enligt min mening ett demokrati- och rättssäkerhetsproblem eftersom ordningen upprätthålls av privata intressenter.

Det uppdragas ofta fall där representanter för bevakningsbranschen inte respekterar lagen och utövar övervåld mot utsatta människor. Att ge icke-polisiär personal större befogenheter än övriga medborgare att använda våld, eller att ge dem en roll där de själva eller allmänheten är osäker på vilka villkor som gäller, måste förenas med hårda krav och noggrann tillsyn.

Enligt min mening bör frågor om utbildning och lämplighetsbedömning för dessa yrken, om länsstyrelsernas tillsyn och om rättssäkerheten för enskilda som drabbas av brott noga övervägas. Vidare bör frågan om hur den växande bevakningsbranschen har påverkat polisens arbete belysas, liksom hur detta påverkar rättssäkerheten för den enskilde. Vidare finns det anledning att se över anställningsförhållanden och ställa krav på att bevakningspersonal är anställd av auktoriserade bevakningsföretag och inte av de företag som behöver bevakningen, eftersom det inom dessa finns bättre strukturer för kontroll och utbildning.

Det får ankomma på regeringen att tillsätta en utredning för att se över lagstiftningen för bevakningsbranschen och sedan återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning som tillgodoser vad jag nu anför.

11. Ordningsvakter, m.m., punkt 17 (s, v, mp)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Christer Adelsbo (s), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s) och Mehmet Kaplan (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om en utredning av reglerna rörande ordningsvakter. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Ju430 och bifaller delvis motionerna 2007/08:Ju348 och 2007/08:Ju373.

Ställningstagande

Ordningsvakter har i vissa sammanhang polisiära befogenheter att omhänderta personer och använda våld. Sådana i förhållande till allmänheten utvidgade befogenheter ställer särskilt höga krav på personernas lämplighet för uppgiften.

Genom granskningar utförda av såväl Justitiekanslern som Länsstyrelsen i Stockholms län har framkommit att det förekommer brister i ordningsvakternas sätt att agera. Man underlåter t.ex. att ingripa då brott begås, och det förekommer i alltför stor utsträckning obefogat våld och övervåld.

Det största problemet är enligt vår mening att ordningsvakter i krogmiljö står i direkt beroendeställning till krogägaren. Ett möjligt sätt att komma till rätta med det problemet är att tvinga restaurangägare att anlita ordningsvakter från särskilda bevakningsföretag efter att polismyndigheten gjort en upphandling av tjänsterna. Ett annat sätt är att låta polismyndigheten självständigt placera ut ordningsvakter på restauranger om det är påkallat och att polismyndigheten ges möjlighet att föreskriva var och hur länge en enskild ordningsvakt ska tjänstgöra på en viss krog.

Det får ankomma på regeringen att tillsätta en utredning med uppdrag att titta närmare på dessa frågor och återkomma till riksdagen med lagförslag som tillgodoser vad vi nu anför.

12. Vapenlagstiftningen, punkt 18 (s)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Christer Adelsbo (s) och Kerstin Haglö (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om införande av en dispensmöjlighet för minderåriga att erhålla vapenlicens. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Ju343 och avslår motionerna 2007/08:Ju253 och 2007/08:Ju328.

Ställningstagande

Enligt vår mening är det olyckligt att de förslag till ändringar i EU:s vapendirektiv som förhandlas fram inom EU kan medföra att möjligheterna för personer under 18 år att använda vapen, t.ex. i samband med jakt, begränsas. För de naturbruksgymnasier i Sverige som har jakt som utbildningsinriktning innebär det att kvaliteten på utbildningen blir lidande och att intresset hos elever att gå sådan utbildning kan antas påverkas negativt.

Det får ankomma på regeringen att fortsätta förhandlingarna inom EU om vapendirektivet och säkerställa att möjligheten för elever vid naturbruksgymnasier att använda vapen i utbildningen bevaras. Om det inte är möjligt bör regeringen i samband med implementering av direktivet i Sverige så långt möjligt, söka säkerställa att utbildningskvaliteten på naturbruksgymnasierna inte påverkas negativt.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007

2007/08:Ju221 av Annicka Engblom (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en skärpning av ordningslagen vid upprepade otillåtna demonstrationer.

2007/08:Ju223 av Lars Elinderson och Sten Bergheden (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en förändring av polislagen vad gäller indelningen i polisdistrikt.

2007/08:Ju231 av Mats G Nilsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att krav på tillstånd för att anordna en offentlig danstillställning avskaffas.

2007/08:Ju253 av Åke Sandström (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om översyn av reglerna för museers förvaring av skjutvapen.

2007/08:Ju256 av Lena Olsson m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lagstiftningen när det gäller villkoren för bevakningsbranschen bör ses över.

2007/08:Ju261 av Karin Nilsson och Anders Åkesson (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade befogenheter för tullpersonal att stoppa och kvarhålla misstänkta fordon, för att uppnå en effektivare brottsbekämpning.

2007/08:Ju289 av Krister Hammarbergh (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen inleder samtal med den finska regeringen i syfte att skapa ett avtal mellan länderna där respektive lands polis kan ingripa över landgränsen vid överhängande fara.

2007/08:Ju291 av Lars U Granberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av ett tillägg till 3 kap. 6 § ordningslagen.

2007/08:Ju304 av Raimo Pärssinen (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om handledning till relevanta polistjänster.

2007/08:Ju328 av Hans Backman (fp):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av vapenlagen så att straff införs för brott mot vapenbestämmelserna.

2007/08:Ju338 av Lena Olsson m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör vidtas åtgärder för att personer som är uppenbart olämpliga som poliser inte antas till och genomgår polisutbildning.

2007/08:Ju343 av Helén Pettersson i Umeå (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om dispensregler från kravet om lägsta ålder för erhållande av vapenlicens.

2007/08:Ju346 av Göran Persson i Simrishamn (s):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillämpa kunskaper från andra länder.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om breddad rekrytering till polisutbildningen.

2007/08:Ju348 av Lars-Arne Staxäng och Finn Bengtsson (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om auktoriseringen av väktare och ordningsvakter.

2007/08:Ju370 av Yvonne Andersson och Peter Althin (båda kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att knyta forskning och utvecklingsarbete till Polishögskolan.

2007/08:Ju373 av Christin Hagberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa legitimation eller certifiering av krogvakter.

2007/08:Ju377 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka den personliga integriteten när det gäller pass och e-ID.

2007/08:Ju398 av Ulf Holm m.fl. (mp, v, c, fp):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samarbete mellan HBT-organisationer och polisen.

2007/08:Ju407 av Ewa Thalén Finné m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skydd mot övergrepp för barn och unga i föreningslivet.

2007/08:Ju411 av Oskar Öholm och Gustav Blix (båda m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att låta se över och reformera polisens organisation.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en nationell spetskompetens i bekämpandet av grov och organiserad brottslighet.

2007/08:Ju430 av Thomas Bodström m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur ordningsvakter på ett bättre sätt skulle kunna fullgöra sina åligganden.

2007/08:Ju431 av Andreas Norlén (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nationell myndighet för bekämpande av organiserad brottslighet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nationell strategi för bekämpande av organiserad brottslighet.

2007/08:Ju435 av Thomas Bodström m.fl. (s):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att korta tiden mellan brott och dom.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att polisorganisationen utvecklas och att polisen blir effektivare.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att polisen ska vara förundersökningsledare i fler ärenden än i dag.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om mobila polisstationer.

2007/08:Ju439 av Johan Pehrson och Hans Backman (båda fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att komplettera lagen om tillträdesförbud vid idrottsevenemang så att även polisen får möjlighet att ansöka hos åklagare om att portförbjuda huliganer till arenorna.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skärpa straffet för överträdelse av tillträdesförbud så att den som bryter mot förbudet kan gripas och ytterst häktas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att möjliggöra för åklagare att utfärda tillfälliga förbud till arenorna.

2007/08:Ju440 av Johan Pehrson (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nödvändigheten av förberedd samverkan för terroristbekämpning på land.

2007/08:Ju444 av Johan Pehrson (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten till en sammansatt gränskontrollmyndighet.

2007/08:U353 av Kenneth G Forslund m.fl. (s):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inom EU arbeta mot gränsöverskridande brottslighet.

2007/08:So335 av Lars Ohly m.fl. (v):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett samarbete mellan HBT-organisationer och polisen.

BILAGA 2

Offentlig utfrågning i justitiekommittén om organiserad brottslighet

Organiserad brottslighet – en lägesbeskrivning

Tisdagen den 19 februari 2008 kl. 09.00-12.00 i andrakammarsalen

Ordföranden: Jag hälsar alla välkomna till denna utfrågning som handlar om organiserad brottslighet. Ni har fått program, hoppas jag. Det är i alla fall Thord Modin från Rikskriminalpolisen som ska tala om kartläggning av den organiserade brottsligheten och sedan ur ett internationellt perspektiv. Därefter har vi paus, och sedan talar Christer Isaksson från Kriminalvården. Han är säkerhetschef. Sedan är det enhetschef Lars Korsell från Brottsförebyggande rådet. Under den sista timmen har ledamöterna möjlighet att ställa frågor till myndigheterna. Jag vill upprepa det som Inger och jag pratade om på det senaste utskottet. Det är framför allt frågor vi ställer och inte tal som vi håller när vi nu har chansen att ha så prominenta gäster här. Diskussionerna i övrigt kan vi ha i utskottet och i kammaren.

Organiserad brottslighet är något som diskuteras dagligen i medierna. Det finns visserligen definitioner, men det är svårt att dra några exakta linjer. Vi ser att brottsligheten utvecklas. Det är inte särskilt konstigt att den ligger i linje med samhällets utveckling i övrigt. Brottsligheten följer alltid den. Den har varit lokal tidigare, gick över till att bli regional, blev nationell och internationell. Det är ganska naturligt på många sätt. Vi förknippar ofta organiserad brottslighet med motorcykelklubbar i Sverige eller med att den kommer utifrån. Men den är mycket mer mångfasetterad än så. Inte sällan kan det vara så kallade manschettbrott eller en helt annan verksamhet som till exempel barnpornografi. Det är något som är oerhört välorganiserat internationellt och definitivt en viktig del av organiserad brottslighet. Det är också den typen av brottslighet som vi måste få en möjlighet att diskutera för att sedan myndigheterna ska få en möjlighet att bekämpa den.

Att brottsligheten är internationell är inte särskilt konstigt när allting annat är mer internationellt. Vi har en tendens i Sverige liksom i andra länder att tänka att internationell brottslighet är brottslighet som kommer utifrån. Vi glömmer gärna våra egna aktörer. I de baltiska staterna talar man om den svenska brottslighet som har kommit dit. Även i länder som Thailand är man förfärad över de svenska kriminella som har kommit dit. Så vi får nog ta vår del av ansvaret. En liten minidel av det ansvaret är just den möjlighet som vi har i riksdagen att få myndigheterna att själva berätta om hur de bekämpar den här typen av brottslighet och möjligheten för ledamöterna att ställa frågor och komma med synpunkter om hur vi ska fortsätta det arbetet.

Thord Modin, Rikskriminalpolisen: Jag har ingen fin powerpointpresentation med mig. Det är kanske för att jag är lat. Men jag var i Italien på en konferens vid ett tillfälle. Där fick jag sitta fyra timmar, och man visade text upp och text ned på italienska. Översättningen fungerade inte, så jag fick nästan en nära-döden-upplevelse. Det är ett bra verktyg, helt klart. Men jag väljer att prata lite mer från ryggmärgen.

Som sades här tidigare har orden organiserad brottslighet blivit, om inte modeord så väldigt vanligt förekommande ord. Alla pratar om det. Medierna skriver om det. Ibland är det rena skräckpropagandan. Ibland menar man att den inte är så allvarlig. Jag ska försöka ge en bild av hur den egentligen ser ut.

Men innan jag gör det måste man veta vad organiserad brottslighet är. Jag har sett ett antal definitioner på det. Vi har inom EU en gemensam definition. Jag förutsätter att de flesta känner till de elva kriterierna. Det är de som vi håller oss till. Det är viktigt att veta när man pratar om organiserad brottslighet att det är ett antal personer som slår sig samman för att systematiskt och inte under begränsad tid bedriva allvarlig brottslig verksamhet. Det är en kort definition på organiserad brottslighet. Att man gör ett värdetransportrån och slår sig ihop bara för att man ska göra det stora klippet, som är så vanligt på filmer när man rånar banker – jag vet inte om ni har sett *Eleven* där man förbereder sig för att göra det stora klippet – är mycket allvarlig brottslighet, men det är inte organiserad brottslighet enligt definitionen.

De kriminella nätverk och organisationer som finns i Sverige, i Europa och över världen, som sades här alldeles nyss, är i en ständig förändring. Det är alltid viktigt att försöka följa dem och hela tiden kartlägga dem för att se vilken kapacitet de har. Kapaciteten varierar beroende på vilken organisation det är och beroende på hur den är uppbyggd. Vi försöker hela tiden följa och kartlägga de personerna.

Den här brottsligheten har olika nivåer av organisation. Jag glömde att säga en viktig sak vad gäller den organiserade brottsligheten. Syftet med den ska vara vinning eller makt. Många gånger är det båda, men oftast är det vinning som gäller. Vi kan se organisationer i Sverige och ute i Europa i dag som har en väldigt hög grad av organisation. De är tydligt hierarkiskt uppbyggda. De har också inträdeskrav. Inträdeskravet kan vara att man testas under ett år. Vi har sett att mc-gängen i dag har kortat av testperioden. Det är mycket för att de ska expandera sin verksamhet snabbare än vad de kanske hade tänkt från början. Man har utpekade roller. Man har också egna regelverk. Man ställer sig tydligt utanför samhället. Dem har vi sett ganska mycket av, inte minst i medierrapporteringen den senaste tiden.

Det finns en lägre grad. Många gånger är de grupperingarna etniskt sammanslutna. De kretsar kring ett fåtal ledarfigurer. De ledarfigurerna brukar med jämna mellanrum gärna framträda i medierna eller bli intervjuade och tala om vilka trevliga människor de är. Runt dem finns det ett mycket

lösare nätverk. Det är inte lika tydligt hierarkiskt. Man har inte lika tydligt utpekade roller. De tillhör en lägre grad av organisation, men det är organiserad brottslighet.

Låg grad av organisation har de som ofta är lokalt sammansatta. Det brukar finnas nyckelpersoner, men man går in och ut ur de organisationerna. Den lokala förankringen brukar vara tydlig. De utgör också en rekryteringsgrund för den andra organiserade brottsligheten. De här varierar från att anses vara organiserade till att mer vara gäng. Men de är allvarliga, de är farliga, och de gör grova brott. De är också i många sammanhang mycket våldsamma.

Ibland när man pratar om de här grupperingarna får man uppfattningen att om man tillhör ett mc-gäng, till exempel HA, gör man brott med sina vänner inom den brottsliga sfären. Är jag en HA-medlem gör jag brott med HA. Är jag medlem i Bandidos gör jag brott med Bandidos. Tillhör jag den Balkanrelaterade brottsligheten gör jag brott med mina vänner från Balkan, till exempel från Serbien. Är jag bosnier gör jag brott tillsammans med bosnier. Det fungerar inte alls så.

De här grupperingarna står för en viss sammanslutning. Många gånger står de också för en våldspotential. Men lite förvånande är att när det gäller brott kan man mitt under en konflikt mellan två mc-gäng se personer från båda sidorna gå samman för att göra brott. Det är inte ovanligt att vi hittar personer från rena svenska gäng som gör brott med personer med etnisk bakgrund. Man kommer från olika håll och från olika grupperingar. Så genomför man brottet, och sedan går man tillbaks. Det innebär att det finns folk inom den organiserade brottsligheten, kriminella – ibland kan vi inte heller sätta tummen på hur kriminella de är – som knyter samman de här personerna i ett enormt nätverk som blir allt större. I de här nätverken är det väldigt viktigt för oss att identifiera nyckelpersonerna. Att slå ut hela nätverken är oerhört svårt, eftersom brottskonstellationerna flyter in och ut hela tiden, och så återvänder man till sin ursprungliga gruppering.

Det finns en särskild typ av kriminell person i det här nätverket som är intressant och som vi har funnit har en väldigt viktig roll. Det är vad vi på Rikskriminalpolisen kallar för kriminella logistikter. De har en enorm förmåga att alltid förekomma i olika sammanhang. De känner alla, de har kontakter med alla, och de står för att knyta ihop grupperingarna. Om någon vill ha hjälp med någonting – man vill ha tag på någon som stjälar bilar, man vill ha tag på någon som kan skaffa en tablettmaskin för tillverkning av anabola steroider – går man till logistikern som alltid känner någon. De här har vi nu tittat extra på. Vid en stor undersökning som vi hade vid Rikskriminalpolisen vid ett tillfälle som gällde brottslighet från Balkan och från Baltikum kunde vi identifiera ett antal personer, så många som 200, som vi kunde kalla för kriminella logistikter. De tog hand om folk, fördelade ut dem, gav dem kriminella uppgifter, såg till att de gjorde

brott, tog hand om godset och skickade sedan hem dem. Det här är egentligen inte en ny trend. Vi såg den redan på 70-talet. Men den har ökat och är allt tydligare.

Vad gäller brotten som man begår är det väldigt intressant när det gäller den organiserade brottsligheten hur snabbt den hittar nya områden. Förändringar i samhället som öppnar möjligheten för nya arenor och nya brottsarenor utnyttjar de direkt. Höjer man skatten på tobak börjar smugglingen av cigaretter omedelbart. Höjer man skatten på alkohol börjar de smugla alkohol. Det är lite lustigt att en lag eller en skattehöjning för att förbättra situationen i samhället kan öppna möjligheten för den kriminella sfären. Under förbudstiden i USA då Al Capone, eller Alphonse Capone som han hette, fick chansen att smugla alkohol och tillgång till enorma summor av pengar, fick den organiserade brottsligheten ett ordentligt fäste i USA. När förbudstiden var över hade de redan sina kanaler och sina organisationer.

Det var likadant med cigarettsmugglingen i Sverige och alkoholsmugglingen. När man sänkte och efterfrågan minskade något trodde man att man inte skulle komma att fortsätta att smugla. Men det gör man. Man har inkörda kanaler. Man har sett till att det finns en logistik kring smugglingen. Om man inte smuglar cigaretter smuglar man något annat. Så de är oerhört vakna för var det finns nya brottsområden.

Det intressanta när det gäller smuggling av tobak, cigaretter och narkotika är att det finns en efterfrågan. Också på billig diesel finns det en efterfrågan. Då måste man ställa sig frågan om det här bara säljs inom den kriminella sfären. Så är inte fallet. Jag vet inte hur många som kör på stulen diesel uppe i Norrland. Jag vet inte hur många ungdomar som har köpt billig insmugglad sprit eller billiga cigaretter. Fanns det ingen marknad skulle inte den organiserade brottsligheten gå in på det här. Något som man behöver ta mer i beaktande när man angriper den organiserade brottsligheten är marknaden.

Förutom den här typen av brottslighet, smugglingsbrotten som kräver väldigt mycket logistik, har vi sett att rån och stölder förekommer och människosmuggling. Människosmugglingen har blivit väldigt tydlig den senaste tiden. Det är stora vinster och liten risk, låga straff. Det är viktigt att poängtera att vi inte jagar den illegale invandraren. Vi jagar inte den som genom en smugglare har tagit sig till Sverige för att få ett bättre liv. Vi jagar dem som tjänar pengar på dem som har det sämre. Vi jagar människosmugglarna. De tjänar enorma summor pengar. Det jämförs ibland med narkotikahandel. Det är också en form av organiserad brottslighet och ett brottsområde som blir allt vanligare, inte minst nu när vi har ett stort inflöde av irakier som många behöver hjälp av smugglare. Det finns i Jordanien och Syrien i dag ca 2 ½ miljon irakier. Enligt uppgift vill de flesta till Sverige. Då blir det en marknad för smugglare.

När man pratar om människohandel tänker man väl oftast på människohandel för sexuella ändamål. Men det vi har sett nu och som också är mycket tragiskt är att man handlar med människor för andra ändamål, inte

minst för slavarbete. Jag har också sett att det har dykt upp unga flickor och unga pojkar i Sverige, främst flickor. De tigger. De är vältränade. De snattar, och de stjal plånböcker. Gå inte in i ett stort varuhus med en väska på axeln och plånboken i den! I dag blir man ganska snabbt av med dem. De här är välorganiserade.

I England gjorde man tydligen ett stort tillslag. Man grep ungefär 2 000 personer. Man hittade också hundratals barn, 12–13 år, som levde under svåra förhållanden, kanske tio barn i ett rum. De var oerhört vältränade. De betingade ett värde av 150 000 pund. Det fanns alltså ett värde på dem.

Vi har ett ärende i Sverige, som Rikskriminalpolisen drev, där vi tillsammans med sociala myndigheter omhändertog en ung flicka. Hon var 12 år, och hon var expert på att plocka plånböcker. Hon kunde dra in 6 000–10 000 om dagen, vilket den som drev organisationen tyckte var lite. Vi har ett annat exempel från Tyskland. Vi fick veta att en flicka hade stulit 7 000 euro. Den som ledde organisationen tyckte att det var för lite så hon skulle gå ut och tigga också. 7 000 euro är ju inga småpengar.

Den flicka som de sociala myndigheterna omhändertog fick en skyddad bostad, och vi startade en utredning. I det här sammanhanget handlar det om utredningar som flera länder är inblandade i. Det är ganska tröga utredningar. Men det som var intressant var att det kom två personer från detta land från södra Europa upp till Sverige, bröt sig in på socialkontoret, fick tag på flickans akt och lyckades hitta hennes skyddade boende. I det här fallet var vi dock före, men de var strax efter oss. Det visar att man handlar med dessa barn. De kommer från områden där de oftast är andra klassens medborgare. De lever under svåra förhållanden. Det är så tragiskt när man vet att kanske till och med föräldrar ser en möjlighet i att släppa i väg sina barn för att utnyttjas av den organiserade brottsligheten.

En annan brottslighet som vi har sett och som också har blivit tydlig är utpressning. Det finns alltid vissa områden som den organiserade brottsligheten fokuserar på. Utpressning är ett tydligt sådant. Det är oftast de som har våldspotential som går in på det området. Indrivning har vi också sett är ett vanligt brottsområde, alltså olaga indrivning.

Det som är nytt och som man kanske inte reagerar så mycket på är miljöbrott, att de intresserar sig för miljöbrott. De handlar med skrot, bilar, kylskåp. Det är inte fel att handla med det om man destruerar det enligt miljöbalken. Men det gör man inte. Man säger att man skrotar bilen, så får man en premie för det dessutom. Sedan kör man den till Afrika där den säljs. Kylskåpen står och läcker freon. Med de metallpriser vi har stjal man i dag koppar och annan metall i stor omfattning och hanterar det på ett sätt så att det är ett klart miljöbrott. Det är intressant att se att de har hittat detta. Varför? Jo, det är åter igen en omständighet som gör att det är intressant att syssla med det här: Priserna har gått upp.

Den senaste tiden har det rapporterats mycket om den kriminella mc-miljön. Den kriminella mc-miljön förknippas ofta och med full rätt med våldsbrottslighet. Våldet är deras största kapital. Det är jätteviktigt att det

framgår att de är våldsamma. Jag tycker inte om när jag ser artiklar om en hormonstinn medlem i ett mc-gäng som sitter med guldlänkar, en skivstång, är uppumpad och framstår som någon sorts hjälte samtidigt som han säger att visst har han bankat på några. Han säger att han grovt har misshandlat människor i sin brottsliga gärning. Ändå framstår de här lite grann som idoler, som tuffa killar. Jag tror inte att de har bankat på någon som är lika stor.

Det här våldskapitalet använder man dels för att ha ordning på organisationen, dels för att hålla andra borta från organisationen. Det som kommer efter och som man ser allt tydligare är det så kallade systemhotet. I dag hotas vittnen och målsägare. Man ger sig på rättsväsendets representanter eller andra myndighetsrepresentanter som på något sätt kan hota deras inkomster. Det finns ett otal exempel på personer som man kanske inte tänker på.

En läkare berättade för mig att han hade fått i uppgift att se över en sjukskrivning. Det var en person som av en hudläkare hade blivit sjukskriven för svåra psykiska besvär. Den här läkaren är en erfaren psykiatriker – han har psykologer också – så han fick den här utredningen för att se över personens problem. När han har kallat patienten ringer dagen efter en person och talar om för honom att om han bråkar med hans bror ska han leta upp läkarens barn. Han hotar honom alltså. Den här läkaren vill inte fortsätta att driva utredningen. Han har tänkt pensionera sig, och han vill inte att det ska hända hans familj något. Så det är inte bara poliser och rättsväsendets representanter som är utsatta för hot. Det är flera.

Det finns också ganska nära oss exempel på hur den organiserade brottsligheten kartlägger poliser. De kartlägger våra bilar. Det gjorde de redan på 80-talet. Det var ganska lätt också, för det var bara att skriva upp registreringsnumren på bilarna som rullade ut från polishuset. Nu är vi lite försiktigare. Men man kartlägger också poliserna, var de bor, var deras barn går i skola. I en stad nära oss bestämde man sig för att fokusera på de kvinnliga poliserna. Man skruvade av muttrarna till hjulen och hoppades att något hjul skulle lossna medan de körde till dagis eller något liknande.

I sådana här sammanhang kan man höra att någon har blivit skadad men inte allvarligt. Så tycker man att det är väl inte så viktigt. Personen har ju överlevt. För ett antal år sedan, i början på 90-talet när mc-kriminaliteten fick fäste, var det en journalist som skrev i en mc-tidning. Han skrev att det här inte är några mc-åkare. Det är kriminella personer, och de kan knappt åka motorcykel. En kväll när han är på väg hem angräps han av sex personer med basebollträ. Han slås sönder och samman. Det är intressant att det i tidningen står att han vårdas på intensivmen överlever. Därmed glömmes vi den personen. Han överlevde ju. Vad skönt. Men bara för att någon överlever ett sådant angrepp ska man inte tro att den personen är frisk. Den här personen hade svåra skador. Han hade fruktansvärd huvudvärk. Han led av ångest. Han gick på oerhört starka mediciner.

Han vågade aldrig lämna lägenheten. Efter fem år dog han. Jag såg ingen artikel om honom då. Att man har överlevt ett sådant här angrepp innebär inte att man är oskadd.

En annan del, förutom att man försöker kartlägga, är att vi nu börjar se tendenser till att man försöker infiltrera. Man försöker komma in bland annat inom polisen. Man ser en långsiktighet. Det är inte så vanligt. Det är relativt sällsynt. Men vi ser tendenserna. Det gjorde vi inte för 10–15 år sedan.

Det nämndes att det finns svenska nätverk, och många förknippar det här med utländska nätverk. Det finns olika former av kriminella nätverk och kriminella grupperingar. Förutom de helsvenska som är väldigt många finns det utländska nätverk som är aktiva i eller mot Sverige. Det finns nätverk som jobbar här medan toppskiktet är i något annat land. När det gäller den öststatsrelaterade brottsligheten ser vi att antingen flyttar man hit för att man tycker att Sverige är bra att leva i och agerar mot något annat land – man gör alltså inte brott i Sverige – eller så stannar man i öst och har grupperingar som genomför brottslighet mot Sverige.

Vi gjorde en omvärldsanalys vid Rikskriminalpolisen 2005. Andra brottsbekämpande myndigheter refererar till den i sina egna omvärldsanalyser. Det är hedrande. Jag skulle gärna vilja att det stod Rikskriminalpolisen, men jag kan leva med det. Där gjorde vi en bedömning i ett treårsperspektiv. Då såg vi att det som påverkar brottsligheten lika väl som alla andra är globaliseringen. Den har varit oerhört snabb. Nu har den tagit ett steg tillbaka. Den stora drivkraften, motorn USA, drog sig tillbaka efter 2001. Europa är på väg framåt. Nu ser vi andra stora ekonomier som Kina och Indien, och Ryssland som också är på gång, röra sig ut i den globala sfären. Med dessa följer brottslighet.

För en vecka sedan fick jag de första rapporterna om att vi nog börjar få hit kineser. Det har vi varnat för länge. Innan vi säger att det är någon brottslig verksamhet ska vi naturligtvis kontrollera det. Men runt hörnet ser vi andra aktörer som är på väg till Sverige. Det är intressant, och det sade jag tidigare, att svenskar och andra med etnisk bakgrund gärna flyter ihop och gör brott tillsammans. Man kan säga att det är en mångkulturell brottslighet fast det mångkulturella i detta sammanhang är negativt.

Vi fann också vid den omvärldsanalys som vi gjorde att det fanns en tydlig gärningsmannaförändring. Synen på sig själv, den grupp man tillhörde och vilka gärningar man kunde göra hade förändrats. Jag kommer till det senare.

Under de senaste två åren har den globala brottsligheten – jag säger inte den internationella brottsligheten, jag säger den globala brottsligheten – exploderat. För tio år sedan hade vi oftast grupperingar som var inom landets gränser. Vi har en benägenhet fortfarande att prata om brottsligheten som om den fanns inom landets gränser. Men så är det inte. Nio av tio ärenden som vi driver vid Rikskriminalpolisen i dag har direkt internationell eller global omfattning.

För att klara av sådana ärenden ställs naturligtvis höga krav på poliserna som driver det här inom underrättelsetjänsten och på utredningssidan. Man ska kunna den internationella rätten. Man ska känna till lagar och förordningar. Man ska kunna veta vilka lagar och regler det är som styr vissa åtaganden och vissa insatser. Språk har blivit väldigt viktigt. Det har alltid varit viktigt, men det är en fördel när man pratar med fransmännen att man kan franska och när man pratar med spanjorerna att man kan spanska.

I ett ärende som vi hade för något halvår sedan – det var inte uppmärksammat i svenska medier – samarbetade vi med den amerikanska narkotikapolisen, den tyska underrättelsetjänsten och den danska underrättelsetjänsten. Vid samma tidpunkt slog vi gemensamt mot dem som vi hade identifierat sålde anabola steroider på Internet. Vi slog ut 42 stycken labb, varav två i Sverige. 120 personer greps, varav 20 i Sverige. Det visar att den här brottsligheten inte är innanför nationsgränserna. Den är global.

Ett annat ärende som vi hade nyligen var väldigt intressant. Där var vi inblandade och jobbade med andra underrättelsetjänster. Det var USA, den amerikanska underrättelsetjänsten, den tyska, den danska, den grekiska och den turkiska. Om jag inte minns fel var Indien med på ett hörn. Vi hade lokaliserat en mycket effektiv organisation som bestod av en kärna av fyra personer. Sedan var det ett antal runt omkring som utförde vissa handlingar. De handlade med stora mängder narkotika. De handlade med vapen. När de sålde vapen sålde de inte ett par pistoler. De sålde 20 stridsvagnar åt gången, vilket de hade tillgång till.

När vi slog till i det här ärendet greps huvudmannen. Beslaget var 800 kilo kokain. Ett stort antal vapen beslagtogs, och man hittade även ytterligare narkotika i Tyskland. Detta skedde i Tyskland och i Grekland. Det intressanta är att inget beslag skedde i Sverige, och ingen greps heller i Sverige. Men vi var aktiva. Varför var vi det? Jo, för huvudmannen var skriven i en förort till Stockholm. Han hade valt Sverige som sin trygga hamn, och det kan vi mycket väl förstå. Som han sade: Det är bra vägar, det är bra skolor och det är bra sjukvård. Det kanske inte vi tycker, men han tyckte det. Dessutom är polisen svår att korrumpiera, vilket han tyckte var bra. Men han tyckte också att det var bra att det fanns lagar och regler som begränsade våra möjligheter att komma åt honom. Han värnade också om att det var demokrati och integritet. Det är lite intressant att den kriminella sfären placerar sig i Sverige på grund av detta. Men han gjorde inga brott i Sverige, och han var nästan aldrig i Sverige.

Samtidigt ser vi också en annan trend. Vi ser att svenskar bosätter sig utomlands och att de ökar sin brottsliga aktivitet. Jag har sett personer vars förmåga att över huvud taget kunna driva en organiserad brottslighet jag har varit mycket tveksam till. Plötsligt köper de stora gods för fyrtiotal miljoner i England. De beger sig till USA och åker omkring i Ferrari

Enzo-bilar för 4 miljoner. Vi kan se svenskar som har direktkontakt med de kriminella organisationerna i Sydamerika. Man har inte längre kontakter genom Europa, utan man har direktkontakter.

I en sådan värld är det oerhört viktigt att samverka globalt. Jag har nämnt några exempel på fall som vi från Rikskriminalpolisen har drivit tillsammans med andra underrättelsetjänster, men det är oerhört viktigt att man behärskar arbetet och vet hur man ska agera.

Men som ni säkert förstår finns det länder där vi har lite svårare att jobba av den enkla anledningen att korruptionen är så omfattande. Inom underrättelsesammanhang finns ett nyckelord, Det är *trust*, det vill säga förtroende. Men vi har lärt oss det också. Även i dessa länder hittar vi personer som vi kan jobba med. Vi vet också vilka vi ska undvika.

I det internationella sammanhanget använder vi oss naturligtvis av Europol, den europeiska underrättelsetjänsten. Europol har tagit ett kliv framåt, tycker jag. Man har också ställt stora krav på oss medlemsländer – vad vi rapporterar och hur vi rapporterar. Man har en rapport, OCTA-rapporten, vilket står för Organized Crime Threat Assessment, där vi är indelade i det nordöstra hörnet av Europa. Där pekar man på vilken brottslighet som är allvarlig, och den brottslighet som är allvarlig enligt deras synsätt är också den brottslighet som vi själva identifierat. Naturligtvis har vi bidragit till deras bild, eftersom det är vi som rapporterar till dem.

Vi samarbetar naturligtvis också med Interpol men inte på samma sätt som vi samarbetar med Europol. Vi samarbetar också med andra underrättelsetjänster, inte minst med den engelska underrättelsetjänsten som också har funktioner med globalt ansvar. Det handlar inte direkt om MI5 och MI6, James Bonds hemort, men om den nybildade SOCA, Serious Organized Crime Agency, som har 5 000 man. Detta var tidigare NCIS, alltså den nationella underrättelsetjänsten. I SOCA har man slagit ihop underrättelsetjänsterna från tullen, polisen och National Crime Squad, som är den operativa funktionen, och andra underrättelsetjänstdelar för att få en stor, nationellt övergripande underrättelsetjänst.

Jag nämnde gärningsmannaförändringen tidigare. Vad är det då vi har sett? *Jaget* har blivit så viktigt. Det handlar om *mig*, inte om gruppen. Naturligtvis kan det här överföras på gruppen och konflikter mellan olika grupper. Men vi ser också konflikter mellan kriminella som uppstår bara för att två personer, en i varje gruppering, är ovänner med varandra, eller hur man ska uttrycka sig. De har skjutit på varandra eller slagit varandra och så sprids konflikten i hela gruppen.

Att jaget är så viktigt är lite förvånande, för man pratar också om heder. Man hör ofta ordet ”heder”. ”Jag måste behålla min kriminella identitet, jag måste behålla min heder.” Jag såg en intervju med en morddömd ung man i en tidning. Han sade: Det är klart jag tog livet av den där killen. Jag hade inget att välja på. Det gällde honom eller mig. Jag har ingenting att ångra. Jag måste ta vara på min heder.

För honom var det så viktigt att ha sin heder i den kriminella sfären att han sköt ned den andra mannen med sju skott på Tensta torg. Men han kände ingen ånger, för det handlade om hans heder. Det här ser vi alltmör av – att det är fokuserat på den enskilda individen.

Ordföranden: Vi har faktiskt lite tid kvar, och några har viftat här. Ledamöterna kommer att kunna ställa frågor den sista timmen. Mattias tar namnen för fördelning.

Jag skulle vilja att du utvecklade lite, Thord. Vi har ju haft en stor diskussion om brottsverktyg kontra rättssäkerhet i Sverige under de senaste åren. Vi vet alla och är överens om att den organiserade brottsligheten slår mot det demokratiska samhället som måste kunna få försvara sig – men som också måste göra det med bibehållen rättssäkerhet.

Hur ser du på den avvägningen, och hur ser du på hur det ser ut i Sverige i dag? Kan du utveckla lite hur ni arbetar? Du talade om något som uppfattades som ett hinder. Vad anser du skulle behövas? Hur ser ni på den oerhört svåra avvägningen mellan att försvara demokratin å ena sidan och att alltid göra det med demokratiska medel å den andra? Kan du utveckla detta några minuter innan pausen?

Thord Modin, Rikskriminalpolisen: Det är klart att vi också inom polisen värnar om demokratin och integriteten. Jag brukar dock ofta ställa mig frågan: Integritet för vem? Vi vet till exempel att sju av tio i HA i dag har skyddade identiteter för att skydda sig – mot annan brottslighet.

Integritetsdiskussionen har varit väldigt stark i Sverige. Jag har inte hört så starka diskussioner om integritet någon annanstans. Det handlar oftast om registrering. I underrättsesammanhang är det oerhört viktigt att kunna registrera information, sätta samman den, se kopplingar och utifrån detta vidta brottsförebyggande åtgärder eller nå fram till en förundersökning. Vi vill försöka vara steget före. Vi vill ta initiativet. Vi vill inte att initiativet ska vara den kriminellas.

Polisdatalagen reglerar hur vi registrerar personer, och det finns en allmän uppfattning om att vi registrerar oskyldiga. Det finns också de som tror att vi jobbar som Stasi. Att Stasi inte fungerade särskilt bra var just för att de registrerade oskyldiga. Vi har ingen glädje av att registrera oskyldiga människor, för vi skulle komma helt fel.

Självklart ska detta vara reglerat, men jag är lite orolig för den nya polisdatalagen. Den är så detaljrik i vissa fall så jag blir något konfunderad. I andra sammanhang är den i stället lite diffus. Men vi har lämnat ett yttrande. Vi är dock inte ute efter att ges helt fria möjligheter att registrera folk. Vi vill inte det, och vi tror inte heller att det leder framåt. Här är det en balansgång mellan vilka möjligheter vi ska ge polisen att möta detta hot och hur vi ska skydda den enskilda människans integritet.

Vi pratar till exempel om kameror. Jag förstår inte rädslan för kameror. I England finns det kameror överallt, och man har löst massor av svåra brott. Kommer ni ihåg den lilla tvååringen som kidnappades av två tolvåringar och slogs ihjäl? Detta brott löstes tack vare en kamera. Det finns

mängder av brott som har lösts. Den som går igenom bildmaterialet är inte intresserad av om någon av en tillfällighet skulle peta sig i näsan eller vad man nu gör. Sådant är fullständigt ointressant. Den diskussionen har jag lite svårt att förstå. Med fler kameror kan vi lösa fler brott, och jag störs inte av att gå över ett torg där en kamera följer mig. Är mina ungdomar ute skulle jag känna mig tryggare om jag visste att de rörde sig i områden där det fanns kameror.

Det finns också någon sorts diskussion om storebror och integritet. Jag förstår inte riktigt den diskussionen, men det är *jag* som inte förstår den. Jag representerar inte polisen, utan det är min egen uppfattning.

Det är viktigt att man väger vad det är man försöker komma åt mot vilka vi ska skydda. Ett för stort integritetstänkande och en för stor begränsning i våra möjligheter ger oss också mindre chans att komma åt den brottslighet som hotar vittnen, hotar målsägare, misshandlar och angriper rättssystemet. Det är en avvägning, och det är oerhört viktigt att den politiska världen tänker i dessa banor. Begränsar man oss får vi svårare att skydda dem vi är satta att skydda.

Ordföranden: Bra! Christer Isaksson har inte kommit än men är på ingång. Vi ligger några minuter före schemat, vilket känns bra, för det brukar alltid vara tvärtom. Jag föreslår att vi därför tar den paus som skulle komma om några minuter.

[PAUS.]

Ordföranden: Vi går vidare med Christer Isaksson från Kriminalvården. Vi hälsar dig varmt välkommen upp här för att framföra dina synpunkter och Kriminalvårdens uppfattning om kriminella gäng i anstalt.

Christer Isaksson, Kriminalvården: Herr ordförande! Det är väl så man säger i sådana här illustra sammanhang; jag har bara sett på tv hur det går till. Jag har tagit med mig min kollega som inte är anstaltschef eller fängelsedirektör, för så heter det inte längre, utan kriminalvårdschef för norra delen av Stockholms fängelser, bland annat Österåker. Hon heter Elisabeth Åbjörnsson. Hon ger mig trygghet och styrka, och dessutom är hon mycket vackrare än vad jag är.

Jag ska prata om hur det ser ut med fängelser och gäng på anstalt. Fängelsegäng, kriminella gäng, organiserad kriminalitet – det är många olika uttryck vi laborerar med. Men jag försöker hålla mig till kriminella gäng i anstalt. Jag missade dessvärre min kollega från polisen och hans föredragning på morgonen. Annars hade jag kunnat anknyta till den. Men jag får göra så gott jag kan i alla fall.

Jag tänkte under denna stund mycket kort peka på hur vi har följt kriminella gäng i fängelser i Sverige. Jag tänker beskriva lite grann av vad vi gör åt dem, för vi gör åt dem! Jag tänker också beskriva lite grann hur läget ser ut just i dag.

Sammanfattningsvis är läget att vi aldrig har haft så många intagna på våra anstalter som nära eller lite mindre nära kan kopplas till det som vi kallar för kriminella fängelsegäng eller organiserad kriminalitet. Vi har ald-

rig under de drygt tio år som vi har följt verksamheten haft så många personer på våra anstalter som motsvarar den grupp som är särskilt omhulad av polisen. Lite grann beroende på var man drar gränsen och vilka definitioner man har talar vi om mellan 300 och 500 personer på våra anstalter.

Jag ska säga något kort om utvecklingen. Vi har i kriminalvården följt kriminella fängelsegång sedan mitten på 90-talet. Jag brukar till och med säga sedan sommaren 1995. Det har två enkla förklaringar. Den ena är att 1995 på sommaren utbröt den första ganska stora våldshandlingen på en av våra anstalter som var ledd av det vi då kallade för kriminella mc-gång. Det var i Skåne det här inträffade. Vi hade en tillställning på anstalten Tygelsjö 1995 som var svår att hantera. Vi fick ta hjälp av våra poliskollegor. Den situationen var på något sätt startpunkten för att vi började följa de här gängen mer noggrant. Verksamheten hade sakta smugit sig på under tiden fram till detta.

Ett annat skäl till att vi brukar nämna 1995 är att det just då och under de närmaste åren största fängelsegänget Brödraskapet, BSK – jag brukar inte vilja nämna namn men jag gör det i alla fall – bildades då på Kullaanstalten. Det här är två parallella händelser som på något sätt utgjorde startskottet för att vi i Kriminalvården skulle följa verksamheten extra noga. Själv har jag jobbat med det här under de senaste tio tolv åren.

Jag ska visa några siffror på hur det ser ut i Kriminalvården. Jag är inte riktigt säker på hur grundlig man ska vara här, men rent organisatoriskt består vi i alla fall av sex olika regioner. Vi har i dag nästan 7 000 personer – närmare bestämt 6 916 – som sitter i anstalt eller häkte. Det är en hög siffra, som vi inte har haft tidigare i modern tid.

Utvecklingen ser ut ungefär som på bilden här. Beläggningen på våra anstalter har ökat under de senaste åren, 1999–2004 till exempel med 37 procent. Den högsta beläggningen, 97 procent, noterade vi för drygt ett år sedan. För att ta några andra siffror har medelstrafftiden ökat under de senaste sju åren från 301 till 343 dagar. Om man multiplicerar det här med antalet fångar vi har blir det ganska stora siffror. Det pekar tydligt på ökningen.

För att hantera det här har vi ett antal anstaltsplatser. De anstaltsplatser som vi i första hand använder för att hantera den grupp som jag pratar om nu, de kriminella gängen, är våra A–C-anstalter, som vi kallar dem. Det är alltså våra säkraste anstalter. Där har vi så många platser som ni ser på bilden här. Det blir tillsammans ungefär 1 500 platser.

Det är den logistik vi har att hantera i dag. Det finns en del intagna som sitter på lägre säkerhetsklassade anstalter också. Men i huvudsak är den målgrupp jag pratar om placerad på de här anstalterna. Det går inte riktigt bra ihop. Det krävs mycket pussel varje vecka och varje dag för att få det här att fungera, som jag hoppas kunna visa alldeles strax.

Vi kan lite förenklat fortsätta med att peka på hur våra klienter ser ut. Vi brukar säga att 60 procent av våra intagna missbrukar alkohol eller droger. Det är då en konservativ siffra. Vissa använder siffran 80 procent. Det beror så klart på hur man definierar det. En stor del av den här gruppen bedöms lida av en personlighetsstörning på olika sätt. För att ta ett populärt begrepp som psykopati brukar undersökningar visa att mellan 30 och 40 procent av våra intagna kan hänföras till den kategorin beroende på hur man avgränsar gruppen.

72 procent av de intagna är svenska medborgare. Alternativt, om man är intresserad av det, är 28 procent det inte. Om man därtill lägger folk som har kommit till vårt land under senare år och blivit svenska medborgare är siffran hög. Det är viktigt att veta. 51 procent saknar arbete. Också det är en konservativ siffra. 60 procent har en utbildning som motsvarar grundskolan, inte särskilt framgångsrikt. Den stora gruppen av våra intagna är alltså inte särskilt välutbildad. Det kan man konstatera.

94 procent av våra intagna är män. Egentligen pratar jag bara om män, för företeelsen fängelsegång och kriminella gäng har ingen motsvarighet i den kvinnliga fängelsevärlden. Kvinnor har helt uppenbart andra saker att ägna sig åt även under anstaltstiden. Däremot kryper siffrorna för andelen kvinnor på anstalt sakta uppåt från att ha varit 4–5 till nu 6 procent. 3 procent är 20 år eller yngre. Det är alltså en liten del av dem vi hanterar som är de riktigt unga.

Vad gör vi då för att hantera den fängelsegrupp som jag har försökt beskriva lite grann? När det gäller fängelsegången ägnar vi oss åt en mycket noggrann kartläggning. Vi har blivit mer och mer sofistikerade i vår kartläggning. Vi använder de metoder som våra storebröder polisen har lärt oss för att kartlägga de intagna vi har. Vi följer dem noggrant. Vi använder den teknik som finns tillgänglig, och vi använder den lagstiftning som finns tillgänglig för att noggrant kartlägga dem. Det gör vi från vecka till vecka och ibland från dag till dag när det är besvärligt på några av våra anstalter. Då ser vi över hur sammansättningen av intagna ser ut.

Häromdagen flyttade vi mycket brådstörtat ett halvdussin intagna därför att vi ansåg att situationen var sådan att vi var tvungna för att kunna garantera trygghet och säkerhet på anstalterna.

Vi sysslar med informationsinhämtning. Vi försöker lära oss så mycket som möjligt om de miljöer som de kriminella fängelsegången lever i. Vi försöker få så mycket kunskap vi kan om dem. Vi försöker med den här kartläggningen och informationsinhämtningen som grund göra något slags analys. Vad gör man? Vad är de olika gängens specialiteter? Hur ser mönstren ut för tillfället? Hur ser tendenserna ut för tillfället? Mönstren och tendenserna har varierat ganska mycket under åren. Jag ska avsluta med att beskriva ungefär hur det ser ut i dag.

Det finns en sak som vi är noga med när vi försöker följa den organiserade kriminaliteten. Det här tror inte de intagna när vi säger det, men vi vill faktiskt så lite som möjligt störa de övriga intagna – den stora massan

– så lite som möjligt. Vi vill inte att de åtgärder vi tvingas vidta för att ha kontroll ska drabba dem som sköter sig rätt hyggligt. Vi vill försöka rikta våra insatser mot den grupp som behöver dem, och vi vill försöka låta de andra verkställa i fredliga former. De allra flesta – den helt övervägande majoriteten – vill inget hellre än att gå vidare med sitt liv och klara av fängelsestraffet. Det är svårt att rikta insatser ibland, för vi måste vara försiktiga så att de inte slår blint. Vi måste ha riktade insatser.

Det huvudsakliga medel vi har för att hantera de här grupperna är det vi kallar för differentiering. Det betyder att vi placerar mycket noggrant. Vi väger konstellationer, kluster och grupper. Varför gör vi då det här? Jo, vi vill inte skapa starka grupper. Vi vill inte skapa avdelningar på anstalterna där de intagna tar över helt och hållet därför att det är för många av samma schattering på samma ställe. Vi vill försöka se till att vi kan gå in och göra våra insatser utan att personalen skräms bort.

Vi vill inte heller placera ihop folk som har helt olika intressen. Då händer det som brukar hända – det blir öppet våld. Då bekrigar man varandra. Det sätt man bekrigar varandra på i dag är ganska våldsamt. Man använder stickvapen. Någon form av konflikter med hemmagjorda stickvapen förekommer praktiskt taget varje eller varannan vecka. Vi måste vara noggranna med att se till att vi försöker stävja, och inte skapa, öppna konflikter.

Vi försöker motverka nyrekrytering. Det är en myt som ofta odlas av många, medier och andra, att fängelserna är en plantskola för kriminalitet. Så kan det vara. Fängelserna är en plantskola för fängelsegång, sägs det. Det påstår jag att de inte är. Av dem vi följer är det en väldigt liten del som har rekryterats till respektive gäng under verkställigheten. I huvudsak handlar det om de allra yngsta – pojkarna som är trakterade av att göra någonting för att kvalificera sig för att komma in i ett gäng. I huvudsak är det annars så att den väst, tatuering eller logga man bär på sig hade man redan när man kom till fängelset. Det är en myt att fängelserna är en plantskola för fängelsegång. Däremot lär man sig förstås inte bara bra saker av sina kamrater. Kriminalitet frodas naturligtvis.

När vi differentierar försöker vi också identifiera starka negativa ledare, alltså tunga fångar som har en förmåga att styra och driva de andra. De gör det med piska och med morot, skickligt och våldsamt, mjukt och begåvat på olika sätt. De här negativa ledarna, som vi kallar dem för, måste vi på något sätt hantera. De är inte så jättemånga, men det är oerhört viktigt att vi hanterar dem. Vi ska avskärma dem och helst försöka påverka och neutralisera dem. Vi försöker försiktigt genom något slags *exit*-verksamhet att erbjuda andra alternativ. Men om man är en framgångsrik ledare av ett fängelsegång är det ett stort steg att ta till att vilja hoppa av. Man är inte trakterad av våra påverkansmetoder.

Jag vet inte vad Thord Modin har sagt om hela gruppen kriminella i den här världen. Men ungefär 25–30 procent av dem som polisen prioriterar och jagar har vi på våra anstalter i dag. Det är ungefär den proportion det handlar om.

De bekymmer som vi har är, som jag redan har antytt, att våra platser inte räcker till för att göra finjusteringen. Platserna räcker till för att hysa våra intagna, men som det ser ut i dag räcker de inte riktigt till för att kunna differentiera, placera och sprida så att vi kan garantera säkerhet och trygghet och försöka undvika nyrekrytering. Vi behöver mindre avdelningar och fler avdelningar där vi kan sätta folk så att de inte möter varandra. Om det byggnadsprogram som vi har på gång får fortsätta som det gör just nu kommer vi att ha de möjligheterna. I dag krävs det ett aktivt pusslande varje vecka och ibland varje dag för att hitta de rätta konstellationerna. I morgon hoppas jag att platserna kommer att räcka till.

Jag berörde nyrekryteringen. Jag påstår att det är en myt att det finns nyrekrytering på våra anstalter. Finns det då några renodlade fängelsegång? Det finns några stycken, men i huvudsak är de gäng som vi har på fängelserna samma gäng som finns ute på gatorna i samhället. Jag kan tänka mig att intagna sitter och tittar på det här – de som har tv och inte har något annat att göra – så jag ska inte säga så mycket om det. Men det finns i alla fall några dagsländegång som dyker upp på anstalterna och som försvinner ganska snabbt. Det är spännande bokstavskombinationer med amerikanska eller engelska uttryck. Men i huvudsak är de gäng som vi har på anstalterna exakt desamma som de som finns på utsidan. De andra är inte så viktiga.

Vad gör vi då i dag? Hur är läget? Som jag har sagt ökar tillströmningen till de här grupperna. I grupperna ser vi en ökad internationalisering. Vi ser att det blir fler och fler tunga etniska grupper som blandas i de tidigare fängelsegången. Vi har varit försiktiga med att prata om etniska grupper, men i dag kan vi inte undvika att prata om dem. Det finns starka tillhörigheter från hemländerna som spelar roll i maktspillet på våra anstalter.

Det största gäng vi har på anstalterna är ett av de ursprungliga mc-gången. Det är det överlägset största gäng vi har på anstalterna och det som växer snabbast. Praktiskt taget varje vecka kan vi se att inflödet av folk från den här miljön kommer in till oss. Det hänger samman med polisens aktiva insatser. Inte minst tillhör en stor andel av dem som sitter på våra häkten på västkusten i dag den här miljön. De sitter nu och väntar på att placeras ut på grund av polisens aktiva och, som jag kan se det, framgångsrika insatser. De kommer till oss när som helst, så fort de har fått sina domar.

När vi pratar med våra kolleger ute i Europa pratar de om radikaliseringsproblemet. Det ser inte vi på svenska fängelser. Vi tittar och letar och ser om det finns tendenser till att religiösa grupper eller andra starkt ideologiskt präglade grupper försöker värva och skapa den typ av problem som man har i Frankrike, England och många andra länder. Vi ser ingenting av detta – än så länge.

Jag sade att vi har en stor ansamling av intagna på våra häkten, särskilt på västkusten. Vad gör vi mer? Jo, vi följer verksamheten noga. Vi har ökat våra krafter, och vi är betydligt fler i dag sedan tre fyra år tillbaka

som ägnar oss åt den här typen av verksamhet. Vi har ett nät av operatörer som inte gör annat än samlar information för att vi ska vara med i matchen innan bollen spelas av. Vi måste vara med innan det händer någonting, och vi måste kunna tyda vaga signaler. Det gör vi bättre nu därför att vi har ägnat tid åt det på sista tiden.

Vad gör vi mer? Vi försöker löpande vidta åtgärder för att minska effekterna, skapa stabilitet och motverka nyrekrytering. Det är också ett pusslande. Det finns intagna, framför allt unga, som ser det här som sin karriär. De ser det som ett sätt att komma framåt i samhället. Det gick åt helvete i skolan och det gick inte bra på arbetsmarknaden. Det här kan vara en alternativ karriär för mig, tänker de. Det är de unga killarna. Vi vill inte ge dem gratis inträde till någon av de här tunga miljöerna. Vi vill försöka placera dem så att de inte kommer i kontakt med de grupperna.

Vi jobbar väldigt nära det övriga rättsväsendet, mycket mer än vi gjorde för bara några år sedan, särskilt polisen. Vi har dagliga kontakter över hela landet, på riks och länsnivå, med våra polisiära kolleger. Vi jobbar mot samma mål, har utbildningar tillsammans och konferenser tillsammans. Vi lär oss väldigt mycket, för vi har inte samma tidsmässiga erfarenhet av det här problemet som polisen har, men vi tycker att vi blir bättre, och vi tar ett större ansvar än tidigare för att förhindra kriminalitet inifrån anstalten.

Tidigare sade vi att vårt jobb var att hantera de intagna innanför fängelsemurarna. I dag ser vi att man bedriver en hel del kriminalitet innanför fängelsemurarna också. Man ringer och hotar folk, bedriver narkotikaaffärer och försöker fortsätta driva sitt imperium. Detta tar vi i dag ett mycket större ansvar för än tidigare. Vi tycker att det är en del i vår rättsvårdande uppgift.

Avslutningsvis: När vi får logistiken på plats och de avdelningar som vi vill bygga ut blir utbyggda kommer vi att kunna hantera detta ännu bättre. Det går hyggligt i dag, men det är ett pusslande.

Lars Korsell, Brottsförebyggande rådet: Jag ägnar mig ganska mycket åt forskning om organiserad brottslighet. Det är annars ett försummat forskningsområde i Sverige. Jag ska försöka berätta lite grann om vad vi vet om den organiserade brottsligheten i Sverige.

Man brukar säga att den organiserade brottsligheten började i vårt land i och med att man ransonerade spriten med motbok. Andra nordiska länder hade ju till och med förbud. En mycket känd forskare och den som kan mest om organiserad brottslighet i Skandinavien är Per Ole Johansen i Norge. Han har särskilt studerat alkoholsmuggling. Det visade sig då att det i Norge var precis på samma sätt som i Sverige: Förbuds och ransoneringsstiden innebar att man började smugla alkohol i stor skala, inte minst från de baltiska länderna.

I Norge trodde man sedan att smugglingen slutade när förbudet upphörde, men så var det inte, utan logistiken fanns kvar. Kunnandet och inte minst de familjer som visste hur man bedrev alkoholsmuggling fanns kvar.

En intressant fråga att ställa i Sverige är: Hur blev det då när vi avskaffade motboken 1955? Upphörde då den organiserade alkoholsmugglingen? Det vet vi inte forskningsmässigt.

Typiskt för den skandinaviska alkoholsmugglingen var också att den var småskalig. Det var alltså ganska små nätverk som bedrev denna form av brottslighet. Det visar sig att det var en mycket framgångsrik metod, för den är ju svår att angripa. Stora hierarkiska organisationer – tänk på amerikanska fabriker som höll på med hembränning – är lättare att identifiera och slå ut, men många små aktörer som sysslar med alkoholsmuggling är svårare att angripa. Därför kan man säga att den skandinaviska organiserade brottsligheten ända sedan den tiden kännetecknas av småskalighet. *Small is beautiful*. Och det innebär att den också är svår att bekämpa.

Jag vill dock framhålla att vi har en äldre form av organiserad brottslighet, nämligen häleriverksamhet, alltså den organiserade hanteringen av stöldgods. Tjuvar som bedriver stöldverksamhet i stor skala och stjäla lastbilsbilar med mjöl kan inte sälja det till vänner och kolleger, utan det måste gå in i det legala näringslivet. Där har vi den organiserade häleriverksamheten, som uppstod i och med att landet förvandlades till ett varusamhälle i och med industrialismen.

På 1960-talet började den organiserade brottsligheten att diskuteras i Sverige, fast egentligen enbart när det gällde narkotika. Tidigare var ju narkotikaproblemet i Sverige mycket begränsat. Det handlade om läkare som överföreskrev opiater och sådant till sig själva och närstående. Men på 1960-talet började importen på allvar. Rättsväsendets inriktning med narkotikastrafflagen, som kom i slutet på 60-talet, var faktiskt mot den organiserade brottsligheten.

Man var då inriktad på att försöka komma åt de så kallade bakmännen, inte minst finansierarna, bakom den storskaliga smugglingen av narkotika. En del forskare ställde redan då frågan: Fanns de stora organisationerna egentligen? Var det så storskaligt som det påstods?

Det var först på 1970-talet som organiserad brottslighet blev en riktigt stor fråga. Det var också då som man gjorde den egentligen enda stora kartläggningen av organiserad brottslighet i Sverige. Det var genom något som hette AMOB – Arbetsgruppen mot organiserad brottslighet. Det var ett intressant projekt där myndigheter, polis, åklagare och Skatteverket tillsammans med kriminologisk forskning gjorde en omfattande studie om den organiserade brottsligheten i Sverige.

Vi vill gärna beskriva organiserad brottslighet som att den bara blir värre och värre. De siffror som jag visar här stämmer dock till eftertanke. AMOB-utredningen menade att det på 1970-talet fanns ett hundratal klubbar i Sverige där man ägnade sig åt illegalt spel. Så många tror jag inte att det finns i dag. Prostitution och sexklubbar var också av större omfattning då än i dag. Man räknade då med att det fanns ungefär 500 bordeller i Sverige – de var visserligen små men likafullt var de bordeller. Förmod-

ligen var prostitutionen då mer omfattande än i dag. Nu för tiden köps ju för all del många sexuella tjänster utomlands. Det har skett en sådan strukturförändring.

Organiserad brottslighet är alltså inget nytt fenomen. Allt blir inte värre och värre.

1980 och 1990-talen är ganska mörka när det gäller forskning om organiserad brottslighet. Det var väldigt lite som gjordes. Det fanns några skäl till det. Bland annat kom ekobrotten mer i fokus, framför allt under första halvan av 80-talet och en stor del av 90-talet. Narkotikaproblematiken och intresset för narkotikabekämpning tog också en annan vändning.

Om man på 1960-talet intresserade sig mycket för dem som organiserade narkotikasmugglingen och försäljningen, kom på 80-talet fokus mer att ligga på detaljisten på gatunivå och på missbrukaren. Det var ett annat skifte. Något jag tror är också att organisationsgraden i narkotikabrottsligheten i någon mån minskade. På 1960-talet var narkotikaområdet inte så stort, och det fanns några få aktörer som mer hierarkiskt kunde styra. På 1980- och 1990-talen kom det in många fler aktörer.

Av olika skäl gick också bordeller och spritklubbar tillbaka. Det är naturligtvis ingen lönsam verksamhet att försöka driva spritklubb i dag, när det finns vin på alla pizzerior.

Jag skulle också vilja säga att organiserad brottslighet kom till Sverige som en fråga utifrån i och med de krav som EU ställde. Det var inte vi själva som definierade problemet, utan det var i mycket en import av problemformuleringen.

Vad vet vi då om den organiserade brottsligheten i dag? Mycket är naturligtvis samma som tidigare. När det gäller narkotika är det mer vildvuxet, och det är väsentligt fler entreprenörer. Detta är också en nätverksbrottslighet som är mer gränsöverskridande. En fråga som man kan ställa sig är om detta med illegala spel är på väg tillbaka. Det är mycket som tyder på att det har blivit ett problemområde igen efter att ha varit borta under flera årtionden.

Vi har också trafficking. Det var inget man talade om på 1970-talet. Det är en företeelse som har vuxit.

Något jag tycker är intressant är att den organiserade brottsligheten i Sverige typiskt är en handel med varor och tjänster – skattefritt eller förbjudet. Det är alltså ren *business*, men det finns vissa inslag där vi kan se spår av en brottslighet av mer kontinentalt slag, nämligen att man också är intresserad av vad vi skulle kunna kalla territoriell makt, med utpressningsverksamhet mot företagare och liknande. Den kunskap som vi har är att detta är ett marginellt problem. Det är inget som genomsyrar näringslivet utan en liten fråga, men frågan är ändå om den organiserade brottsligheten börjar ta ett kvalitativt steg från att ha sysslat med ren affärsverksamhet till att också ge sig på företagare och andra och pressa ut pengar. Det är en mycket intressant fråga som jag gärna skulle vilja titta närmare på.

Så har vi detta med gängen. I AMOB-utredningen från 1970-talet fanns det inga gäng. Det är en ny företeelse. Men man måste ändå ställa frågan: Sysslar de flesta av dessa gäng verkligen med organiserad brottslighet? Handlar det inte mer om identitet? Är det verkligen så mycket affärsverksamhet? Jag tillhör dem som menar att man nog överdriver mc-gängens betydelse när vi talar om organiserad brottslighet. En helt annan sak är att mc-gäng och liknande skapar lokal oro. Det är mer en fråga om ordning och reda.

En intressant fråga är ju: Hur är den organiserade brottsligheten egentligen organiserad? Vi har försökt att beskriva det på narkotikaområdet, som är det vi har studerat mest. [Bild med texten: *Nätverksbaserade projekt som kan vara kort- eller långlivade och som bedrivs i organisationsliknande former.*] Den här korta mening innehåller en del ord som betyder väldigt mycket. Det finns stora kriminella nätverk där man känner varandra och har förtroende för varandra. I dessa nätverk uppstår idéer om olika kriminella projekt, till exempel olika smugglingsoperationer. Det är sådant som är alldeles för komplicerat att göra på egen hand. Man måste vara flera och ha olika arbetsuppgifter.

Då bildar man helt enkelt projekt för att genomföra en operation. Ett projekt kan vara kortlivat eller långlivat, och det kan naturligtvis upprepas med lite olika konstellationer. När man genomför projektet under organisationsliknande former finns det en arbetsfördelning, det finns olika kriminella yrken eller funktioner. Då har det en organisationsstruktur, men ganska tillfälligt. Det är inte någon hierarkisk organisation med en gudfader i spetsen och olika militära grader. Det är inte så det ser ut, utan det hela är mycket lösare.

Kom ihåg Per Ole Johansens ord *Small is beautiful*. Det här är också ett mycket stryktåligt sätt att bedriva kriminell verksamhet på.

På den här bilden kan ni se exempel på olika yrken eller funktioner i den organiserade narkotikabrottsligheten, framför allt smugglig. Det är en importvara, så det krävs mycket logistik. Här har ni en mängd olika funktioner för att koordinera och styra smugglingsverksamhet. Det kan vara mycket förfinat. Man kan till och med ha kvalitetstestare för att se att det är bra partier.

När det är fråga om handel, kriminella entreprenörer, är ekonomin i centrum. Då behöver man olika yrkesgrupper för det. Man har till och med vad man skulle kunna kalla för en forsknings och utvecklingsverksamhet. I våra undersökningar har vi sett att man till exempel kan betala personer för att kontrollera alla gränsövergångar i Sverige för att se vilken bemanning de har. Man kan testa lönnutrymmen i fordon för att se om de kan motstå narkotikahundar. Man kan rekognosera landstigningsstränder för att se var det är bra att ta in stora partier, där det är lite bebyggelse och nära till väg, så att man slipper bära för mycket. Dessa funktioner finns i de här projekten.

Vilka rekryteringskällor finns då till den organiserade brottsligheten? Det här är mer specifikt för narkotika. Dels är det ungdomsgäng som är en viktig rekryteringsbas, men också olika kriminella miljöer där man träffas. Det kan vara både i och utanför anstalt. Det är naturligtvis viktigt med personer från andra länder som har kontakter och vet var man köper narkotika. Just kontakterna är mycket centrala. Det är inte bara att ge sig ut utomlands och försöka köpa.

För riskfyllda uppgifter som att vara kurir, mottagare av narkotika och indrivare är det vanligt att man anlitar utomstående personer som inte vet så mycket om dem som arbetar i själva kärnan. Det är ett säkerhetsarrangemang. Annars finns det risk för att man blir tagen och att det skapas läckor.

Men det är inte bara kriminella personer som man rekryterar. Man måste också ha personer med uppgifter utanför den kriminella miljön. Det kan vara personer som förvarar pengar – det är den allra viktigaste förvararen i den organiserade brottsligheten – eller stora narkotikapartier. Då är det väldigt bra att anlita personer utan kriminell bakgrund som finns utanför det kriminella nätverket. Det är kanske personer som har legala företag som man kan utnyttja för vissa transporter. Det kan vara personer man har vuxit upp med eller gått i skola tillsammans med. Dessa personer kan vara svåra att nå eftersom polisens spaning och kartläggning har problem att gå utanför de kriminella miljöerna.

Förtroende är a och o. Man måste ha förtroende för de personer som har dessa viktiga uppgifter. Det kanske inte tar så mycket tid, men det de gör är centralt för brottsligheten. Den organiserade brottsligheten är en kriminell affärsverksamhet som hanterar många uppgifter och mycket pengar. I denna verksamhet måste man kunna lita på varandra.

Det är en myt att den organiserade brottsligheten består av mycket våld. I själva verket är det tvärtom så att man måste kunna ha förtroende för varandra och lita på varandra. Man har ju inte möjlighet att anlita rättsväsendet. Blir man bestulen kan man inte gå till polisen. Får man inte lön finns det inga fackföreningar och domstolar. Man måste ordna det på annat sätt. Därför är förtroende väldigt viktigt.

I bakgrunden finns naturligtvis hela tiden vetskapen om att den som bryter mot spelreglerna kan råka illa ut. Just detta med tystnad är ett viktigt motto för den organiserade brottsligheten. Många tror att det är en väldigt avancerad kriminalitet i ekonomiska termer. Men det är det egentligen inte. Den är ganska småskalig och primitiv och bygger i stor utsträckning på tjänster och gentjänster. Pratar vi om narkotika har vi också problemet med osäkra betalare.

Just narkotikaverksamheten kräver snabb omsättning. Man kan inte sitta på för stora partier. Det är alldeles för riskabelt. Därför blir det också en fördröjd ekonomisk reglering. Allting bygger på krediter. Den stora frågan för många är om man ska skriva av eller driva in skulderna. Man kan driva in dem, för det skapar respekt och ett gott rykte. Man visar att man

inte är att leka med. Samtidigt skapar våld uppmärksamhet, och därför är det inte ovanligt att man också skriver av skulder och avstår från att göra affärer med personer som är osäkra betalare.

Den här figuren handlar om häleriverksamhet, som jag tycker att man ska fästa större avseende vid. Man kan likna det vid ett slags produktionskedja där den legala ekonomin så att säga tillhandahåller stöldgods. Tjuvar finns i produktionsledet och stjälar varor. Genom olika mellanhänder hamnar de så småningom hos hälare, som kan vara regelrätt kriminella aktörer, men det är inte ovanligt att de är legala företagare. De anskaffar stöldgodset, som kan förädlas på olika sätt. Man kan måla om, teckna försäkringar, skaffa intyg, fakturor och liknande som ger stöldgodset en legitim fasad. Sedan säljs det, ganska ofta på den legala marknaden. Detta är en relativt storskalig brottslighet som har pågått länge.

När det gäller investeringar och penningtvätt är det vår uppfattning att många aktörer i den kriminella miljön egentligen vill sluta. Det är ett ganska hårt liv man lever även om det går bra ekonomiskt. Många som vi har intervjuat vill gärna gå över till någon legal näringsverksamhet. Man vill alltså inte infiltrera det legala näringslivet, som många tror. Snarare tycker man att det är tryggare att till exempel driva en restaurangrörelse än att hålla på med narkotikabrottslighet eftersom det är så riskabelt och påfrestande. Tänk bara på att man ska försöka driva in alla skulder.

Det finns ett kriminellt trygghetssystem. Det är ju ganska jobbigt att driva företag. Man ska ha bokföring, betala skatter och liknande. Alla klarar inte detta så bra. Därför är det tryggt för entreprenörer att då och då kunna gå tillbaka till kriminell verksamhet och olika smugglingsoperationer. Inte sällan kan man behålla en fot i den kriminella miljön även om man går in i det legala näringslivet.

Väldigt mycket pengar går till konsumtion. Det här är personer som strör pengar omkring sig. De försiktiga gör det inte i Sverige, utan de lever småskaligt och diskret här och gör av med pengarna utomlands.

Vår uppfattning är att penningtvätt nog är ett överdrivet problem, alltså att man har behov av att dölja var pengar kommer från. Det klassiska är att man har mycket kontanter från narkotikaförsäljning. Vår uppfattning är att penningtväftsproblematiken inte så mycket gäller den vanliga organiserade brottsligheten, till exempel narkotikabrottsligheten. De stora pengarna kommer från ekonomisk brottslighet. Där har man behov av att tvätta pengar. Vi har också sett att det förekommer i kombination med annan brottslighet som trafficking och vapen, liksom vid rån.

Det är alltså inte så mycket som blir över för åtskilliga av dem som arbetar med organiserad brottslighet. Man behöver inte tvätta några pengar, för man konsumerar väldigt mycket. Man tycker också att det är ganska lätt att investera pengarna, särskilt utomlands. Det är egentligen inga som ställer några frågor. Svenska myndigheter har ju hittills inte varit så duktiga på att spåra pengar utomlands. Det är ett nytt steg som man nu tar när man följer pengarna.

Något annat som vi har talat om är det som heter otillåten påverkan, alltså att man försöker påverka myndighetspersoner och andra – det kan vara journalister eller politiker – genom trakasserier, hot, våld, skadegörelse och korruption. Den organiserade brottsligheten använder otillåten påverkan som ett ganska viktigt instrument. Man använder det också väldigt instrumentellt, till skillnad mot andra som försöker påverka – enskilda kriminella, politiska extremister och liknande.

Inom den organiserade brottsligheten vet man vad man gör och väljer den typ av påverkan som man tycker fungerar. Inte minst arbetar man mycket med subtila trakasserier som inte ens är brottsliga. Man arbetar ganska mycket med korruption. Man kan också ta till mycket grovt våld om man tycker att det gynnar ens position. Man använder de möjligheter som står till buds på ett sätt som gynnar en. Andra påverkare väljer ofta den form av påverkan som passar dem rent psykologiskt.

Jag har en siffra här när det gäller korruption. Vi ställde frågan om utförsök till väldigt många myndighetspersoner. Det visade sig att en åttondel av de otillbörliga erbjudanden som myndighetspersonerna hade fått bedömde de kom från den organiserade brottsligheten. En åttondel är en hög andel. Vi talar ju inte om särskilt många aktörer.

Myndighetspersoner möter också många andra grupper som kan komma med otillbörliga erbjudanden, inte minst företagare. Jag skulle vilja säga att siffran en åttondel visar att dessa ganska få aktörer ändå är mycket aktiva när det gäller otillåten påverkan. Till detta kommer andra former som trakasserier, hot, våld och skadegörelse.

Jag vill också nämna några forskningsprojekt som vi håller på med just nu. Ett handlar om det kriminalpolitiska spåret *Follow the money*. Vi har också ett projekt som handlar om penningtvätt och ett om otillåten påverkan mot vittnen och målsägande, det vill säga övergrepp i rätts sak. Vi har också ett stort projekt om trafficking av kvinnor för sexuella tjänster. Det har vi tillsammans med kolleger i Estland och Finland.

Vi har också ett uppdrag där vi tittar på otillåten påverkan som riktas mot poliser som kommer i kontakt med organiserad brottslighet. Vi har också ett projekt om hur man lokalt arbetar mot organiserad brottslighet, inklusive mc-gång.

Det sker ju ganska mycket initiativ nu på olika håll. I Östergötland hade man nyligen en manifestation där kommuner och myndigheter gick samman. I Göteborg har man anställt flera personer i ett resurscentrum som ska arbeta mot organiserad brottslighet på lokal nivå. Vi tänkte försöka kartlägga det som sker för att sprida goda exempel.

Utskottet har bett mig att tala lite grann om byggbranschen. Det är nämligen så att vi har gjort en studie om organiserad brottslighet i byggbranschen, alltså svart arbete i organiserade former. Mats Sjöstrand nickar instämmande när jag säger att byggbranschen har varit med länge när det gäller svart arbete. Det är en av de branscher som man tidigast uppmärk-

sammade när det gäller mer storskaligt svart arbete. Redan från 70-talet finns det olika promemorior som beskriver detta problem. Det är absolut inte nytt.

Det vi talar om är helt enkelt att man har väldigt många anställda som arbetar svart. Det handlar inte om sådana som jobbar svart hemma hos villaägare någon söndagskväll, utan nu talar vi om grupper på cirka 40 personer som arbetar svart på stora byggen. Man döljer detta genom olika bolagskonstruktioner. Det handlar om väldigt stora pengar.

Det vi har gjort på Brå är att gå igenom alla de stora förundersökningar och utredningar som Skatteverket har rullat upp tillsammans med Ekobrottsmyndigheten i Storstockholm, Stormalmö och Storgöteborg. Det är, om jag minns rätt, ett fyrtiotal sådana riktigt stora härvor. Vi talar nu om åtskilliga hundratals miljoner i icke redovisade skatter i detta storskaliga svartarbete.

En fråga när det gäller mer traditionell organiserad brottslighet är om den organiserade brottsligheten har gått in i branschen. Det är inte vår uppfattning. Vår åsikt är att man klarar detta väldigt bra på egen hand i byggbranschen. Det är alltså inga utomstående som kommer in, utan det är folk i byggbranschen – låt oss kalla dem kriminella entreprenörer – som kan byggbranschen, har kontakter och vet hur man rekryterar svart arbetskraft, som driver detta.

De har hjälp av en yrkesgrupp som vi kallar fixare. De finns inte i byggbranschen, utan jobbar mot olika branscher. De har ett kriminellt *know-how* när det gäller bolagsbildningar och hur man omvandlar kontomedel till pengar, så att man kan ha någonting att betala svarta löner med och liknande.

I utkanterna finns också indrivare. Här kommer mc-gäng in, i alla fall i periferin, som möjliga indrivare när saker och ting inte går som de ska. Det finns alltså ett hot- och våldsinslag i ytterkanten.

Men det typiska är, för att repetera, att det inte är något slags infiltration av byggbranschen. Det är folk i branschen som driver detta storskaligt och tar hjälp av personer utanför branschen för vissa uppdrag, en del av smutsig art.

Ordföranden: Tack så mycket! Vi har fått ett antal frågor från ledamöterna. Vi fördelar dem efter parti. Det finns ingen exakt ordning för anmälningsättet. Men det är alltid frågor, och man kan lämpligen också meddela vem eller vilka man anser ska svara.

Inger Davidson (kd): Jag tackar för de inlägg vi har hört hittills. Jag skulle vilja återgå till Thord Modins beskrivning av den omvärldsanalys som ni gjorde 2005. Det var mycket som utgick från den. Vi har också fått den tidigare. När man läser den blir det en rätt skrämmande bild av vad man kan vänta sig.

Nu har det gått tre år, och jag är intresserad av att höra om det som Korsell var inne på här på slutet, nämligen goda exempel. Vad har gjorts under dessa tre år för att motverka den utveckling man kunde se då?

Finns det goda resultat att rapportera om, kanske från de myndigheter som finns här, EBM, Skatteverket och tullen, som också var med i omvärldsanalysen? Det vore intressant att få höra.

Thord Modin, Rikskriminalpolisen: Ja, det finns många goda exempel. Vad som har skett de senaste åren är det mycket goda samarbetet mellan brottsbekämpande myndigheter och andra myndigheter vars verksamhet tangerar brottsbekämpningen. Jag tror också att myndighetssamverkan och samarbete mot gemensamma mål är en nödvändighet. Det är en av de saker som skedde efter omvärldsanalysen.

Vi har också ökat våra möjligheter att följa olika kriminella aktörer i internationella och inte minst i globala sammanhang. Vi har byggt ut och effektiviserat underrättelsetjänsten. Det är ett arbete som fortfarande pågår. Det finns alltså goda exempel på hur vi ska möta den kriminella verksamheten, som vi ser är på väg in.

Jag vill inte helt hålla med om att det ser väldigt mörkt ut. Vi som jobbar med den organiserade brottsligheten dagligen berättar om den. Det kanske blir så att det låter väldigt mörkt. Men det är också så att den är rörlig. Den är här. När jag började min bana som polis fanns det ingen som diskuterade organiserad brottslighet. Den organiserade brottsligheten, som den är organiserad i dag, fanns inte för 20 år sedan.

Mats Sjöstrand, Skatteverket: De senaste åren tycker jag att vi har fått bättre struktur på vårt eget jobb. Vi kraftsamlar mer kring vissa områden. Vi har jobbat mycket i restaurangbranschen. Där finns sådana här inslag, mer eller mindre i olika delar av landet. Där har vi också fått lite nya verktyg med hjälp av riksdagen. Vi har möjlighet att gå på oanmälda besök. Vi gjorde 30 000 sådana besök i fjol, och det var en klar framgång.

Lars Korsell nämnde byggbranschen och uthyrning av arbetskraft. Där ser vi organiserad brottslighet – vi kan kalla det så. Vi ser kanske inte gängen, men det är mycket pengar. Vi gjorde i fjol 442 revisioner inom ett projekt. Det ledde till lika många brottsanmälningar och till skattedebiteringar på 1 miljard kronor. Det är klart att vi tycker att det var ganska framgångsrikt att koncentrera insatserna till sådana områden.

Vi intresserar oss för och försöker kartlägga de servicefunktioner som finns i brottsligheten. Det finns ställen där man behöver växla kontanter till kontanter därför att man har mycket kontanter. Det låter egendomligt, men det är det man behöver göra ibland i branschen. Vi försöker titta mer på det och se vad som behöver göras. Här kan vi säkert också komma med förslag till utökad tillsyn inom vissa delar av den branschen.

Det som har varit publikt den senaste tiden, spelhärvan i Göteborg, dieseltillslaget i norra Sverige och sprit- och cigarethistorien från Baltikum, som har varit under de senaste månaderna, bygger på ett samarbete mellan myndigheterna på operativ nivå, som har varit framgångsrikt. Det har skötts tyst och elegant under en lång förberedelseperiod och har varit framgångsrikt. Det finns alltså strukturer för samarbete. Vi behöver mer av

operativt samarbete. Vi behöver inga stora överbyggnader, utan det finns möjligheter. Sedan har vi sekretessproblem som behöver attackeras, men det är en annan femma.

Gudrun Antemar, Ekobrottsmyndigheten: Jag tycker att utvecklingen har gått framåt på många områden sedan 2005. En sak som jag tror har varit viktig för att bekämpa grov och allvarlig brottslighet är att Ekobrottsmyndigheten numera kan bedriva kriminalunderrättelseverksamhet. Den vinkeln av underrättelseverksamheten var nog inte riktigt täckt tidigare. Genom att vi nu har bra strukturer för att samarbeta underrättelsemässigt kommer också ett antal ärenden fram som vi kan gripa oss an. Therese Mattsson brukar säga att en väldigt stor andel av de ärenden som man tar fram i Operativa rådet har ekoanknytning. Vi ser det genom att vi också måste göra operativa insatser som till exempel handlar om de personer som finns på den så kallade Alcatrazlistan.

En annan sak som jag tror har utvecklats under de senaste åren är förmågan att titta på penningbrott och brottsvinster. Den 1 januari förra året bildade vi på Ekobrottsmyndigheten en brottsutbytesenhet, så att vi har en hög och stark förmåga att samverka med andra myndigheter. Det gör vi också inom de nätverk som vi har byggt upp. Den enheten har nordiska förebilder och förekommer på alla ekobrottsmyndigheter i Norden. Danmark var sist och gjorde en enhet enligt förebild från Sverige. Det är också så man på många andra håll i Europa arbetar mot brottsvinster.

Ett tredje område, även om Lars tycker att området inte är så utforskat, är att vi har lärt oss att vi måste bygga upp kunskap för att kunna angripa brottsligheten på rätt sätt. Det är därför vi har samarbetat och samfinansierat forskningsprojekt på Brå om brottslighet i byggbranschen, penningtvätt och att följa pengarna. Det är väldigt viktigt att man ligger tidigt i forskningen. Brås uppdrag att följa pengarna började samtidigt som Ekobrottsmyndigheten inrättade Brottsutbytesenheten, så att man snabbt ska komma på banan och kunna göra de korrigeringar som behövs.

Jag tycker att det hela tiden går framåt i myndighetssamarbetet. Vi hittar nya vägar och instrument för att angripa brottsligheten. Att spåra pengar och brottsvinster och återföra dem är en väldigt viktig del.

Karin Starrin, Tullverket: Vi från Tullverket kan också betona hur viktigt vi tycker att det är att vi tar steg framåt. Det ökade samarbetet mellan oss brottsbekämpande myndigheter går framåt. Vi har det operativa rådet, där man kartlägger intressanta objekt som man kan fokusera ytterligare på. Vi har de regionala samarbetscentrumen, ”ruckarna”, som vi säger, i Malmö, Göteborg och Stockholm, där vi också hittar former för hur vi kan öka träffsäkerheten mot den organiserade brottsligheten.

Men när jag har sagt allt detta vill jag ändå lägga till att det är mycket vi har att jobba med framåt i tiden för att verkligen förbättra detta.

Karl Gustav Abramsson (s): Herr ordförande! Det var en lämplig ingång som Karin Starrin gav mig. För några veckor sedan överlämnades till Tullverket en utredning, som Tullverket självt har bestämt om. Utred-

ningen handlar om hur Tullverkets ekonomi ska komma i balans. Där kan man läsa att Tullverket föreslås avveckla en väldigt stor del av sin personal. Om man läser rätt kan man se att ungefär hälften av personalen i dag jobbar med brottsutredande verksamhet. Vissa delar av landet tömmer man helt enkelt på personal som jobbar med brottsutredning och tillslag.

Man säger att man ska samarbeta väldigt mycket mer med polisen, och också att man har haft löpande kontakter med polisen. Nu känner jag till polisverksamheten väldigt väl och vet att polisen också brottas med vissa resursbekymmer och med en annan inriktning på verksamheten. Man ska prioritera många saker enligt vad regeringen nu säger.

Då kan man ställa sig frågan: Klarar man av att uppfylla regeringens uppdrag att vara effektiv och förhindra ökad kriminalitet genom att avveckla en viktig verksamhet? Jag skulle egentligen vilja ställa frågan till både Karin Starrin och Thord Modin eller Therese Mattsson. Hur får man ihop den här proceduren för att bli effektivare och kunna förhindra ökad kriminell verksamhet?

Karin Starrin, Tullverket: Tack för frågan, Karl Gustav. Vi uppskattar mycket det fokus som Tullverket har fått de senaste dagarna. Jag vill beskriva hur perspektivet är utifrån den rapport som har lämnats.

Vi har vårt viktiga uppdrag från riksdag och regering. Vi ska kontrollera varuflödet. Vi ska säkerställa konkurrensneutral handel. Vi ska bidra till ett säkrare samhälle. Detta har vi verkligen tagit på allvar. Vi har lagt fast våra långsiktiga mål, dit vi vill nå till 2012. De målen är högt ställda. Vi ska förbättra resultaten ganska väsentligt och tydligt.

När vi har satt målen har vi också skrivit fram ekonomin, våra anslag. Vi är en myndighet med 2 300 anställda. Vi har ett anslag på nästan 1,5 miljarder. När vi tittar på ekonomin och räknar fram den till 2012, som våra övergripande mål är satta till, ser vi att vi kommer att ha en förlust på 500 miljoner om vi inte gör någonting. Därav uppdraget från min sida. Jag har gett ett uppdrag att visa hur vi kan uppnå våra övergripande mål, samtidigt som vi har en ekonomi i balans. Det är det som är det viktiga. Hur kan vi presentera och förena de högt satta målen med en ekonomi i balans?

Arbetsgruppen har presenterat hur man skulle kunna lägga upp det. Det är viktigt att hela tiden ha som fokus att det är verksamheten som har satts i främsta rummet. Vi ska uppnå resultat. Det är det som rapporten visar. Det som händer nu är att vi ska analysera och fundera över om det här är den absolut rätta vägen och det smartaste sättet att jobba. Jag kommer själv att åka runt och besöka olika platser för att sedan kunna ta ställning. Är det så här vi kan jobba?

Men återigen: Vi överger inte uppdraget. Vi ska se till att öka träffsäkerheten. Vi tar också gärna chansen, om vi får mer tid, att utveckla metoder för hur vi ska kunna öka träffsäkerheten. Vi ska göra större beslag och tydligt understryka att vi inte släpper uppdraget. Vi släpper inte narkotikan fri.

Thord Modin, Rikskriminalpolisen: Tullen är en mycket viktig samarbetspartner för polisen. De senaste åren har samarbetet ökat, och vi har blivit mycket effektivare när vi samarbetat. Vi har nått bättre resultat i det arbetet.

Men det är självklart att vi också blir oroliga när man måste skära ned, i alla fall i den omfattning som tullen nu gör eller ska göra. Samtidigt är vi övertygade om att man kommer att vidta så många kompensatoriska åtgärder som möjligt för att kunna fortsätta sin verksamhet så effektivt som möjligt. Men det är aldrig roligt att skära ned. Det känner väl alla till.

Inge Garstedt (m): Jag har två korta frågor. Den ena ställer jag till Åklagarmyndigheten med anledning av Thord Modins föredragning om den internationaliserade brottsligheten och EU-brottsligheten: Vilka prioriteringar gör Åklagarmyndigheten på Eurojust i Haag?

Min andra fråga ställer jag med anledning av Lars Korsells föredragning. Kokainmissbruket finns i vida kretsar, också i kretsar som man felaktigt inte betraktar som missbrukarkretsar. Kan detta påverka skalan av otillbörlig påverkan på olika personer i företag etcetera?

Thomas Häggström, Åklagarmyndigheten: Möjligheterna till internationellt samarbete har fått en stark utveckling under de senaste åren. En av de allra bästa möjligheterna till internationell samverkan är samverkan med Eurojust. Eurojustsamarbetet är prioriterat för oss. Vi tycker att det är ett bra verktyg för att ordna ett koordinerat proaktivt arbete internationellt. Andra samverkansformer kanske riktar sig bättre till ett bilateralt samarbete, till exempel inom det europeiska rättsliga nätverket. Men Eurojust är en väldigt viktig samarbetspartner för oss när det gäller det proaktiva samordnande arbetet.

Lars Korsell, Brottsförebyggande rådet: Det var en intressant fråga du ställde. Det vi talar om är kokainmissbrukare i etablerade miljöer. Det vi vet är att när man bedriver storskalig kriminell verksamhet är det väldigt bra att ha kontakter inne i legala strukturer, till exempel i företag. Ska man utföra en större stöld behöver man ofta hjälp inifrån. Man behöver olika tips, råd och dåd. Även vid smuggling är det väldigt bra att ha personer inne i företag som kan hjälpa till.

Det betyder att etablerade personer i olika verksamheter som hamnar i skuldsättning på grund av missbruk är en intressant måltavla för rekrytering av olika tjänster för den organiserade brottsligheten. Problemet är nog snarast att man hjälper kriminella. Det handlar mer om ett slags utpressningssituation på grund av skuldförbindelser än om regelrätta hot. Jag ser det som fullt realistiskt. Det är en intressant tanke.

Elisebeht Markström (s): Jag har en fråga som jag tänkte rikta till Theres Mattsson från Rikskriminalpolisen. En brottslighet som vi inte har talat så mycket om i dag, men som ändå kan sägas vara organiserad och mycket grov, är barnpornografibrotten. Det gäller framställning, spridning och naturligtvis innehav av barnpornografi. Vi har följt den frågan under

rätt många år och har sett ansträngningarna för att utveckla arbetet för att spåra, finna och lagföra gärningsmän, men också att finna barnen, som kan finnas på bilderna både i Sverige och utomlands.

Skulle du, Therese Mattsson, vilja berätta lite grann om hur det arbetet har fortskridit i det perspektiv som vi talar om i dag, utifrån den organiserade strukturen?

Therese Mattsson, Rikskriminalpolisen: Barnpornografi i sig är ingenting som vi hänför till kategorin organiserad brottslighet, som vi har diskuterat i dag. Den är organiserad och världsomspännande, men den styrs däremot inte av de här gängen, som vi tänker på när vi pratar om organiserad brottslighet. Det är en annan typ av aktörer vi ser, ofta förstås organiserade på sitt sätt för att kunna sprida barnpornografin över världen.

Vad som är oerhört viktigt när vi pratar om barnpornografi är att vi har ett gott internationellt samarbete. Det här är ingen brottslighet som stannar inom ett lands gränser, framför allt inte eftersom den ofta sprids via Internet i dag, både filmer och bilder. Såväl förövare som offer kan finnas i vilket land som helst. Det gör det otroligt svårt att bekämpa den här brottsligheten och att spana på den. Vi har fattat beslut om att Anders Persson, som sedan lång tid tillbaka sitter på Interpol i Lyon och på internationell nivå behandlar och bekämpar barnpornografi, får stanna ytterligare tre år på svensk bekostnad, för vi tycker att det är otroligt viktigt att det jobb han gör får fortsättas.

Det här är en kriminalitet som i dag tyvärr börjar närma sig vardagsbrottslighet. I dag hittar vi barnpornografi i hårddiskarna i nästan vilket fall som helst när vi plockar in datorer. Hos till synes vanliga människor, som vi kanske plockar in för ekobrott eller någonting annat, hittar vi barnpornografi, vilket är oerhört skrämmande, för det visar att tröskeln för att titta på detta har sjunkit väldigt. Det är tillgängligt för alla, och det anses inte riktigt som ett kriminellt beteende i många fall av många människor. Det är skrämmande brottslighet, som vi måste bekämpa genom stor internationell samverkan. Den enda framgången är just den internationella samverkan. Samverkan inom Sverige är något självklart, men eftersom förövarna och barnen sällan befinner sig i Sverige måste vi jobba internationellt. Det här är någonting som vi ser växa, tyvärr.

Anders Hansson (m): Det är väldigt bra att myndigheterna samverkar. Den organiserade brottsligheten går in i många av myndigheternas ansvarsområden.

Jag har en fråga om hur samarbetet och utbytet av information fungerar mellan polisen och Tullverkets underrättelsetjänst. Jag vänder mig till polisen och Tullverket.

Min andra fråga riktar sig först och främst till Rikskriminalpolisen. Jag undrar om er inställning till brottsprovokation, också kallad *undercoververksamhet*.

Jag har också en fråga till Åklagarmyndigheten om hur man ställer sig till så kallade *plea bargain*.

Sist men inte minst är jag intresserad av att veta, från polisen, Åklagarmyndigheten och tullen till exempel, hur man ser på rekryteringen av specialistkunskaper inom IT, ekonomi och juridik till sina verksamheter.

Thord Modin, Rikskriminalpolisen: Informationsflödet mellan polisen och tullen har naturligtvis ökat kraftigt, inte minst genom att vi regionalt har så kallade regionala underrättelsecentrum, där tulltjänstemännen samlas. Vi har också påbörjat det nationella underrättelsecentrumet, som flera myndigheter ska vara delaktiga i, inte minst tullen. Vi har haft en sambandsman från tullen hos Rikskriminalpolisen sedan 1982, så det är ingen ny företeelse. Informationsflödet mellan underrättelsetjänsten inom polisen och Rikskriminalpolisens underrättelsetjänst är klart bättre än det var för bara några år sedan.

Guntra Åhlund, Åklagarmyndigheten: Vi hade två frågor till Åklagarmyndigheten vad jag förstår. Den första, som gällde *plea bargain*, får Thomas svara på, så tar jag den andra.

Thomas Häggström, Åklagarmyndigheten: Jag vet inte om det blir något svar, annat än att man möjligen kan ha åsikter. *Plea bargain* är någonting som stöts och blöts i olika former av utredningar. De flesta utredningar jag har sett rörande detta har avfärdat just *plea bargain* i det system man har i andra länder, exempelvis USA.

Däremot kan man titta på andra frågor, som kanske är lite mer intressanta och möjligen mer gångbara. En fråga är vad ett erkännande ska betyda för påföljden vid ett brott, exempelvis att man ger hjälp till utredningen som stöd för ett eget erkännande när det gäller komplicerad brottslighet.

En annan fråga som är uppe i olika sammanhang, och kanske också är en lite mer framkomlig väg, är om man ska göra några ytterligare ventiler i inskränkningen i den absoluta åtalsplikten och den absoluta förundersökningsplikten. Där kan man vinna ganska mycket på att strategiskt kunna välja ut de projekt som ger bäst effekt i kampen mot den organiserade brottsligheten, så att vi kan göra vettiga prioriteringar. Den lagstiftning vi har i dag tvingar oss i vissa fall att fatta dåliga beslut och lägga resurser på objekt som inte ger avsedd effekt.

Guntra Åhlund, Åklagarmyndigheten: Då kan jag haka på och ta frågan som gäller specialisering. Det är en väldigt viktig sak du pekar på här; att alla myndigheter som deltar i bekämpningen av den här brottsligheten såväl som annan brottslighet måste ha tillräckliga kunskaper. Man måste hela tiden vidareutbilda sig. Som du säkert känner till har ju vi inom Åklagarmyndigheten specialiserade åklagare på olika områden. Det är något som vi kommer att fortsätta att arbeta med. Det kommer hela tiden till nya områden. Men vi har ju ingen tradition hos oss inom Åklagarmyndigheten av att knyta till oss specialister inom vår myndighet som inte är åklagare. Det kan hända att vi kan komma i ett sådant läge, men som det är nu vill vi förlita oss på att utredningskompetensen finns hos polisen.

Därför ser vi väldigt positivt på de strömningar som nu finns inom polisväsendet som går mot att specialisera sig och ta in civila utredare som har de specialkunskaper som behövs. Det här kommer säkert att behöva vara väldigt flexibelt. Det som behövs för utredningsverksamheten, alltså för polisen och åklagarna i dag, kan vara väldigt förändrat om några år. Vi hoppas naturligtvis, med den stora satsning som nu sker på polisen, att det också sker en satsning på specialister som kan tillföra specialkunskap, färsk och uppdaterad, på speciella områden.

Therese Mattsson, Rikskriminalpolisen: Apropå specialistkunskaper vill jag bara haka på det som Guntra Åhlund och Thomas Hägglund just sade. Det är ju oerhört viktigt att vi har specialistkunskaper i dag. Vi satsar väldigt mycket inom svensk polis, både centralt och lokalt, på att rekrytera folk med specialkunskaper, till exempel analytiker. Vi pratar om IT experter. Vi pratar om folk, kanske främst på Ekobrottsmyndigheten, som har ekonomikunskap. Det är också oerhört viktigt med språkkunskaper i dag i det internationella samarbetet.

Lennart Nilsson, Tullverket: Jag heter Lennart Nilsson. Jag är chef och ansvarig för Tullverkets brottsbekämpning. Jag tänkte svara på två delar av Anders Hanssons fråga. Det ena, där jag kan komplettera Thord Modin, är att det här samarbetet mot organiserad brottslighet också tar sig uttryck i att vi i fjol deltog i gemensam utbildning på Polishögskolan i något som kallas aktionsgruppledd utbildning. Det är för att komma åt de kriminella personerna på den här Alcatrazlistan, eller hundrapunktslistan.

När det gäller samverkansfrågor vill jag också gärna här i dag säga att vi har lite bekymmer med vår lagstiftning. Vi har en lag som heter tullbrottsdatalagen. Den fick vi den 1 december 2005. Då trädde den i kraft. Vi sitter i dag och jobbar tillsammans med bland annat företrädare för Rikskriminalpolisen emellanåt. Vi ska nämligen också lämna synpunkter på den här polisdatalagen. Vi ska lämna synpunkter från Tullverket. Vi tänker i det sammanhanget lyfta fram de problem som vi själva har med vår tullbrottsdatalag. Det här förslaget för polisen har, i vissa delar i alla fall, ganska stora likheter med vår gällande tullbrottsdatalagstiftning. Jag kan som exempel nämna att när vi pratar om samarbetet ser vi från Tullverkets sida legala hinder mot att samverka i det vi kallar Särskild utredning, man förkortar det ”Sur”. Att till exempel låta polisen ha direkt åtkomst till en tullserver ser vi inte som möjligt med nuvarande lagstiftning. Det är bara ett exempel på lagstiftningsproblem som vi jobbar ganska hårt med i Tullverket för att ytterligare förbättra samverkan.

Den andra delen från Anders Hansson gällde teknik och kompetens inom teknik. Då kan jag säga att vi 2006 nyanställde 86 akademiker i Tullverket, specialiserade inom bild, ljud och teknik för att arbeta med bevis- och spårsäkring. Det var också jurister och ekonomer för att jobba i förundersökningar och göra ekonomiska analyser i en förundersökning. Det är bland annat därför som jag knyter an lite grann till det här uppmärksammade förslaget som finns i Tullverket. Det ligger en hel del ambition i

det förslaget för att behålla de här nyanställda. Som Generaltulldirektören här säger har vi en vision, och förslaget bygger på tiden fem år framåt, fram till 2012. Vi har bedömt att det är oerhört viktigt för Tullverket att behålla kompetens för att kunna utvecklas, kompetensväxla och börja tillämpa andra, effektiva arbetsmetoder.

Lena Olsson (v): Jag vill fortsätta på den inslagna vägen från tullens sida. Jag tycker inte att KG Abramsson fick något bra svar. Jag vill fråga er hur Tullverket anser att den brottsbekämpande delen hos er ska bli bättre med ungefär 175 färre i personalen. Jag vill väldigt gärna ha reda på hur ni ska fixa det här. Om man tittar på hela Norrlands inland så kommer det att bli tomt. De som jobbar ute i verksamheten är ju dem ni vill spara in. Sedan vill ni värna om dem som sitter vid skrivborden. Man frågar sig då hur ni tänker i fråga om brottsbekämpning. Hur ska ni klara av det?

Vi har ju också fått ett bra underlag från Rikskrim att läsa in. En del frågor har ställts, och man är orolig för att det här kommer att få konsekvenser. Det nära samarbetet mellan tullen och polisen har i mitt län lett till en permanentad verksamhet uppe i Idre. Kommer den ena parten bort försvinner också den andra. Finns det flera sådana verksamheter inom polisen som nu svävar i ovisshet?

Lennart Nilsson, Tullverket: När det gäller Tullverkets brottsbekämpning och, om jag förstod frågeställaren rätt, specifikt Norrland, kan jag säga att vi i det här förslaget absolut inte särskilt värnar om medarbetare som sitter vid skrivbord och på det sättet gör en sorts jämförelse mellan medarbetare som har tjänst utomhus och sådana som gör kontroller. Det är tvärtom. Det vi värnar om i det här förslaget är att för Tullverkets framtid nyanställa medarbetare med kompetens som vi behöver i framtiden. För Norrlands del bygger förslaget på att vi kommer att inrätta en tullfunktion där uppe för, som vi föreslår, samlokalisering med polisens kriminalunderrättelsetjänst i Norrland. Narkotikabekämpningen är Tullverkets högst prioriterade område enligt uppdragsgivaren i regleringsbrevet.

Om vi ser till de förutsättningar som vi bedömer att man har i Norrland, att bekämpa narkotikabrottsligheten genom att vara fast stationerade i ett antal gränsorter, gör rapporten bedömningen att detta inte är det optimala sättet att bekämpa organiserad smuggling av narkotika, alltså att vara posterad på förhand enligt rullande tjänstgöringslistor. Som också har sagts här i dag kartlägger den organiserade brottsligheten exempelvis tulltjänstemän. Att optimera den brottsbekämpningspotentialen innebär att man är på rätt plats vid rätt tillfälle. Om man då bedömningsmässigt, utifrån preciserade underlag, kan låta personal finnas på rätt plats i så stor utsträckning som möjligt, är vi övertygade om att det här förslaget kommer att göra skillnad, inte minst i Norrland, när det gäller effektiviteten i bekämpningen av narkotikabrott.

Vi är av den uppfattningen att en stor del av narkotikan i Norrland kommer från storstadsområdena i söder. Den här nya funktionen kommer att ha en ganska bred kompetensprofil enligt förslaget. Det innebär att den här funktionen ska kunna arbeta självständigt inom Tullverkets uppdrag. Förslaget innebär också att den, myndighetsgemensamt med Polisen och Kustbevakningen, ska kunna bedriva tullkontrollverksamhet uppe i Norrland utifrån preciserade underlag.

Therese Mattsson, Rikskriminalpolisen: Jag kanske inte gör dig mer nöjd men just om vi pratar om Idre och andra lokala initiativ är det ju upp till den självständiga polismyndigheten att själv besluta om var man ska ha polispersonal stationerad. Det är ju inget som vi på central nivå har möjlighet att över huvud taget besluta om. Men det är naturligtvis den förbättrade underrättelsetjänsten som ska göra det möjligt att ändå upprätthålla en bra brottsbekämpande verksamhet. Vi vet också att den brottsbekämpande verksamheten bedrivs bäst om det finns folk just där. Men just narkotikan kommer, som Lennart Nilsson säger, ofta söderifrån, och vi måste faktiskt hitta nya sätt att angripa och motverka detta. Hur det kommer att ske lokalt i de specifika orterna kan jag inte uttala mig om. Det är de lokala länspolismästarna som har det ansvaret.

Vice ordföranden: Frågan om tullen kommer säkert att finnas med framöver också.

Cecilia Wigström (fp): Fru ordförande! Jag skulle vilja ställa en fråga till Rikskriminalpolisen men även till Brottsförebyggande rådet. Det har ju kommit fram här i föredragningarna att den organiserade brottsligheten hittar marknader för sina produkter; insmugglade cigaretter, diesel och så vidare. Köparna hittar man ju bland allmänheten eller bland företagare i vissa branscher som är särskilt utsatta. Samtidigt har det också kommit fram, särskilt Thord Modin lyfte fram detta, att det finns ett problem med mytbildningar, att det i medier målas upp en bild av de här grupperingarna som värre än vad de faktiskt är.

Jag tänker så här: Jag tror att väldigt många skulle avstå från att köpa de här cigaretterna om man visste att man stöder organiserad brottslighet om man köper insmugglade cigaretter. Då är min fråga: Går det att informera allmänheten utan att det bidrar till mytbildningar? Det är min fråga till Rikskriminalpolisen. Fråga nummer två, som jag vill ställa både till Polisen och till Brottsförebyggande rådet, är: Vore det bra om allmänheten blev informerad för att kunna bidra i bekämpningen av den organiserade brottsligheten? Ser ni att det skulle vara ett bra bidrag till ert arbete om också allmänheten var involverad på ett större sätt än i dag?

Thord Modin, Rikskriminalpolisen: Det här med mytbildningen, som medierna många gånger skapar och där polisen bidrar, är ju inte särskilt bra. Vi håller ju på att titta på möjligheten att ta fram en bättre mediestrategi. Det är ingen tvekan om att det är bra att allmänheten vet att det de bidrar med också är av negativ karaktär. ”Om inte jag köper så köper någon annan” är en mycket vanlig kommentar för att komma undan och

mena att man egentligen inte gör sig skyldig till något. Man måste tänka längre, tänka på att man gynnar den organiserade brottsligheten. Allmänheten ska vara upplyst. Det tycker jag är väldigt viktigt; att allmänheten vet vad som händer där ute. Man får inte glömma bort att allmänheten också är en av våra viktigaste samarbetspartner.

Lars Korsell, Brottsförebyggande rådet: Jag tycker att det är väldigt bra att vi diskuterar den organiserade brottsligheten på det här sättet. Det är alltså ingen företeelse som lever utanför samhället och finns någonstans "där borta". Det är en verksamhet som bedrivs i det legala samhället. Det betyder ju att vanliga människor, företagare och andra som kommer i kontakt med varor och tjänster från den organiserade brottsligheten, också har en brottsförebyggande uppgift, precis som du antyder i din fråga.

Vi har gjort intervjuer med sexköpare, och de förstår inte att de kvinnor som de köper sex av är utsatta för trafficking. De har ju läst i tidningarna att kvinnorna är fastkedjade, slagna och så. Men det fungerar ju mycket mer subtilt än så. Det är också många som inte förstår att de cigaretter och den alkohol de köper, och inte minst stöldgods, kommer från organiserad brottslighet och att det är ganska tung kriminalitet som ligger bakom dessa produkter, som så att säga har tvättats i olika kommersiella led.

Jag tror absolut att det vore bra om allmänheten och näringslivet förstod mer av hur den organiserade brottsligheten yttrar sig på lokalplanet och av hur man egentligen dagligdags kommer i kontakt med dess produkter. Ett sätt att bedriva en sådan verksamhet på kan ju vara de kommunala initiativ som nu börjar tas runtom i landet, där man försöker motverka organiserad brottslighet lokalt. Jag tror egentligen mer på det än på större kampanjer. Just det här lokala steget, att man inte ser det här som något överjordiskt komplicerat utan som något som berör oss alla, tror jag är ett väldigt bra perspektiv.

Margareta Persson (s): Min fråga går till Therese Mattsson. Den handlar om Riksåklagarens resurser. Det har ju signalerats om att man har otillräckliga resurser för att bedriva verksamhet i den omfattning som man gör i dag. Min fråga är då: Ser ni från polisens sida några faror i detta? Får det konsekvenser för ert brottsbekämpande uppdrag i det här hänseendet?

Therese Mattsson, Rikskriminalpolisen: Du får ursäkta, men jag tror inte att jag uppfattade frågan. Menar du att åklagarna har sämre resurser?

Margareta Persson (s): Ja, åklagarna har ju aviserat att man tycker att man har otillräckliga för den verksamhet som man ska bedriva i dag, vilket betyder att man får skära ned. Får det konsekvenser för Polisens verksamhet?

Therese Mattsson, Rikskriminalpolisen: Ja, rättskedjan är ju just en kedja. Om det blir en svagare länk någonstans är det klart att det blir stopp i produktionen, helt enkelt. Vi har ju rättskedjan ända från det att polisen ingriper. Åklagarna är förundersökningsledare. Sedan är det tingsrätterna som ska döma, och så småningom ska de kanske in i fängelse också. Så det är klart att blir det en flaskhals på vägen kommer det att få

återverkningar i hela kedjan. Det är ju självklart. Framför allt är det ju så att åklagarna i väldigt stor omfattning är förundersökningsledare i fråga om den brottslighet som vi hanterar, framför allt grov brottslighet. Då är det självfallet så att det kommer att påverka, åtminstone, kan jag tänka mig, lokalt.

Guntra Åhlund, Åklagarmyndigheten: Det har funnits uppgifter i medierna, och det är naturligtvis så att vi har ett ansträngt ekonomiskt läge inom Åklagarmyndigheten. Det innebär att vi måste göra prioriteringar i ett trängt läge, men jag kan försäkra er att vi inte har nedprioriterat vår bekämpning av den organiserade brottsligheten. Tvärtom hör det till våra mest prioriterade arbetsuppgifter, och vi har ju speciella åklagare på de internationella åklagarkammarna, där Thomas är chef i Stockholm, som arbetar med det här på heltid. På alla åklagarkammare i landet finns ju den här brottsligheten med. Skulle vi komma till ett läge där vi inte hinner utföra alla våra arbetsuppgifter kan jag försäkra att det är annat vi kommer att lägga åt sidan och inte den här verksamheten.

Otto von Arnold (kd): Jag har för det första en fråga till Kriminalvården. Ni nämnde att 80 procent av de intagna hade personlighetsstörningar. Då kommer jag omedelbart till frågan: Får dessa personer rätt vård när de kommer ut och fungerar samverkan med andra myndigheter här? Det här kan ju vara ett ganska stort problem, att man bara sitter av tiden och inte får adekvat vård. Det är min första fråga.

Sedan talade Thord Modin lite grann om att vi hade begränsningar i den svenska lagstiftningen, och det var inte bara han, och att det fanns andra medel i andra länder som kunde vara intressanta att se på. Det här är egentligen en fråga till er alla: Vad är det för medel ni skulle vilja ha och vilket land inom EU, för att begränsa oss till det, skulle ni vilja se som ett föredöme när det gäller bekämpning av grov brottslighet?

Christer Isaksson, Kriminalvården: Jo, jag sade att när vi läser våra klienters akter ser vi att uppemot 80 procent är bedömda som personlighetsstörda på något sätt. Det är ju ett ganska relativt begrepp vad en personlighetsstörning egentligen är. Dessutom är personlighetsstörningar oerhört svåra att komma åt. Det ligger i själva begreppet. Det är en permanent historia. Det handlar inte om ett kortvarigt sjukdomssymptom. Den grupp som vi mest nalkas är ju missbrukare. Där har vi rätt hyggliga resultat om vi tittar på de program som vi numera levererar. Det finns ett program som det pratades mycket om häromdagen som kallas Våga välja och ett annat som handlar om hur man hanterar sin egen personliga aggressivitet. De har gett hyggliga resultat om vi bara får tid på oss att genomföra de här programmen.

Men det enkla svaret är att personlighetsstörningar är svåra att rubba. Det positiva är att de program som vi genomför och som är riktade mot en del av den problematik som man har – till exempel det brottsutlösande incitamentet eller missbruksproblematiken – har bättre och bättre resultat. Ju äldre man är desto svårare är man att påverka, men den programverk-

samhet som vi har hittat har kommit för att stanna, och vi hittar bättre och bättre program hela tiden. Så det ser rätt hyggligt ut, framför allt på missbrukssidan.

Allra helst ser det bra ut om vi lyckas med det som vi tror att vi lyckas med just nu, att det finns mindre narkotika på våra svenska fängelser än någonsin. Finns det ingen narkotika är du i alla fall ingen aktiv missbrukare. Vi kan skjuta upp din re-debut ytterligare genom att inte ha narkotika på anstalterna. Vi tror på att sätta fokus på att hindra narkotika från att komma in och på program för narkotikabehandling. Det tror vi är de viktigaste program som vi har, som vi har fått bra resultat av.

Otto von Arnold (kd): Jag hade en fråga till. Det var ju detta att det sägs att vi har begränsningar i den svenska lagstiftningen. Då var frågan: Vad ser ni som ni skulle vilja rätta till? Det här är ingen julafton, men något kan vi väl bidra med. Sedan undrade jag vilket land inom EU som ni ser som ett föredöme på det här området.

Thord Modin, Rikskriminalen: Om vi tittar på lagstiftningen ska vi först och främst ha klart för oss att brottsbalken skrevs för mycket länge sedan. Står den lagstiftning som vi har i dag i paritet med den brottslighet vi har? När man skrev brottsbalken visste man inte vad organiserad brottslighet var. Det kanske finns anledning att titta över den delen också. Vad gäller övrig lagstiftning diskuteras det ju ett rambeslut från EU om kriminalisering av medlemskap i grupperingar som bedriver organiserad brottslighet. Det är något som jag har förstått att man är mycket tveksam till i Sverige medan andra länder delvis har infört det och flera andra kommer att införa det. Då är det självklart viktigt att man kan bevisa att det är en kriminell organisation och att personen är delaktig i denna. Det är ett sätt att komma åt medlemskapet.

Jag vill egentligen inte peka ut något särskilt land inom EU. Vi pekar ofta på England som ett föredöme, men jag skulle hellre vilja säga att det bästa är att man harmoniserar lagstiftningen inom hela EU. Det är nog det mest effektiva.

Gudrun Antemar, Ekobrottsmyndigheten: Jag skulle vilja peka på ett område som jag tror är viktigt och som kommer att hamna på riksdagens bord tämligen snart. Det handlar om förverkande av brottsvinster. Där finns det mer radikala lösningar i andra länder. Det handlar främst om bevisbördefrågor. I andra länder är det så att om man hittar personer som har mycket tillgångar och som inte kan förklara varför de har dem finns det regler, annan form av penningtvättsbrott och andra former för förverkanden, som gör att de brottsutredande myndigheterna kan stoppa upp verksamheten, utreda det och sedan se hur det går. Länder som jag skulle vilja peka på, där man har kommit längre när det gäller till exempel förverkande av brottsvinster är bland annat Holland, och Belgien har också ett ganska bra system.

Maryam Yazdanfar (s): Jag har en fråga till Thord Modin, EBM och Skatteverket. För några månader sedan var jag och tittade på det imponerande arbete som Polismyndigheten i Stockholms län har med Novaprojektet. Det var otroligt spännande att se hur man jobbar nere på golvet med de här frågorna. De berättade, precis som Thord Modin också gjorde, att utpressning och hot mot näringsidkare är ett problem. Det rör sig ofta om näringsidkare som begår mindre typer av brott, till exempel med momsinsbetalningar eller svart anställd personal. Därmed fångas de i klon. De kan inte anmäla utan sitter bakbundna av de här kriminella organisationerna.

Den här enheten på Polismyndigheten i Stockholms län sade att detta var väldigt vanligt förekommande. Jag undrar vilken information de här näringsidkarna får om att det inte bara handlar om ett ringa ekonomiskt brott som man kanske begår utan att det är en väg in i en väldigt allvarlig brottslighet, och hur ni jobbar med små företag som befinner sig i den här gråzonen.

Thord Modin, Rikskriminalpolisen: Vad gäller utpressningen gick Rikskriminalpolisen ut med en enkät till 12 000 företagare, tror jag att det var, och frågade om de varit föremål för utpressning. Vi fick inte svar från alla men från tillräckligt många tusen för att kunna få ett ganska bra resultat. De visade sig att de företag som blev utpressade – de tillhörde alla tre sektorer; svart, grå och vit – nästan uteslutande var småföretag, enmansföretag. Om man själv befinner sig på den svarta marknaden och har tjänat svarta pengar och blir utpressad för detta går man naturligtvis kanske inte direkt till polisen. Men undersökningen visade ändå, vilket vi var väldigt glada för, att det fanns ett förtroende för polisen inom den vita sektorn, ett förtroende för att vi kunde göra något, att vi kunde ge skydd och hjälp och för att vi utredde brotten.

Novasatsningen är ju ett lokalt sätt att angripa speciellt utpekade personer. Inom Rikskriminalpolisen tar vi hela tiden fram en lista, ni har säkert hört talas om den, Alcatrazlistan eller 100-listan eller tio-i-topp, man kan kalla den både det ena och det andra, över vilka nyckelpersoner som finns inom den organiserade brottsligheten. Vi har också möjlighet att se till att de övriga polismyndigheterna riktar insatser mot dem. Så det sker faktiskt nationellt.

Maryam Yazdanfar (s): Jag undrade också om Ekobrottsmyndigheten och Skatteverket, om de informerar.

Gudrun Antemar, Ekobrottsmyndigheten: Ja, vi bedriver ett aktivt arbete tillsammans med Skatteverket för att informera. Vi har flera brottsförebyggande projekt tillsammans där vi bland annat tar fram broschyrer, träffar nya företagare och informerar om riskerna med ekonomisk brottslighet, risken att både så att säga drabbas och bli en drabbare. Det är en sak som vi gör.

Jag vill också lite komplettera den bild Lars Korsell och Thord Modin gav. Vi på Ekobrottsmyndigheten ser en koppling mellan till exempel mc-gäng och ekonomisk brottslighet. Det handlar om sådana situationer som

de du nämner, att man kanske inte riktigt har rent mjöl i påsen. Man kanske inte har lyckats få in en fordran från en annan företagare. Man får inte in den med legala medel. Kronofogden lyckas inte. Till slut vill man ha sina pengar, och då kanske man anlitar någon och säger: Driv in min fordran! Då får man pengarna, och sedan är man ett ganska lätt offer. Vi ser exempel på kriminella övertaganden av legala företag. Det är naturligtvis jättebra att ha om man vill bedriva ekonomisk brottslighet.

Dessutom jobbar vi strukturerat tillsammans med näringslivet. Vi har nyligen bildat ett forensiskt råd där bland annat ordföranden i Näringslivets säkerhetsdelegation ingår. Vi jobbar hårt tillsammans med företagen för att skydda dem mot ekonomisk brottslighet.

Vi jobbar på flera olika fronter. Det mesta som vi gör inom det brottsförebyggande arbetet skulle jag vilja säga att vi gör tillsammans och i samverkan med Skatteverket. Jag lämnar därför ordet till dig, Mats.

Mats Sjöstrand, Skatteverket: Vi ägnar oss naturligtvis mycket åt nya företag. När du startar ditt företag är det viktigt att du får hjälp. Vi har viss kuvösverksamhet där vi följer och försöker stötta sådana som kommer in i branscherna. Därtill jobbar vi, som Gudrun har nämnt, också mycket tillsammans med fackliga organisationer och arbetsgivarorganisationer inom till exempel byggsektorn. Vi gör det också på restaurangsidan.

Men det vi har sett och som vi är lite observanta på är att när man har en verksamhet som delvis är svart finansierad, till exempel en restaurang – vi kan ta det som exempel igen – och ska sälja den kan man inte sälja den till ett normalt pris därför att du ju har rapporterat en omsättning men har en helt annan. Det leder till att verksamheten får ett betydligt högre pris. För att finansiera detta måste pengarna skaffas på något annat sätt, vilket leder till ytterligare svartjobb och svart ekonomi.

Sådana här delar tror jag att vi alla kan jobba lite mer på att varna för. Kommer man in i den här karusellen får man väldigt svårt att komma ut igen. Där tror jag att du har en poäng i att vi säkert kan göra mer än vi gör i dag.

Ordföranden: Jag tackar alla medverkande. Tyvärr hanns inte riktigt alla med. Det var två moderater och två socialdemokrater som inte hann ställa frågor. Vi får fortsätta den diskussionen. Men jag vill lämna över ordet till Inger Davidson, vice ordförande i justitieutskottet.

Vice ordföranden: Jag vill också tacka alla medverkande som har gett oss inblick i hur ni arbetar och också gett oss en del tips på lagar som behöver ändras för att ni ska kunna arbeta ännu mer effektivt. Det får vi naturligtvis ta till oss.

Jag tycker också att det är viktigt att betona det som har kommit fram här, att det handlar om att hela samhället mobiliseras. Det räcker inte med de rättsvårdande myndigheterna, som naturligtvis ska bekämpa brottslighet som redan är ett faktum. Men vi måste fundera mer på hur vi hindrar inte minst nyrekryteringen.

Jag tycker att det känns väldigt alarmerande när jag läser och hör att 13-åringar, barn alltså, ingår i de kriminella gängen och att det finns 15-åringar som redan är fullfjädrade kriminella. Då handlar det kanske inte i första hand om ert arbete utan mera om föräldrar, förskola, skola och socialtjänst. Det är också viktiga delar i det här arbetet. Det tycker jag att vi ska ta med oss härifrån. Hur kan vi bygga ett samhälle där de här barnen och ungdomarna blir sedda och uppmärksammade utifrån andra saker än att begå brott, för det är ofta det som det handlar om när de här unga rekryteras. Här måste vi sätta stopp. Då ska vi hjälpas åt allihop.

Det får bli mina slutord, och tack än en gång för att ni har medverkat.